

1933 NOVEMBER

ERDÉSZETI LAPOK

LXXII. ÉVF.

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

KÖZLÖNYE

11. FÜZET

KIADJA: AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

Felelős szerkesztő

BIRÓ ZOLTÁN

Megjelenik minden hó 15-én.

Előfizetési díj 1933. évre 24 P, erdészeti altiszteknek 12 P.

Az Országos Erdészeti Egyesület tagjai a tagjárulékok fejében kapják.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, Lipótváros, Alkotmány-utca 6. sz. II. emelet

A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közölhetnek.

(Telefon: 237—22.)

Meghívó

az Országos Erdészeti Egyesületnek 1933. évi december hó 19-én délelőtt 10 órakor az Egyesület székházában (Budapest, V., Alkotmány-utca 6. II. 10. sz.) tartandó rendes közgyűlésére.

Tárgysorozat:

1. Elnöki megnyitó.
 2. Ügyvezető jelentése az Egyesület működéséről.
 3. Jelentés az új erdőtörvény igazgatóválasztmányi tárgyalásáról.
 4. Az 1932. évi zárszámadás és az 1934. évi költségvetés tárgyalása.
 5. Elnök, esetleg 1 alelnök és 16 választmányi tag választása, 15 tag 4 év, 1 választmányi tag 2 év tartamára. (A választmányból kilépnek, de újra választhatók: Arató Gyula, gróf Bethlen István, báró Biedermann Imre, Borhy György, Földvály Miksa, Fröhlich Brunó, báró Inkey Pál, gróf Károlyi Gyula, Onczay László, Péch Kálmán, Rónay György, gróf Teleki József, Véssey Ferenc. Két tagsági hely lemondás, 1 elhalálozás folytán üresedett meg.)
 6. Esetleges indítványok.
- Budapest, 1933. évi november 8.

Az elnökség megbízásából:
Biró Zoltán s. k. ügyvezető.

Meghívó

az ezévi november hó 25-én délelőtt 10 órakor az Országos Erdészeti Egyesület székházában (Budapest, V., Alkotmány-utca 6. II. 10.) tartandó igazgatóválasztmányi ülésre.

Tárgysorozat:

1. Bizottsági jelentés az új erdőtörvény-tervezetről.
2. Az 1932. évi zárszámadás és az 1934. évi költségvetés le-
tárgyalása.

Budapest, 1933. évi november hó 8-án.

Az elnökség megbízásából:

Bíró Zoltán s. k.
ügyvezető.

Meghívó

az általános erdőgazdasági és törvényelőkészítő-bizottságnak az Országos Erdészeti Egyesület székházában ez évi november hó 22-én délelőtt 10 órakor kezdődő és a szükséghez mérten 23. és 24-én folytatandó ülésére.

Tárgy:

Az új erdőtörvénytervezet tárgyalása.

Budapest, 1933. évi november hó 8-án.

Az elnökség megbízásától:

Bíró Zoltán s. k.
ügyvezető.

Megjegyzés: Az igazgatóválasztmányi és bizottsági ülések a tagok részére nyilvánosak, ahol minden tagnak javaslattételi és indítványozási joga van. A határozathozatalban azonban csak a bizottsági tagok vesznek részt.

Krónika

1. Az új törvény.

Több mint egy évtizedes kívánságunk közeledik a megvalósulás felé.

Úgy látjuk, a földművelésügyi miniszter Úrnak komoly elhatározása az új erdőtörvényt rövidesen tető alá hozni, legalábbis erre enged következtetni az, hogy az egyesület észrevételei megtételére e hó végéig terjedő határidőt szabott a minisztérium.

Lapunk mostani számához mellékeljük a hivatalos törvény tervezetét s mivel azt a hónap vége felé tartandó választmányi ülés fogja véglegesen letárgyalni, arra kérjük olvasóinkat, hogy esetleges észrevételeiket az egyesülettel a lehető legsürgősebben közölni méltóztassanak.

Egyöntetűség és könnyebb feldolgozás céljából szíveskedjenek minden egyes észrevételnél megjelölni azt, hogy a hivatalos tervezet melyik §-ára vonatkozik s amennyiben az illető § módosítását tartanak szükségesnek, egyúttal a változott szövegre vonatkozó tervezetet is csatolni.

Az egyesület részéről a kedvezményezést csak örömmel üdvözölhetjük, hiszen 10 éves küzdelmünknek az eredményességét jelentené s magában az alkotás munkájában is az egyesület becsülettel kivette a maga részét.

Közggyűlés elé vinni a kérdést már csak az idő rövidege miatt sem lehet, de egyébként is az a meggyőződésünk, hogy a túl nagy testületek, amilyen a közgyűlés is, nem alkalmasak az ilyen fontos kérdéseknek részletekbe menő tárgyalására.

Az alapgondolatok, amelyek a törvény egyesületi tárgyalásánál fölmerültek, igen jelentős részben érvényre jutottak a tervezetben s így inkább csak részletkérdések felett lesz vitára szükség.

Egyébként is az egyesület vezetősége módját fogja ejteni annak, hogy minden idejében beérkező beadvány, észrevétel, vagy javaslat a választmány vagy legalábbis a részletek tárgyalásával megbízandó bizottság elé kerüljön.

Itt is szükségesnek tartjuk azonban hangoztatni azt, aminek már sokszor adtunk kifejezést, hogy azokban az esetekben,

amikor a többségi határozat nem egyezik esetleg saját véleményünkkel álljunk teljes határozottsággal és minden rendelkezésünkre álló erővel a többségi állásfoglalás mellé és ne gyengítsük külön állásfoglalással azt a hatóerőt, amit a közös ügy érdekében munkába tudunk állítani.

2. A tűzifa árvédelme!

Talán amire e sorok napvilágot látnak, már megjelenik a kormányrendelet, amelyik ezt a régóta vajudó kérdést is nyugvópontra juttatja.

Erős a reményünk, hogy ennek a kérdésnek a rendezése a magyar erdőgazdaság jövedelmezősége szempontjából jelentős változást idéz majd elő a piaci helyzetben.

Csak sajnálattal állapíthatjuk meg azt, hogy a mult téli termelésű tűzifára vonatkoztatva az új helyzet előnyei a kitermelt készleteknek csak aránytalanul csekély hányadánál fognak érvényesülni.

Nem rajtunk mult és nem rajtunk múlik, hogy az intézkedések csak akkorra látnak napvilágot, amikor a mult téli termelésű tűzifakészletek még el nem szállított, amúgyis csekély hányadának túlnyomóan nagy része már nem a birtokosok és termelők kezén van s így ami előny az intézkedésből ennél a tűzifánál elő fog állani, annak jelentős része is nem fogja már az erdőgazdaságok jövedelmezőségét emelni.

Kétségtelen azonban, hogy a következő év termelésére vonatkoztatva, az intézkedés még nem késett el.

Ha van is néhány nagyon szorult kéz, aki esetleg már eddig is, igazán idő előtt, tövön dobta piacra a maga fatermését, ez csak egy elenyésző %-a lehet és ha az illető némi előrelátással gondoskodott arról, hogy az árszabályozással kapcsolatosan megnyilvánuló előnyök egy részét a maga számára biztosítsa, úgy még ezekre nézve is feltétlen hasznót jelent.

Számottevő előnyt remélünk a teendő intézkedésektől az utóbbi időben meglehetősen nagy számban előfordult bizományi üzleteknél is, ahol azok az irányárok, amelyeket a kért intézkedés biztosít, megkötik a legtöbbször teljesen szabadon rendelkező bizományos kezét is abból a szempontból, hogy milyen árak

alatt nem szabad neki józan kereskedői gondossággal a fát értékesíteni.

Mert sajnálattal állapíthatjuk meg, hogy igen sok árromboló ajánlat éppen a bizományosok részéről került felszínre olyankor, amikor kissé nehezebb pénzügyi viszonyok saját érdekükben kényszerítették őket a sürgős eladásra.

Az engedmények túlnyomó részét a birtokos viselte s az a csekély áldozat, amit a jutaléknak e révén való csökkenése a bizományos keresetében előidézett, bőséges kárpótlást talált egyrésztől abban, hogy az üzlet a bizományos részére még így is csak nyereséggel zárulhatott s másrésztől, az üzletből ilyenformán kivont tőkéjét a legtöbb esetben azonnal be tudta fektetni más, ugyanolyan jövedelmező üzletbe.

Mert ne felejtjük el, hogy a például 15%-ban fixirozott bizományi jutalék, ami rendszerint a befektetett tőkék kamatain felül illette meg a bizományost, a 6 hónapra befektetett tőke után 30, a 3 hónapra befektetett után pedig 60%-os évi kamatozásnak felel meg a szokásos kamatlábon felül s így természetesen minél rövidebb idő alatt jutott a bizományos a tőkéhez és a jutalékhoz hozzá, annál nagyobb kamatozást tudott a befektetett tőkéi után elszámolni.

A bizományosok helyzete ebből a szempontból az utolsó időben sem rosszabbodott, sőt tán javult némileg, mert hiszen a készpénzfizetés vagy utánvét ellenében eszközölt kisebb eladások, valamint a nagyobb eladásoknál jelentős előlegek kikötése az utóbbi idők kereskedelmi gyakorlatában is erősen teret foglalt s így lehetővé tette azt, hogy az üzlet legnagyobb része a saját tőke jelentős igénybevétele nélkül bonyolítottassék le, vagy az esetleg befektetett kölcsöntőke után a kamatszolgáltatást minél rövidebb időtartamra teljesítsék.

Mindezek az érvek nem azt jelentik, mintha mi ellenségei volnánk a bizományi eladásnak.

Sőt igen helyesnek tartjuk azt, ha termelő és kereskedő ebben a formában megállapodva, iparkodnak a fogyasztót saját érdekeik megvédésével kiszolgálni.

Amikor a birtokos részesedik a közvetlen fogyasztó részére történő eladás hasznából is, s viszont a kereskedő a fix áron

való vásárlás kockázata nélkül megkapja azt a keresetet, amit tényleg a munkájával hozott érdembe.

A legutóbbi idők hitelválsága azonban a bizományi üzletek formáját teljesen megváltoztatta s a hitelműveleteknek a bizományi eladással való egybekapcsolása eredményezte azután azt a torz helyzetet, hogy akárhány bizományos gyengébb választékoknál jóval többet keresett, mint amennyi a birtokosnak a termelt faanyag ára fejében a költségek levonásával megmaradt.

Ezt a rendszert pedig, amelyet egyik legutóbbi választmányi ülésünkön egyik igen tekintélyes választmányi tagunk igen kemény, de igazságos kritikában részesített, a magunk részéről sem helyeselni, sem támogatni nem tudjuk.

3. A talpfa-kérdés.

Lapunk egyik előző számában már foglalkoztunk röviden a talpfa-tárgyalások eredményével. Szükségét látjuk azonban, hogy erre a kérdésre újból kitérjünk.

Egyesületünk annak idején előterjesztéssel fordult a kereskedelemügyi miniszter Úrhoz és a földművelésügyi miniszter Úrhoz is, amelyben kérte, hogy úgy, mint eddig, néhány ezer darab erdei fenyőtalpfára is írjanak ki versenytárgyalást.

Az erdei fenyőtalpfákat a külföldi és különösen a német vasutak évtizedek óta sikerrel és igen nagy mértékben használják, bízunk ahhoz, hogy a hosszabb időn át végzendő kísérletek eredményeképpen a magyar Államvasutaknál is állandósulni fog az erdei fenyőtalpfák használata.

Kérésünk, sajnos, eredménytelen maradt, s az elutasító határozatot olyan későn kaptuk meg, hogy az ellen már újabb felszólalással nem élhattünk.

Véleményünk azonban az, hogy nemcsak az erdei fenyő, de az akác- és szilvatalpfákkal folytatott kísérletek is olyan rövid idő óta folynak és olyan csekély mértékben, hogy ezeket a kísérleteket az Államvasútnak feltétlenül tovább kellene folytatnia.

A kísérletezés mindenesetre sokkal olcsóbb lesz, mint a vasbetón vagy vasaljakkal folytatott kísérletek, s egy bizonyos, hogy ha a tartósság kérdésében a kísérlet eredménye megfelelő

lesz, az akác- és szilvafák egyéb tekintetben aligha fognak a bükk- és tölgyfák mögött elmaradni.

Sajnálattalunkra nem értünk el eredményt azzal a törekvésünkkel sem, hogy az Államvasutak tekintsenek el az utólagos tárgyalásoktól és a teljesen szabályszerű ajánlatokat gazdasági sorrend szerint vegyék figyelembe.

Lekapcsolta ugyan a Máv igazgatósága azokat az ajánlatokat, amelyek nem voltak a faanyagok meglétét igazoló erdőhivatali bizonyítványokkal alátámasztva, ezzel szemben azonban újból igen alacsony árral kínálta meg a termelőket, éspedig a közszállítási szabályzatnak arra a pontjára támaszkodva, amely szerint jogában áll a szállítást vagy vállalkozást kiíró állami vállalatnak a legolcsóbb ajánlat árával a többi ajánlattevőket vagy azok egy részét is megkínálni és a megrendelést — amennyiben ezek a szállítást vagy munkát ugyanolyan ár mellett vállalni hajlandók, — részletekben is kiadni.

Véleményünk szerint a közszállítási szabályzatnak ez a rendelkezése a talpfaszállításnál előforduló adott helyzetre nem vonatkozik.

Maga az a körülmény, hogy a Közszállítási Szabályzat a megosztva történő kiadást állítja oda, mint lehetőséget, igazolja azt, hogy ez a kikötés csak arra az esetre vonatkozik, amikor az ajánlattevők mindegyike az egész mennyiség szállítására tett ajánlatot.

Ilyen esetben indokoltnak is mondható ez az eljárás, hogy egy esetleg túl nagy szállítás ne kerüljön tisztán egy kézbe és valamely termelési vagy iparágnak nagy része ne maradjon esetleg minden foglalkoztatás nélkül. A talpfa-versenytárgyalásnál azonban sohasem volt ez az eset.

Ezeknél a versenytárgyalásoknál sohasem történt meg az, hogy egy cég vagy egy termelő ajánlotta volna meg az egész mennyiséget.

Itt tehát a megosztott rendelés nem kivétel, amit külön kellett volna a Közszállítási Szabályzatban statuálni, hanem egész természeteszerű dolog.

A legolcsóbb ajánlat alatt tehát itt nem lehet egy ajánlat-

nak az ártételét érteni, hanem azok közül az ártételek közül a legmagasabbat, vagy legfeljebb azoknak az átlagát, amelyeknek elfogadása esetén a Máv. teljes szükségletét fedezni tudja.

Megértenők a Máv.-nak azt az eljárását, ha az ezeknél magasabb ajánlattevőket kívánja bizonyos százalékos arányban a szállításban részesíteni, de nem tarthatjuk helyesnek azt, hogy a gazdasági sorrend szerint figyelembe jöhető ajánlatok közül bármelyiket is szabályszerű árajánlatának megváltoztatására szólítson föl.

Ismételten hangoztattuk már azt a meggyőződésünket, hogy a talpfánál nem lehet teljesen azonos árakkal számolni, éppen úgy, mint akármelyik ipari munkánál vagy vállalkozásnál az egyes vállalkozók ajánlatai sohasem egyformák.

Ha az Államvasút kijelenti és meg is tartja, hogy a szabályszerű ajánlatokat gazdasági sorrendben veszi figyelembe, hogy a szállításoknál a megajánlott mennyiség és választék betartásához és a szállítási határidőkhöz pontosan ragaszkodik, a feltételek be nem tartása esetén a szerződés kikötéseit — vis major esetét kivéve — kíméletlenül végrehajtja: akkor minden ajánlattevő csak annyit fog ajánlani, amennyit feltétlenül bizonyossággal szállítani tud, s az árak tekintetében el fog menni addig a legvégső határig, ameddig az üzem jövedelmezősége mellett el tud menni.

Amennyiben azonban az Államvasút a maga úgyszólván monopolisztikus helyzetét az árak indokolatlan leszorítására használná föl, úgy el kell készülnie lennie arra, hogy az önfenntartás ösztöne tömöríteni fogja a termelőket, s az ilyen tömörüléssel szemben tehetetlen lesz a Máv is, mert hiszen, amint a legutóbbi versenytárgyalás is bizonyította, a külföldi ajánlatok jóval magasabbak a belföldieknél, s úgy véljük, maga a kormányzat is megfontolná, hogy vajjon néhány százalékos árdifferenciáért elvonjon-e egy többmilliós rendelést a belföldi termeléstől, s a külföldnek adja-e.

Ismételten hangoztatjuk azt a véleményünket, hogy bár elismerjük az Államvasút súlyos helyzetét, éppen az ő érdekében tartanánk legegyszerűbbnek, ha ezeknél a beszerzéseknél a békebeli előírásokhoz a legteljesebb mértékben ragaszkodnék.

4. A főiskola kérdése.

A legutolsó minisztertanácsok egyikén eldőlt az egyetemi oktatás kérdése is.

Úgy látszik, minden ellenkező érvelésünk és minden küzdelmünk ellenére is elvész a főiskola több mint 170 éves önállósága, s az erdőmérnöki kar, mint a kir. József nádor műszaki, közgazdasági és mezőgazdasági műegyetem erdőmérnöki fakultása fog továbbra szerepelni.

Nem ismerjük még részleteiben a tervezett szabályozást, s így ahhoz hozzászólni nem tudunk.

A cím-kérdés ellen azonban már merült föl kifogás, amelyik azt kívánta, hogy a mezőgazdasági egyetem helyett földművelési legyen a cím, mivel az erdőgazdaság nem esik a mezőgazdaság fogalma alá.

Véleményünk szerint a kívánság nem indokolt és nem is helytálló.

Hosszú, sok évtizedes küzdelem eredménye az, hogy a mérnöki rendtartásról szóló törvény a főiskola teljesen műszaki jellegű okleveleit egyenrangúsította a műegyetem okleveleivel, s a végzettek részére a mérnöki címet biztosította.

Véleményünk szerint ezt az eredményt kockára tenni nem szabad, s ennek természetes következménye az, hogy az erdőmérnöki főiskola a műszaki kar egyik fakultása gyanánt szerepelhet csak és nincs keresnivalója a mezőgazdasági karban.

Amint nem sérelem az építész-, gépész-, vegyész- vagy kohómérnök részére az, hogy az ő szakjának az elnevezése a műegyetem címében nincs külön kidomborítva, ép úgy nem sérelem ez az erdőmérnökre nézve sem.

A magunk részéről semmi szín alatt nem vagyunk hajlandók egy ilyen kikapcsolásról még csak tárgyalni sem.

Az az igazán testvéries együttérzés, amivel ma az erdőmérnöki kar a többi mérnöki karokkal közös szervezeteiben együtt él, csak még kíváncsabbá teszi részünkre azt, hogy az összes műszaki karoknak ez az egységessége, ha már előttünk ismeretlen kényszerítő körülmények a régi főiskola önállóságának megszüntetésére vezetnek, az új intézmény címében is ki-domboríttassék, s az erdőmérnöki kar továbbra is megtartsa a többi műszaki karokkal egyenlő helyzetét.

Fölszólalás az új erdőtörvény-tervezetnek a magántársulásra alapított közös erdőkezelésre vonatkozó intézkedése ellen

írta: Péch Kálmán.

A földművelésügyi kormány közre adta a megalkotandó új erdőtörvénynek hivatalos tervezetét s várja az érdekelt köröknek ahhoz való hozzászólásait. Az Országos Erdészeti Egyesületnek is lesz alkalma a tervezettel behatóan foglalkozni. Addig is, míg ennek az ideje be fog következni, a tervezetnek szerintem egyik nagyfontosságú rendelkezését és pedig 41. §-ának 3. pontját kívánnám bírálat alá venni, mely akként rendelkezik, hogy a 41. § 1. és 2. pontjai alá nem sorolható erdőtulajdonosok, tehát a mai elnevezés szerint a *magánerdők tulajdonosai* 3000 kat. holdnál kisebb, de 300 kat. holdnál nagyobb erdeik kezelését, illetőleg kötelesek — abban az esetben, ha sem okleveles erdőmérnököt nem alkalmaznak, sem pedig erdejük államerdészeti kezelésbe nem vétetnék — erdőgazdaságuk irányítására és vezetésére nézve okleveles erdőmérnök állandó szaktanácsait igénybe venni, *vagy okleveles erdőmérnök tartására ugyancsak más magánerdő — tulajdonossal társulni.*

A törvénytervezet egyik kardinális rendelkezésének, az általános üzemtervi kényszernek. logikus, természetes folyománya a tervezetnek az általános szakértő erdőtiszt-tartást, illetőleg felállított követelménye. Igen helyesen, mert úgy a törvényt, mint az erdőtulajdonos jól felfogott érdekét kielégítő okszerű erdőgazdálkodást a kellő szakismeretekkel rendelkező erdőtiszt nélkül elképzelni sem lehet.

S ha mód van arra, hogy minden erdőtulajdonos maga alkalmazzon egy-egy erdőtisztet, az erdőkezelés ebben az esetben elégítené ki a legtokéletesebben úgy a köz-, mint a magánérdeket. Miután azonban ez ki van zárva, természetesen rá kell térni a közös erdőtiszt tartására. A törvény tervezete e tekintetben az erdőtulajdonosra bízta, hogy az államerdészeti kezelés, vagy az erdőtulajdonosok magántársulásán alapuló közös erdőtiszt kezelés közt válasszon.

Az a kérdés már most, hogy a tervezetnek ez a rendelkezése

kiállja-e a bírálatot? Szerény nézetem szerint nem! Mert amint a legnagyobb megnyugvással vehetjük a tervezet idevágó rendelkezésének azt a részét, amely a magánerdőtulajdonos részére is lehetővé teszi a 30 éves multtal bíró államerdészeti kezelés igénybevételét, éppoly aggodalommal fogadhatjuk a tervezetnek azt a rendelkezését, amely a közös erdőtiszt tartására törvényesítené a magántársulás lehetőségét, megengedné a magánerdőtulajdonosoknak a közös erdőtiszttartást célzó nem életrevaló magántársulását s ezzel életbeléptetne egy olyan intézményt, amely a mult tapasztalatai és a dolog természete szerint is előreláthatólag fiaszkóval végződne.

Az ország erdőgazdasága egyízben már átszenvedte a magántársuláson alapuló közös erdőkezelés tökéletlenségeit.

Ugyanis az 1879:XXXI. t.-c. (erdőtörvény) a szakértő kezelés kötelezővé tételére vonatkozó 17. §-beli rendelkezésének végrehajtását 21. §-ába felvett azzal a további rendelkezéssel kívánta biztosítani, hogy — a külön erdőtiszt költségeit meg nem bíró kis terjedelmű és csekély jövedelmezőségű erdőkre való tekintettel — megengedte, hogy az erdőtulajdonosok közös erdőtiszt tartására egyesülhessenek.

Az erdőknek ilyen *magántársuláson* alapuló közös kezelése azonban nem vált be, *az érdekeltek az egyesülést magukra hagyva nem voltak képesek végrehajtani.* Ennek folytán az érdekelt erdőbirtokokon szakszerű erdőkezelésről szó sem volt, az erdők állapota folyton romlott, míg végre a törvényhatóságok léptek közbe s az érdekelt erdőtulajdonosokat vármegyéenként közös erdőtiszt szervezetebe osztották be, *vagyis hatósági támogatással és ahol kellett kényszerrel formába öntötték az erdőtulajdonosok magántársulását.*

Rövid idő alatt kiderült azonban, *hogy olyan közös erdőtiszt szervezeteke, amelyek a célt, az erdők szakszerű kezelését biztosították volna, maguk a törvényhatóságok sem voltak képesek létesíteni.* Úgyhogy a törvényhatóságok végül is a földművelésügyi minisztériumhoz fordultak azzal a kéréssel, hogy a szóbanlévő erdőket, méltányos szerződési feltételek mellett, vegye át az állam kezelésébe.

Az erdőtörvény életbeléptetésének 5-ik évében tényleg létre

is jött azután az első ilyen szerződés s azt fokozatosan követte a többi, úgyhogy az erdőtörvény életbelépésének 20-ik évében a törvény 17. §-a alá eső kisebb erdőbirtokoknak már több mint kétharmad részét az állam kezelte ilyen szerződéses alapon.

Az államrendészeti kezelést, ezt az életben jól bevált intézményt azután a törvényhozás törvénybe iktatta az 1898:XIX. t.-c.-el.

A törvényhozás tehát kikorrigálta az erdőtörvény szóbanlévő nagy hiányát és pedig annak az elvi álláspontnak törvénybeiktatásával, hogy az erdők közös kezelése: állami feladat. Ettől az elvi állásponttól eltérni most, amikor az üzemtervi kényszernek az összes erdőkre leendő kiterjesztése terveztetik, nem lehet, az káros visszaesést jelentene, aminek az ország erdőgazdaságát és a magánerdőtulajdonosokat egy előreláthatólag fiaskóval végződő kísérletnek kitenni nem szabad. Az okszerű erdőgazdálkodás egyik legnehezebb kérdésében a való élet által létrehozott követhető úttól való eltérés s az üzemtervi kényszer alá újólag kerülő magánerdőtulajdonosok magánegyesülésének engedélyezése nem előhaladást, hanem visszafejlődést jelentene és ismét az 1879:XXXI t.-c. első éveinek kifejlődött tarthatatlan állapotokat eredményezné, amelyeknek szanálása pedig hamarosan ismét csak törvényhozási intézkedést tenne szükségessé.

Kétségtelen, hogy a megalkotandó új erdőtörvény most közkezen forgó hivatalos tervezete a magántársuláson alapuló közös erdőkezelést nem teszi kötelezővé a magánerdők tulajdonosaira, mint azt az Országos Erdészeti Egyesület által rendezett szak tárgyalás tárgyát képezett tervezet tette, mindazonáltal úgy, amint az első tervezet tárgyalása alkalmával a kötelező társulás ellen, úgy most a magántársulás lehetősége ellen is fel kell szólalnom, mert a lényeget, magát a magántársulást nem tartom elfogadhatónak.

A magam részéről tehát kötelességemnek ismerem, hogy ezúttal is és a legnagyobb nyomatékkal reámutassak arra, hogy a magántársulásra alapított közös erdőkezelés, amint a múltban nem, úgy a jövőben sem mutathat fel megfelelő eredményeket és ismét csak kudarccal végződhet, a következő okoknál fogva: a) a magántársulás nem létesíthet olyan megfelelő, kellő súllyal bíró

szervet, amely a közös erdőtiszt javadalmának az egyes erdőtulajdonosokra eső hányadait idejében kivesse, idejében és hiánytalanul beszedje; a multban még a törvényhatóságok támogatásával létesült közös erdőtisztintézménynek is ez volt egyik legnagyobb fogyatékosága; a tulajdonosok társulása mellett a közös erdőtisztet, tehát megélhetését tekintve, a jövőben is mindig a legnagyobb bizonytalanság venné körül; b) a magántársulás mellett alig képzelhető el egy olyan szervnek felállítása, amely a közös erdőtiszt minősítését szolgálati, esetleg fegyelmi ügyeit, másrészt pedig a közös erdőtisztnek esetleges panaszait — amelyek egyik-másik erdőtulajdonos ellen irányulhatnak — közmegnyugvásra elintézhethetné; c) a multban a magántársulásra alapított közös erdőtisztintézmények még a törvényhatóságok támogatása mellett sem voltak képesek az erdőtisztnek megfelelő javadalniazást, előmenetelt és nyugdíjat biztosítani, aminek pedig az volt a következménye, hogy kevés megfelelő pályázó mellett az állások egy részét vagy betöltetlenül kellett hagyni, vagy pedig kevesbé alkalmas egyénekkel kellett betölteni; ha pedig sikerült jobb szakértőt megnyerni, az ezt az alkalmazását csak átmenetinek tekintette és szolgálatát azonnal elhagyta, mihelyt máshol megfelelőbbet szerezhetett. Mindennek pedig az volt a következménye, hogy a közös erdőtisztintézményeknél az erdők kezelésénél sem összefüggés, sem pedig rendszeresség nem volt elérhető.

És ha a magántársuláson alapuló közös erdőkezelés bukásának az a) — c) pontok alatt felhozott hiányok voltak okozói a multban, akkor nem kell különösebb tehetség annak megjósolására, hogy a mostani, szinte elviselhetetlenségig megromlott gazdasági viszonyok mellett létesítendő magántársulások a multban tapasztalt hiányokat még fokozottabb mértékben fogják eredményezni, amivel pedig nem az okszerű erdőgazdálkodás előbbrevitelének, hanem visszafejlesztésének lennének okozói.

Az előadottak folyamánnyaképpen feltétlenül szükséges volna tehát az új erdőtörvény hivatalos tervezetében a 41. §. 3. pontjából a magántársulás lehetőségének törlése, illetőleg a 41. §. 3. pontja 1. bekezdésének következőképpen való módosítása: „3.) az előbbi pontok alá nem sorolható erdőtulajdonosok, ha erdejük legalább 3000 kat. hold, kötelesek okleveles erdőmérnököt alkalmazni,

vagy a földművelésügyi miniszter hozzájárulása esetében erdejüket államerdészeti kezelésbe adni; ha pedig erdejük 3000 kat. holdnál kisebb, de legalább 300 kat. hold és sem okleveles erdőmérnököt nem alkalmaznak, sem pedig erdejük államerdészeti kezelésbe nem vétetnék, kötelesek erdőgazdaságuk irányítására és vezetésére nézve okleveles erdőmérnök állandó szaktanácsait igénybe venni."

Bizonynyal felmerülhet az a kérdés, hogy miért nem javaslom a 300—3000 kat. holdas magánerdőknél a 30 évet meghaladó mult bizonyosága szerint az életben jól bevált államerdészeti kezelésnek kötelezővé tételét, másrészt pedig hogy miért tartom megengedhetőnek, hogy a szóban lévő erdőbirtokok szakszerű kezelése ne erdőtisztek alkalmazásával, hanem okleveles erdőmérnökök szaktanácsainak igénybevételével történjék?

Feleletem az első kérdésre az, hogy az államerdészeti kezelést bármennyire is kívánatosnak tartom, de annak kötelezővé tételét mégsem javasolhatom, mert az állam anyagi helyzete nem bírná meg ma akkora személyzet alkalmazását, hogy az az erdőgazdálkodás irányítását az összes magánerdőkben elláthatná.

Ami pedig a második kérdést illeti, a törvénytervezetnek szóban lévő rendelkezését, amely tulajdonképpen a kisebb erdők tulajdonosaira bír nagyobb jelentőséggel, nyugodtan tartom elfogadhatónak, mert a szakszerű erdőkezelésnek ennél a módjánál a magántársulásnak az előbbeni a)—c) pontokban felsorolt hátrányai egyáltalában nem mutatkozhatnak, már csak azért sem, mert itt mindenik erdőtulajdonos egymaga áll szemben egy erdőtiszttel, úgy, hogy az erdőtulajdonos és az erdőtiszt — a gazda és alkalmazottja — jogai és kötelességei magánjogi szerződéssel lévén szabályozva, könnyen érvényesíthetők.

A csonka-szatmármegyei erdők

Írta és a főiskola 3 éves hallgatóinak kirándulásán felolvasta:

Írta: Szederjey-Ostadal Jenő.

A Szatmár vármegye délkeleti részén fekvő uradalmak erdeinek talaját mind jellegzetes szélhordta homokdomlok alkotják. A dombsorozatok fekvése észak—dél és délnyugat—északkeleti. E karakterisztikus iránytól eltérően azonban vannak rövidebb kelet—nyugati irányúak is, amelyeknek ezirányú elhelyezkedését azzal gondolom megindokolni — amennyiben ma már alig képződik új dombsor —, hogy a régi időben az egész terület erdő lévén, a mezőgazdaság inkább a lankásabb részekben irtott, azt foglalta el, így a szélirány a keletkezett erdőszélek szerint alakult, amint a városok utcáin is a szélirány a legkülönbözőbb. Így alakultak ki a rendes irányú dombsorokra néhol teljesen merőlegesen fekvő rövid dombok is, de csaknem mindig a hosszabb dombsorral összefüggően.

A dombsorok között fekvő lapályos síkrészeket csaknem 100%-ig a mezőgazdaság foglalja el. E lapos részek sokhelyütt kisebb semlyéket, vizes, zsombékos nádasokat alkottak, különösen a rendszerint 6 évenként változó ú. n. „vizes évek” alatt.

E lapos, vizenyős részeket a többtermelés jelszavával a szemfüles kultúrmérnök kollégáink e vidéken csaknem teljesen (a legcsekélyebb pocsétát is) lecsapolták, a jövő eshetőségek mérlegelése nélkül. (Ma a nádhozam értéke e dohánytermő vidéken kétszerese a búzának.) A lecsapolás rendszerint állami támogatással történik; a lecsapolási költség visszafizetése azonban már a birtokosra hárul, aki a sok hasznos befektetés mellett adósság között fuldokolva ismét az államhoz fordul segítségért, legalább is fizetési halasztásért, vagy a kultúrmérnökségi ideálnak, a nálunk esetleg az 1000 év távlatának derengő beteljesüléseért: az öntözés létesíthetéseért, az ismét visszacsapolandó áldást árasztó vízért. Példa reá a kolontói lecsapolás, bár ennél — sokezer holdról lévén szó — indokolt is volt a vízlevezetés éppúgy, mint a még nagyobb területű Ecsedi-lápnál. Itt is meghagyhattak volna azért vagy 1000 hold területet a különleges lápi növény- és

állatvilág létfenntartásának biztosításául nemzeti emléknek, de csak egy reálisan ideális öntözési terv figyelembevételével.

A nyugati kultúra határain mi vonjuk az éles határt az abszolút páranélküli levegő sikeres előidézésével, a jó Isten által jókedvében teremtett, bő vízzel ellátott országunk vizeinek rekordot elért tranzitálásával. Éberén figyeljük a csonka országunkba befutó vizet, míg rövidesen, gyorsan a határra nem ér, nehogy ipari célra felhasználhassuk, nehogy a víz párát előidéző képességét, áldásos, sokoldalú előnyeit kiaknázhassuk, nehogy a szomszéd államok jóvoltából az erdők oktalan letarolásával előidézett árvi-
zek vizeinek célszerű szétosztásával lényegesen apaszthassuk az
árvízveszélyt.

Mennyi pénzbe kerül a víz e gyors kitoloncolása és a birtok megterhelése, de milyen kevéshez van jussa a feltétlen jó befektetést jelentő és a mezőgazdaságra is ható *Alföld-fásítás* révén szegény erdészetnek!

Ha áldozatkész magyar főuraink nem karolnák fel az erdészet jövőjét, úgy sajnos, rövidesen beolvadnánk az erdőt nem látó mezőgazdaságba és a közgazdasági egyetemen heti 2—3 órai előadási órával elintézhetnénk az erdőmérnöki, a kultúrvilág által elismert, méltatott szaktudományt, a külföldön elismert, megbecsült, kitüntetett, nagysúlyú reprezentásaival, tudós tanáraival együtt. De térjünk vissza a mi — 1.5 méterrel alacsonyabbra leszivattyúzott talajvízű — anélkül is száraz, szélhordta dombjainkhoz és másutt a szépen napvilágra hozott szikeseinkhez, amelyeket, amint olvastam, egy jól működő trágyagyár volna hivatva termővé tenni.

Itt kapcsolódik be azután a mezőgazdaság az erdészet mester-ségebe, — itt már ők is fásítanak.

Az itteni uradalmak — az utódok, az egész ország elismerését kivívó nehéz — költséges munkával, nagy igyekezettel sietnek a régi idők erdőpusztítása okozta károkat új erdők létesítésével jóvátenni. Azt hiszem alföldi vármegyénk e téren első helyen áll, mert ide kell sorolni a kisczágokat is, akik jelentős részt kérhetnek méltán a fásítás érdemeiből, és az elismerés zászlaját meg kell rivális gazdatestvéreink előtt is hajtanunk, akik a rendelkezésük alatt álló igákkal, sommásokkal, napszámosokkal sokszor több si-

kert érhetnek el, kevesebb látható költséggel, mint a minden lépést megfizető erdészet.

A fásítást itt a homokon — hegyekből kerülve ide — sokkal komplikáltabbnak, fáradságosabbnak, több türelmet kívánónak látom, tapasztalom, mint a hegyvidéken, ahol a kevés vízmosásos, sziklás helyet kivéve, nagyobbára üde erdőtalajjal volt dolgom és szinte 100 éves eredmények tényeivel, természetes fanem-kiválasztódással, 50—60 éves kísérletek eredményeivel lehetett számolni. Ott a legnagyobb nehézséget a helyes elegyarány fenntartása, létesítése, más fanem megtelepítése okozta, de a sikeres felújítást biztosította az üde humuszos talaj, dús bakétrium-flóra mellett a — homokos alföldi vidékünk száraz levegője által le nem köthetett — felhőzet bőséges lecsapódása.

A homokvidék fája: a magyarok fája, az akác. E fával azonban, mint látom, tapasztalom, egy kis baj van. Ezzel is, mint minden túlzottan felkapott divattal. A növényélettannal, morfológiával, az azokra elsődleges hatású legváltozatosabb talajtani sajátosságok kutatásával foglalkozó úttörő nagyjaink: dr. Fehér Dániel, Róth Gyula, dr. Tuzson János, Vági István stb. egyetemi tanárok szerint is bizony silány, bizonyos különleges összetételű homokos területen az akác elsődlegesen is csak sinylődik.

Amilyen kitünő, pótolhatatlan, sokoldalúan felhasználható, értékes fa az akác az utak mentén, alékba, határszegélyeken, ideiglenes szélfogóknak, éppoly óvatosan kell e dícsérettel élni a tömegfásításnál, akácerdő létesítésénél, ahol az érvényesülés létkérdés és élet-halálharcra készíti az egyedeket szomszédaikkal szemben. A minden körülmények közt akácbarát ezzel szemben jogosan kérdezheti: Mit ültessenek a sivár homokdombokra szél- és homokfogóként, ahol sem a burgonya, sem semmiféle mezőgazdasági növény rentábilisan már nem telepíthető, egyszóval mezőgazdaságilag erdészeti fásításra jól előkészített, a sivárság fogalmát teljesen kimerítő területen?

Ilyen sivár futóhomokká átalakított dombra tényleg egyedül az igénytelen akác telepíthető az esetben is, ha az akác csak elbokrosodnék, mert a homokkifúvást, a sovány táplálék után a felszínen kúszó gyökereivel mégis megakadályozza, megköti és a gyomok, füvek a bokrok védelme alatt megtelepülhetnek és

idővel a humustermelő fanemek elegyes megtelepíthetését is lehetővé teszik.

Ilyen kietlen, kopár, sivár futóhomok-dombot keveset láttam, inkább csak közterületeken — ellenben sok kevésbé kiélt, olyan tisztán akáccal beültetett dombot, homokos területet, ahol más fanem is meg lett volna telepíthető. Sok olyan 2—3—4-szer már levágott akácost ismerek, ahol most már minimális fahozamra van ezentúl kilátás, a 20 éves korban 5—10 cm vastagság mellett 10 méter magas akácállományokból. A fű, gyom alattuk ritka, gyér lombozatuk mellett a szél és nap hevének kitett talaj ismét kiaszott, — humustartalma ma tán kevesebb, mint beültetés előtt volt. Az akác kiélte azt is, amit talált egy jó nagy körben.

Gróf Dezseffy Aurél nyírbéltelki uradalmában két év előtt egy eléggé kiélt homokdombot láttam befásítva mezőgazdasági köztes használat mellett erdei és fekete fenyőcsemetével. Tavaszki ültetés volt, — még locsolták is s amint mondják, elég szépen sikerült. Így lehetett volna báró Piret de Bihain nagyecsed-i uradalmában a teljesen akáccal beültetett területen a sekélyebb részen lombfát, a dombokon fenyőfélét telepíteni legalábbis elegyesen.

Ha pedig még rosszabb, de nem teljesen sivár talajú területről — (uradalmaknál alig akad ilyen igen rossz) — van szó, következőképpen gondolnám a fásítást megoldani. Az alföldi állandó szél irányára merőlegesen egy többsoros 1 méter sor fél m. csemete távú akácfa-pásztát ültetnénk először, — annak felcseperedésével, a fű, gyom megtelepülésével 3—4 év után, mikor már egy kis szél elleni védelmet tud nyújtani az akác pászta, a terület mésztartalmához mérten, vagy erdei, vagy fekete fenyő, vagy az ajánlott: pszeodotsuga glauca, — viridis, abies nordmániána querkus rubra, juglans régia csemetével lenne a terület lehetőleg mezőgazdasági köztes használattal 2 m sor 40 cm csemetetáv mellett beültetve, vagy tölgy-makkal bevetve. Minden eshetőségre számítva 0.3 akác, 0.7 más fanemű elegyarányban is ültethetnénk be a területet azzal a célzattal, hogy amennyiben a másik fanem jól növekszik, — az akác vezérhajtását a más fanem felső csúshajtásától lefelé egy jó

arasznyira félig letörve, az akác továbbra is védelmet nyújtson a nap és szél ellen a talajnak, — egyben növekedése serkentse, de el ne ölje, túl ne szárnyalja a más fanemet. A láp szélén fekete, vízenyős agyagban kosárfonó-fűzzel is kísérletezzünk.

Köztes használatnál természetyszerűen, — míg az erdei ültetésnél pedig az első évben legalább kétszer kell megkapálni a csemetéket, hogy a homokvidék 6—10 hetes szárazságát a föld fellazításával, a hajcsövesség megszakításával, a harmat lehető lekötésével és a gyökérzethez való vezetésével jobban kibírják. A már füves helyen a kapálást úgy kellene eszközölni, hogy dél és nyugatról a füvek kapálás után is védelmet nyújtsanak a szél és nap ellen a csemetének, de keletről, északról bőséges levegőhöz juthassanak.

A dombsorok között fekvő területen ott, ahol a dombsorok egymáshoz igen közel fekszenek s a meleg levegő megszorulásától kell tartani s így mezőgazdaságilag nem igen használható a terület, már más fanemmel kell kísérletezni a talaj ásványi milyensége, struktúrája, vízenyőssége stb. szerint. Ilyen területen a kései tölgy, magas kőris, juhar, szil, hárs, éger, nyárfa, esetleg lucfenyő (csak karácsonyfa, vagy lécvastagságig nevelve), sőt a hegyekben otthonos, sűrű zárlatban szép törzsű, értékes, a talajt üdén tartó, sokhelyütt gyomszerű gyertyánfa is telepíthető lenne.

Itt a homok vidékén igazán a talaj ismerete a kulcsa az erdészeti- és mezőgazdasági termelés sikerének, — aki vagy kémiai elemzésből, vagy hosszas gyakorlati megfigyelés alapján a megtelepült fű, gyom jelenletéből nem ismeri a terület minden négyzetméterét, aki nem ismeri a telepítendő fanem életszükségletét: csak csetlik-botlik a megfelelő fanem kiválasztásánál. Némely helyen a homok tiszta kvarcsezemcsékből áll, pár lépésre már agyaggal kevert, — a mindenféle színezésekről nem is szólva. Néhol humózus a talaj, sőt lápszerűen kotus, másutt csaknem felszínig gypvasérc, márgatalaj állja útját a gyökereknek, ami mint valami edény alkot vízáthatatlan réteget és megcsalva a felületes szemlélőt a fekete humusos kinézésével, a növényéletre elviselhetetlen savanyú földet alkot, ismét más helyen meszes.

Milyen tanulságos az itteni növényélet bűvárkodójára nézve

az uradalmaknál szokásos vetésforduló, terméseredmény, vegetáció, csapadék és légköri viszonyok feljegyzése, — mennyi valószínű tapasztalati tény áll a bűvárkodó rendelkezésére a tudományos kísérletek sokszor csak feltevésekre épített eredményeivel szemben. A mezőgazdaság egy-két éves megfigyelése könnyű — az erdészeti növények, fák 80—100 éves növekvésének, hozamának megfigyelhetése túlhaladja az egy emberöltőt, — így a feljegyzések az erdészetnél nagyobb jelentőségűek, mert egy emberöltő tapasztalatai feljegyzés nélkül az egyén elmulásával a jövőre nézve megsemmisülnek és a kísérlet, megfigyelés és tapasztalatszerzés kezdődhetik újból.

A tudományos elgondolás és tapasztalat híjával spontán elhatározásból egyszerre nagy területeken végrehajtott kísérletre sokszor keservesen reáfizet a jóhiszemű kísérleti nyúl, a földbirtokos. Így történt ez a divatossá vált amerikai kőrissel; ezt 20 éven belül kézzelfoghatóan alaposan kitapasztalhattuk, hogy e fanem nem minden talajra — így száraz homokra sem való. Pénzbe került a csemete, az elültetés és még meg fogjuk emlegetni a vágásfordulónál a növendék, fahozamjövedelem elmaradásával.

Nem kell mindig a már megvolt fanemeket forszirozni, mindenben következetesnek lenni, — Bismark szerint csak az ökor következetesen csökönyös, — hanem újabb, itt még nem tenyésztett, de itt előreláthatólag beváló fafajokkal is kell kísérletezni a modern erdészetnek, — de csak kicsibe, — míg a takaró ér — és szétszórt területen.

Erre követésre méltó igyekezetet fejt ki a Károlyi Gyula gróf itteni uradalma, mindenféle fanemmel kísérletezve, úgy hogy nemsokára kísérleti, botanikus kertté varázsolja át 2000 holdon felüli erdejét; de így kísérletezik a gróf Zelenski Róbert-féle uradalom is, a gróf Károlyi Lajoséval egyetemben.

Nem tudom, mi célt akar szolgálni a nyárfa forszirozása a vidéken, mert a vasúttól távoli, többféle vicinális vasúti vonalhoz kötött kisebb erdőbirtokok csekély fahozama a kis vágás-területen ipari célt alig szolgálhat, mert többirányú lévén a szükséglet, ezek kielégítését is szemelőtt kell tartania az uradalmi gazdaságok és a vidék szempontjából. A nyárfának tüzi-faként való értékesítése alig lehetséges, csak mint nyári illet-

ményfa számíthat kelendőségre. Az akác- és tölgygallyfa szerenkénti értéke 2—3-szorosa a nyárfahasáb értékének.

A vevőközönség is hibás. Mai elesettségében most is olyan válogatós, mint a mélységes békeidőben. Nyírfa sem igen kelendő, inkább tüzel tengeriszárral, napraforgókóróval, most is a békében megszokott fanemekre vágyik és veszi drága pénzen is. Békében Budapest, Szatmár város bükköt, Debrecen csert, Nagykároly tölgyet keresett. Így az erdőbirtokos a csehszlovák és oláh fa beözönlésével igen nehéz viszonyok közé került homoki fájával. A tölgy mű-, épületfa tömbköbmétere kéreggel együtt 10—15 pengő künt a vágásban, ha véletlenül vevő akad sok kínálgatás, kilincselés, alkudozás után. Miből fizeti majd a birtokos az adóját — horribile daktu — még az erdő utáni ártéri járulékot is? (4 éve fellebbezem birtokon kívül, de elintézését még nem nyert.) Mibe fog kerülni a munkanélküliség, ha ilyen szomorú kilátások mellett a vágatásokat restringálják, esetleg teljesen beszüntetik az eladásra való vágatást? Mert éppen a legkritikusabb időt, a téli hónapokat hidalta át az erdőbirtokos a fakitermeléssel és ekkor látta el a nincsteleneket munkájuk útján megszerzett pénzzel, tűzifával. Az állam rosszul számít; adózó polgárainak teherbíró képességét lecsökkenti és esetleg eladósítja őket, másrészt az eddig foglalkoztatott embereket télimunka híján ismét csak az államnak vagy a nagyon is igénybe vett társadalomnak kell eltartani! Valutánkat rontjuk, ellenségeinket tápláljuk, gyengeségeinket kiteregetjük, mert a kereskedelmi szerződésből folyó kötelezettségét az idegen állam velünk szemben akkor szegi meg, amikor akarja, tudva, hogy valami erős represszáliákkal velük szemben nem élhetünk a magunk károsítása nélkül. Így látom a lágyfa túlságos kultuszát. Lehet, hogy belőlem a konzervativizmus beszél, de ki lehetne ma eléggé okosan konzervatív vagy liberális a napról-napra, óráról-órára változó gazdasági krízis mellett?

E vidéken ma már a legkülönbélebb fanemekkel történik kísérlet a talajviszonyok váltakozása (lápi kotu, feketesárga agyag, különféle homok stb.) szerint.

A különféle fanemek magukkal hozzák a különféle vágásfordulók bevezetését. A már vágatási kort elért különféle faneméknél a tapasztalati eredmények, becslési adatok, a különféle

helyi szükségletek határozzák meg a talajviszonyok mellett elérhető és értékszámítás alapján meghatározott leggazdaságosabb vágási kor felső határát, a tartamosság 100%-ig való biztosítása mellett. Az itteni talajbeli, fanövekvési adottságok mellett -- a 40—80 éves fordulót látszik a legalkalmasabbnak. A hegyekben a 100 éves fordulót kibíró tölgy, fenyő stb. itt 80 éves korban, a lág- és akácfa stb. 40 éves korban már csúcsszáradni kezd, fatömegvesztés és szerkezeti faelváltozás áll be. A gyökérzet eléri a maximálisan elérhető talajvizet, a márgát, gyevasércet stb., amit a talaj mélysége szerint előre jelez a fa; hosszúnövekedése megakad, száradni kezd. Így a praktikus erdőrendezés alkalmazkodik a helyi viszonyokhoz és a 80 éves vágást kívánó, kibíró fanemek mellett vagy közt a 40 éves fordulót kívánó fanemeket kétszer írják elő vágásra.

A modern erdőgazdaság szabályainak betartásával, ritkítással stb. segítségére siető mesterséges beavatkozás mellett a 80 évet elért fa méretei nem kisebbek a teljesen magára a természetre bízott kiválasztódás mellett nőtt 100 éves fa méreteinél.

A rövid időre kiszabott tanulmányi út nem ölelheti fel az erdőmérnöki fakultás összes tanszékeit érdeklő dolgokat, de a csonkaország csonka megyéjének e vidékén minden szakma megtalálhatja kicsinyben a maga tanulmányozni, bemutatni, kritizálni valóját, — egy újabb, praktikusabb elgondoláshoz való inspirációt nyerhet és a trianoni határ e legkeletibb részén, a soproni nyugati határ mellett szerzett hazafias érzésük csak öregbedhetik, látva az elrabolt erdőt, — sőt, nemesfémeket tartalmazó hegyek sziluettjét, árva erdeinket, kincses Erdélyünket.

Köszönjük az itt lévő és Sopronban maradt tanári karnak, segéd-tanároknak, hogy az erdészeti tudomány munkálásával, fáradságos búvárkodásaikkal, a fiatalság tanításával az országnak oly nagy, mélyreható, közgazdaságilag tanulságos eredményeket produkálnak. Gyermekeink szakbeli előhaladásával nekünk, szülőknek, jövőjüket illetőleg teljes biztosítékot nyújtanak, mert a jövő generáció Nagy-Magyarországon való boldogulásának alapját, a tudományos felkészültség elsajátítási lehetőségét biztos kezekbe tudjuk, látjuk.

Találjátok magatokat jól körünkben, akik nem békebeli ke-

retekkel, de annál melegebb szeretettel fogadunk, adja az Isten, hogy e tanulmányi útból a kellemes szórakozás mellett fiatal kollégáinak saját maguk és így közvetve az ország javát szolgáló, a prakszisban bemutatott, látott hasznos megfigyelésekkel térhessenek vissza — sajnos — ideiglenesen még nem a régi alma mater Selmechányára, de Sopronba.

Egy ujságban olvasott kis verssel zárom be szűkre szabott előadásomat:

*Zúgnak a rab magyar erdők,
Mint egy bús misztérium,
Erdély felől, Kassa felől
Zúgják bele a szélbe:
Fáj nekünk prédául esni
Idegenek kezébe,
De duplán fáj úgy elégnünk,
Éppen magyar tüzekben,
Hogy pecsenyét süt mirajtunk
Valamennyi idegen.*

Gondolatok hivatalos erdészeti statisztikai szolgálatunk átszervezéséhez

Írta: Dr. Földváry László.

Mai formájában hivatalos és magán erdészeti statisztikánk nem elégíti ki a vele szemben támasztott mind fokozottabb követelményeket. A feltett kérdésekre számos esetben csak hézagoss feleletet ad és még többször megesik, hogy választát, — nemritkán legelsőrangúan fontos kérdésekben, — teljességgel nélkülözni vagyunk kénytelenek.

Hogy miben állnak hézagai és hogy vállalai hol nem tudják tartani a tudomány, a közigazgatás, a törvényhozás, a kormányzat s a népesség összessége által rábízott terheket, — erre a kérdésre később fogjuk megadni a feleletet, amikor az orvoslás módzatait is minjárt szemügyre vehetjük.

Elég itt egyelőre annyit megállapítani, hogy az átszervezés szükségessége fennáll és hogy ez az átalakítás sürgős, hogy immár nem késlekedhetünk vele.

Könnyen lehet, hogy erdőgazdaságpolitikánk a való állapot nemismerése miatt, máskor pedig, mert a helyzetet rosszul fogja fel, a kielégítő statisztika híján bekötött szemével téves megállapításokra ragadtatja magát s ezzel legjobb szándéka mellett is, kormányzatunkat soha többé helyre nem hozható, vagy csak súlyos áldozatok árán jóvátehető, helytelen intézkedésekre kényszeríti.

De, ha ez a veszély állandóan nem is kísértene, nyugodt lélekkel akkor sem vállalhatjuk azt, hogy az erdészeti statisztika kiépítése tekintetében felhasználatlanul hagyjuk peregni az éveket.

Erdész szakközönségünk előtt erről vitázni fölösleges. Magáévá tette ezt a felfogást a m. kir. földművelésügyi miniszter úr is akkor, amikor a múlt gazdasági évben eszközölt fatermelési felvételeket előkészítő körrendeletében bejelentette a hivatalos erdészeti statisztika revízióját.

Annál inkább kell meggyőznünk az erdészeti statisztika fejlesztésének szükségessége tekintetben hivatásos statisztikusaink nemes gárdáját, akik között eléggé elterjedt vélemény, melynek nyomtatásban is többször kifejezést adtak az, hogy a trianoni

megcsonkítás óta erdőségeink oly kis kiterjedésűek s hogy mai mardék erdőgazdaságunk annyira csekély jelentőségű Magyarország közgazdaságában, hogy bármennyire hiányos a róla készülő statisztika, jobban kiépiteni azt nem érdemes.

Ha a fejlettebb erdészeti statisztika szükségessége tekintetében már felhozott, döntő jelentőségű érvekre nem is gondolunk, s ha még azt sem vesszük figyelembe, hogy minden tudomány fejlődik és minden tudományt fejleszteni kell; ha szakunk jelentéktelenségében gyökerező véleménnyel kívánunk egyedül szembe szállni, érveink fegyvertára még mindig elegendő védő páncélal rendelkezik.

A megmaradt kétmilió kat. hold erdő, ha már nem is tizenkét millió, mint amennyi volt, jóval nagyobb érték annál, amennyit tüzetes, a mainál nagyobbarányú statisztikai megfigyelés alá vonni fölösleges. Ha ez az erdő Belgiumban lenne, annak földjét 38%-ig borítaná és, ha Hollandiában, a művelési ágak szerint való megosztásban ott is 34%-ot jelentene. Dánia, Észtország, Svájc, mindmegannyi önálló állam s nem is az európai állam legkisebbjei, mégis, ezek sem nyújtóztak egész területükben 3—4-szeresnél nagyobbra annál, amekkora Csonkamagyarország erdőségeinek területe.

De maradjunk itthon mértékeinkkel, bizonyára úgy sem valunk szégyent. Erdőségeink Magyarországot ékesítő királyi koronájából bár csak némi töredék, néhány részlet maradt, ez a kifosztás utáni mostoha örökség még mindig annyi, mint Csonkamagyarország szántóföldjének $\frac{1}{5}$ -e és annyi továbbá, hogy a művelési ágaknak kiterjedés szerint rendezett sorában az erdő a szántóföldek után közvetlenül helyezkedve el, a második helyen áll.

Erdőségeinket igaz, nagyobb arányban veszítettük el, mint amekkora veszteség legtöbb más javunkban mutatkozik, de Csonkamagyarország közgazdasága — letagadhatatlan — Nagymagyarországhoz viszonyítva minden téren kisebb értékekkel, szűkebb terjedelemmel beérni kénytelen. Még sem kívánja senki, hogy statisztikai szolgálatunkat általában zsugorítsuk össze, vagy legalább is, hogy a régi kereteken túl ne fejlesszük tovább.

Erdőségünk és erdőgazdaságunk régihez viszonyított szűkebb

terjedelme s kisebb méretei miatt ma sokkal könnyebb statisztikai anyag, mint volt valamikor és statisztikai vizsgálat céljára jóval kevesebb fáradsággal, hasonlíthatatlanul egyszerűbb és olcsóbb eszközökkel megfogható.

Éppen az egyszerűbb eszközök lehetősége miatt fokozott felelősség nehezedne reánk, ha ezeket a kéznél fekvő módszereket igénybe venni elmulasztanánk.

Ha azt is figyelembe vesszük, hogy régi erdőségeink nem kis részükben használaton kívül feküdtek és a Kárpátokban számos vidéken nagykiterjedésű erdőrengetegekkel rendelkezünk anélkül, hogy értékükhöz mért hasznukat láttuk volna, míg megmaradt erdőségeink toronymagasra növekedtek jelentőségben számunkra éppen, mivel erdőben szükségét szenvedünk, annál inkább fontos tüzetesebben megvizsgálunk ezt a keveset, ezt a gyengébb teljesítőképességű maradékot, hogy pontosan tudjuk: mennyit kívánhatunk tőle, mit préselhetünk ki belőle úgy, hogy jusson is, maradjon is és ne kerüljünk egyszer abba a szomorú beismerésbe, hogy bárcsak takarékosabban gazdálkodtunk volna vele, amíg lehetett, vagy talán: hogy közgazdaságunk érdekében jobban is kihasználhattuk volna az abban rejlő értékeket.

De nem csupán hasznos és célszerű és még nem is egyedül „csak” fontos és nélkülözhetetlen számunkra hivatalos erdészeti statisztikánk hiányait kijavítani, hanem ez, — ha nem akarunk lemaradni a kultúrállamok versenyében, — egyszersmind kötelességünk is.

Az 1928. évben tartott genfi nemzetközi gazdaságstatisztikai értekezleten nemzetközi egyezményt hoztak, melyet csaknem valamennyi állam, köztük Magyarország is elfogadott és aláírt s ennek bennünket érdeklő pontjai a következők:

„1. cikk. A Magas Szerződő Felek kötelezik magukat, hogy a megállapodásszerű időközökben az alábbi 2. cikkben megjelölt statisztikai kategóriákra vonatkozó adatokat összeállítják és közzéteszik.” Majd „2. cikk. A megelőző cikkben említett statisztikai kategóriák a következők:” és ugyanitt a III. fejezet D. pontja alatt: „Azokban az országokban, melyekben a fatermelés gazdasági jelentőséggel bír, az erdőszetre, mint gazdasági forrásra vonatkozó időszak felvétel,

mely az erdőterületeket tünteti fel, kimutatva a lehetőség szerint a lábon álló famennyiséget m^3 -enkint, valamint az évi növedéket és használatokat. Amennyiben lehetséges, kívánatos volna a különböző fánemek közt is különbséget tenni."

Kis tanulmányom ennek és más szükséges erdészeti statisztikai felvételnek végrehajtásához kíván hozzájárulást nyújtani. Célja ezúttal csak a vezérelvek sebtiben való vázolása, csak mintegy elősorolása azoknak a legfőbb principiumoknak, melyeknek elsősorban kell majd irányadóknak lenni előttünk, amikor erdészeti statisztikáinknak szilárd alapokat kívánunk rakni.

Az első kérdés, hogy meddig terjedjen az erdészeti statisztika; hogy mi legyen a feladatköre és, hogy hol legyenek a határai?

Az erdészeti statisztika a statisztika rendszerében először is a *területi statisztikából* veszi ki részét. Az erdők kiterjedésének és területi megoszlásának ismerete elsőrangú érdekekkel bír.

A *termelési statisztikából* már két helyet is juttat magának: az erdőgazdaságoknak, mint őstermelő üzemeknek vizsgálata talán legfontosabb parcellája az erdészeti statisztikának s itt nem mulasztható el a mezőgazdasági, vagy legelőgazdasági üzemekhez tartozó erdőségeknek, vagy esetleg csak faállományoknak, fásoroknak, fatermést szolgáltató facsoportoknak statisztikai vizsgálata sem; másrészt azonban ugyancsak jelentős a fafeldolgozó ipari vállalatoknak erdészeti szempontból való statisztikai megvilágítása is.

A *forgalmi statisztika* minden ízében ad nekünk erdészeti jelentőségű anyagot. A fakereskedelmi vállalatok statisztikája, üzemének vizsgálata és eltartottjai, kiterjedve ennek az anyagnak összes kapcsolatos mellékhajtásaira; a külkereskedelmi forgalom adatai, valamint az erdőgazdasági és faipari termények és termékek belforgalma és ezek árstatisztikája, az erdőbirtok áralakulása s nemkevésbé az erdőbirtokforgalom változása is az erdészeti statisztika körébe tartozik.

A *jövedelemeloszlás* és az ezzel szoros kapcsolatot fenntartó *fogyasztás statisztikája* akkor erdészeti statisztika is egyszersmind, amikor az erdőbirtok jövedelmezőségével foglalkozik, amikor az erdő eltartottjainak (tulajdonos, alkalmazottak, munkások) keresményét kutatja és amikor a fafogyasztás változá-

sait és ennek az általános fogyasztásban vitt szerepét veszi megfigyelés alá.

Az erdészeti statisztikának saját körén belül foglalkoznia kell a *szellemi élet statisztikájával* is. Főiskolájának és szakiskoláinak, kísérleti intézményeinek, társadalmi egyesületeinek, folyóiratainak és szakirodalmának statisztikája, továbbá az erdészeti alkalmazottak szakképzettségének kutatása nem megvetendő eredményeket deríthet fel, meghálálva ezzel a ráfordított időt s fáradságot.

De éppen így az *erkölcsi élet statisztikájában*, vagy inkább mondjuk: a büntető statisztikában is lelhetünk számunkra kincseket rejtegető anyagot: az erdei kihágások és, bár nem egészen ide tartozik, rokon-erdőrendészeti áthágások adathalmazát.

Mindezek az erdő oldaláról nézve mint erdőkárosítások jönnek tekintetbe s mint ilyenek további szoros rokonságot tartanak fenn az erdőnek másnemű károsodásaival: az időjárás okozta elemi károkkal és az emberen kívüli élő világ károsításaival. Ezek a jelenségek statisztikai megfigyelésre szintén kiválóan alkalmasak és statisztikailag a termelési statisztika keretében könnyen és jól megfoghatók. Véleményem szerint azonban az erdőkárok statisztikája a termelési statisztikától függetlenül, tehát az üzemegységekre, mint alapra való helyezkedés elmellőzésével, az erdészeti statisztikának egészen önálló ágazataként is kifejleszthető.

A *társadalmi osztályok és a szociális statisztika terepén* ott található a faipari munkásság helyzete, munkaviszonyai, munkakínálatának alakulása, szakszervezetei, bérviszonyai és bérharcai, ugyanígy az erdei munkásság viszonyai és helyzete, az erdő bűnössége a hivatási balesetek szaporításában, az erdős vidékek lakosságának helyzete, mind-megannyi olyan jelenségek, melyeknek statisztikai megfejtése az erdészeti tudományokat is többé-kevésbé előbbre viszi.

Végül az *állami és autonóm élet statisztikája*, mint Buday László statisztikai rendszerének utolsó csoportja, szintén nem mostohagyermek az erdészeti statisztikai kutató lehetőségek nyújtásában. Az állami, községi és birtokossági erdőgazdasági üzemek adatai és helyük az állami, községi és birtokossági háztartásban; az adózó erdő statisztikája; a favám szerepe az állam-

háztartásban és közgazdaságban s végül az állami erdészeti köz-igazgatás statisztikai képe együtt az erdészeti statisztikának is egyik csoportját alkotja.

Hivatalos erdészeti statisztikai szolgálatunknak nem lehet célja, de ereje sem lenne, hogy a felsorakoztatott nagy munkaterületeket egészében kisajátítsa magának.

Azoknak egyikét-másikat már naggyá növelte hivatalos statisztikai szolgálatunknak különböző más osztálya, csoportja, vagy a magánstatisztikusok kutató gárdája szervezte már meg azt.

Azonban az erdészeti vonatkozású életjelenségeknek más statisztikai vizsgálódások során még birtokba nem vett tartományai sem lehetnek hivatalos erdészeti statisztikai szolgálatunknak teljes egészében munkaterületei. A hivatalos statisztikai szolgálat főjellemé, hogy nem merülhet bele a részletkérdések kutatásába; az igazán komplikált kutatómunkát igénylő feladatok nem neki valók. Nem jelenti ez a magánstatisztika mellett inferiálisabb helyzetét, mert viszont a nagyarányú statisztikai munkát, a nagy megszervezést kívánó, egész országra kiterjedő tömegfelvételeket csak a hivatalos statisztikai szolgálat tudhatja megvalósítani. Mindez nem az egyiknek, vagy másinak kisebb jelentőségére, hanem csak az alaptermészetben rejlő különbözősége vall.

Munkamegosztásra van tehát szükség az erdészeti statisztika művelőinek két tábora, a hivatalos- és magánerdészeti statisztika között s mindegyik ám művelje azt, melyre leginkább hivatott. Ezt így könnyű megállapítani, annál nehezebb azonban megvonni a határt. A két munkaterület élesen nem különül el egymástól, a határon levő parcellák megmunkálására mindkét statisztikai szolgálat egyaránt alkalmas lehet.

A kérdést a pénzügyi lehetőségek fogják eldönteni.

A hivatalos erdészeti statisztikai szolgálat csak addig terjeszkedhetik, ameddig erre megfelelő anyagi fedezetet talál.

Egyelőre meg kell elégednünk azzal, hogy a legszükségesebb felvételeket és vizsgálatokat végezhesse el; az állam mai pénzügyi helyzetét tekintve, minden egyéb kísérlet már a tervezés kikötőjéből való kifordulás pillanatában hajótörést szenvedne, hasztalan lenne ilyennel még csak próbálkozni is. Olyan terve-

zetet kell tehát kidolgoznunk, mely semmiféle külön kiadást nem jelent.

Eleve lemondhatunk, miként említettem, a más hivatalos, vagy magánstatisztikai kutatások által már kellőképpen feltárt jelenségek vizsgálatáról, a gazdaságosság alapelve a kettős megfigyelést nem engedi meg.

Nem lehet más célja a hivatalos magyar erdészeti statisztikai szolgálat megszervezőinek, mint az, hogy olyan statisztikai szolgálatot állítsanak aktivitásba, mely közgazdasági életünk s tudományos kutatóink előtt azokat az ajtókat nyitja meg, amelyek az eddig nem ismert erdészeti jelenségek rejtett kamráiba vezetnek el. A már emitt, vagy amott, más-más statisztikai kutatások alkalmával felderített életjelenségekre főlöszleg a hivatalos erdészeti statisztikai szolgálatnak is világító sugárkévét vetíteni, különösen főlöszleges akkor, amikor világító reflektorai oly igen szűken állanak rendelkezésére.

Bátran törölhetjük tehát hivatalos erdészeti statisztikai szolgálatunk jövő munkaköréből az oly kutatásokat, melyek a faiparnak, az erdőgazdasági és faipari termékek külkereskedelmi forgalmának, az erdőbirtokforgalomnak, az erdőgazdasági és faipari termékek áralakulásának, a faipari munkanélküliségnek, munkabéreknek és munkásviszonyoknak, az erdei és faipari munkák hivatási baleseteinek s végül az erdős vidékek népességi viszonyainak statisztikai vizsgálatát tűzik ki célul. Ezekre az iparstatisztika, a külkereskedelmi forgalom statisztikája, a birtokforgalmi statisztika, a nagykereskedelmi és kiskereskedelmi áralakulás statisztikája, a munkapiac statisztikája, a bérstatisztika, a hivatási balesetek statisztikája és a népességi statisztika kellő részletezéssel és megfelelő szakszerűséggel adja meg a választ.

Ahhoz sem kell nagyobb elhatározás, hogy viszont az erdőgazdaságok jövedelmezőségének vizsgálatát, a fafogyasztás statisztikáját, az erdészeti szellemi élet különböző megnyilvánulásainak tömegészlelését, az erdőgazdasági és faipari termények és termékek árstatisztikájának még nem művelt oldalágait, nem kevésbé az erdős vidékek lakosságának és ezek helyzetének statisztikai feltárását, bár ezek még ki nem fejlesztett statisztikai ter-

rénumok, a magánstatisztika mestereinek, mint leghivatottabb művelőknek engedjük át.

Ezeknek a lefaragásoknak következtében már erősen megcsökken hivatalos erdészeti statisztikánk munkaköre.

Feltétlenül beletartozik az erdők területi megoszlásának, az erdőgazdaságok üzemének és termelésének, az erdőbirtokmegoszlásának, az erdőgazdasági bér- és munkásviszonyoknak, az erdei kihágásoknak és erdőrendészeti áthágásoknak, végül az erdőgazdasági alkalmazottaknak statisztikai vizsgálata. Kiterjeszkedhetik a mező- és legelőgazdasági üzemek erdőségeinek, továbbá a fakereskedelmi vállalatoknak statisztikai felvételére is, ezek a munkakörök azonban már nem feltétlen tulajdonai s amennyiben a közeljövőben megvalósulna egy általános mező- és legelőgazdasági üzemi, vagy egy kereskedelmi statisztikai felvétel, elejtheti őket.

A felsorolt erdészeti statisztikai felvételek megszervezésének módozatai egyénenként véve, általános tárgyalásra nem alkalmasak.

Térjünk ezért ki ezuttal csak az általános elvekre, csak a minden felvétel megszervezésénél általában felmerülő kérdésekre. Csak a legfontosabbakra kiterjeszkedően, csak mintegy a kontúrokat rajzolva meg, mert ha másutt áll, itt fokozott mértékben érvényes az a szabály, hogy a részletek legfinomabb árnyalatait nem az előzetes tervezőnek, hanem a megvalósítónak kell megfestenie.

A célt már tudjuk, hogy állandó, folytonos és tervszerűen megszervezett, rendszeres megfigyelésre alapított statisztikát kell a felsorolt munkakörön belül teremtenünk.

Alkalmoszerűen begyűjtött statisztikai adatok nem alkalmasok időbeli és térbeli összehasonlításra, már pedig a számok, ha önmagukban lebegnek a légtérben és csak abszolút értékükben tekinthetjük őket, nem mondanak semmit és teljességgel értéktelenek. Nem szabad feledni, hogy mint minden a földön, a társadalmi tömegeken is a relativitás uralkodik és a statisztikai adatokra éppenséggel nem a számoknak önmagukban vett csodálata, hanem a társadalmi tömegeknek megismerése érdekében van szükségünk.

Statisztikai szolgálatunk ily értelemben vett kiépítésének fő szempontjai legyenek: *az olcsóság és gazdaságosság, az adatszolgáltatók zaklatásának mindenáron való elkerülése s végül a szakszerűség.*

A *gazdaságosságnak* nem a kettős adatgyűjtések gondos elkerülésében kell egyedül megnyilvánulnia, hanem erdészeti statisztikai szolgálatunk minden ténykedése magán kell hogy viselje az arra való törekvés nemes bélyegét. Ne lealacsonyító, a lendület szárnyait kopasztó, törpeségre s kicsinységre kárhoztató bélyeg legyen az, hanem nemes törekvés legyen annak elérésére, hogy a legkevesebb áldozattal a legmaradandóbb, értékben a költségeket messze túlszárnyaló eredményeket érhessünk el.

A gazdaságosság a rendelkezésre álló erők legtükéletesebb felhasználásából áll s végső célja az, hogy olyan arányú és értékű munkát végezzünk, amilyent a körülmények lehetővé tesznek; *az adatszolgáltatók zaklatásának gondos elkerülése* végső fokon ugyanezt célozza, bár az általános közérdek is megkívánja az adatszolgáltatók túlzott és kíméletlen igénybevételeitől való tartózkodást. A zaklatásnak a statisztika is súlyos kárát vallja, mert hibás statisztikai felvételektől megbolygatott, a statisztika ellen felfingerelt hangulatban vajjon joggal várhatnánk-e a statisztikai adatszolgáltatóktól olyan értékű vallomásokat, mint nyugodt légkör mellett? Semmi esetre sem.

A *szakszerűség* tökéletes érvényrejuttatása is a siker érdeke. A teljes szakszerűséget két oldalról, két úton kell egyszerre, egyenlő intenzitással s lehetőséghez képest a tökéletes szakszerűség elérhető pólusáig megközelíteni: *az erdészeti és a statisztikai szakszerűség* irányaiól. A kettőnek helyes összeegyeztetése természetesen kétoldali biztos szaktudást tételez fel.

Felállított hármass vezérszempontunk korlátai között most már biztosabb lépésekkel indulhatunk el, hogy az alapelvek lépcsőfokain feljuthassunk célunknak, a hivatalos erdészeti statisztika leghelyesebb szervezete megismerésének magasságába.

Első általános megoldásra váró problémánk az, hogy *melyik intézményünket avassuk a hivatalos erdészeti statisztikai felvételek megszervező és irányító szervezetté.*

A Földművelésügyi Minisztérium erdészeti csoportja és a

Központi Statisztikai Hivatal között lehet választanunk.

Az 1929. évi XIX. t.-c. szerint egész országra kiterjedő statisztikai felvételeket általában csak a Központi Statisztikai Hivatal végezhet s legfeljebb a minisztertanács engedélyezhet ez alól kivételeket. A törvénynek ehhez a rendelkezéséhez ragaszkodnunk kell, szerény véleményem szerint azonban soha sem lesz nélkülözhető semmiféle erdészeti statisztikai felvétel megszervezésénél és lefolytatásánál a Földművelésügyi Minisztérium legteljesebb közreműködése sem. Káros is lenne, ha a magyar erdőgazdaságpolitika letéteményese erdészeti statisztikánk irányításából kivonná magát.

Ez a kérdés nem választható el attól a vele szorosan összefüggő problémától, hogy a statisztikai adatok feldolgozását melyik állami szervezet végezze el? Ennek taglalásánál vissza fogunk térni tehát a szóban levő kérdésre is, nem mulaszthatjuk el azonban már most rámutatni arra, hogy, ha erdészeti statisztikai szolgálatunk központi szervezetének elhelyezésénél nem a Központi Statisztikai Hivatalra, hanem a Földművelésügyi Minisztérium erdészeti csoportjára esne a választás, amely mellett éppen úgy lehetne, bár talán szerényebb érveket felsorakoztatni, miként ama másik megoldás mellett is, akkor ennek, véleményem szerint, a statisztikai törvény idézett rendelkezése nem jelentene komolyabb elvi akadályt.

A nagyobb szabású előkészítést igénylő, hosszabb időközönként végrehajtott álló statisztikai felvételek kivételével a statisztikai munkának számos ágazatát végzik a Központi Statisztikai Hivatalon kívül, természetesen a Központi Statisztikai Hivatal és az Országos Statisztikai Tanács törvényben biztosított állandó ellenőrzési jogának épségben tartása mellett.

Ilyen módon — a Földművelésügyi Minisztérium kebelében — az erdészeti statisztikai szolgálat is meg volna szervezhető.

Elsősorban kell tehát törekednünk a Központi Statisztikai Hivatalban való központosításra, ha azonban ez akadályokba ütközik, a Földművelésügyi Minisztérium hivatalos erdészeti statisztikai szolgálatunknak még mindig meleg — életképes erdészeti statisztika nevelésére alkalmas — fészket rakhatunk.

Másik kérdésünk, hogy, *kik legyenek az adatszolgáltatók és kikből álljon az adatgyűjtőknek szervezete?*

Ezt a kérdést már nem lehet olyan általánosságban eldönteni, mint az előbbi, mert mindegyik statisztikai ágazatunknak merőben mások ebbeli követelményei. Csak a fő irányadó elveket lehet itt előre megállapítanunk s erdészeti statisztikánk egyes ágazatainak részletes tárgyalása során mindig vissza kell térnünk erre a kérdésre a végleges döntés eszközzése végett.

Általános statisztikai alapelv, hogy az legyen az adatszolgáltató, aki a jelenséghez legközelebb áll, aki azt a legjobban ismerheti.

Az erdőgazdaságnak legközvetlenebb ismerője az, ki üzemét irányítja, ki a vezető erdőgazda szerepét tölti be: legyen az akár maga a tulajdonos, akár erdőtisztje. Ha tehát mindenkor az erdőgazda volna állítható az oly erdészeti statisztikai felvételek fókuszába, melyek az erdőgazdaságok üzemét figyelik meg, akkor lenne erdészeti statisztikai szolgálatunk legtökéletesebben kiépítve.

Sajnos, ennek gyakran áthághatatlan akadálya van: a szükséges szakismeretek hiánya, sőt igen számos esetben a fejlettebb statisztikai észleléshez és adatszolgáltatáshoz alkalmatlanná tevő alacsonyabb műveltségi színvonal. A kisgazdától erdőgazdaságára, vagy mezőgazdasági üzemét kiegészítő erdejére vonatkozó komplikáltabb statisztikai adatokat hiába várnánk néhány dicséretreméltó kivételtől eltekintve és amikor egyedül a tömegészlelés módszeréhez lehet folyamodnunk, sajnos, a kivételek nem elegendők ahhoz, hogy felvételünk épületét ezeknek bár szilárd alapjaira építsük fel.

Az erdőtisztet nem tartó középbirtokos sem rendelkezik azonban általánosságban akkora erdészeti szakismerettel, ha egyébként általános társadalmi műveltsége magas fokon áll is, hogy, fatermését kivéve, a legfontosabb szakkérdések tekintetében kielégítő felelettel tudja az erdészeti statisztikust megajándékozni. Az erdészeti statisztikai adatszolgáltatást megfelelő siker reményében csak a hivatásos erdőgazdákra bízhatjuk. Mivel pedig ilyenek csak nagygazdaságok élén állanak, az erdőgazdák statisztikai adatszolgáltatókká való avatásával túlnyomóan csak a nagy erdőgazdaságoknak statisztikai felvételét valósíthatjuk meg. A célszerűen 10—10 évenként végzendő általános erdőgazdasági statisztikai felvételnél más adatszolgálta-

tókról is kell gondoskodnunk: erdőmérnöki szakképzettséggel rendelkező statisztikai ügynökökről.

Számos esetben az állami erdészeti közigazgatás szervei lehetnek az adatszolgáltatók. Elsősorban ott, ahol ők az erdőgazdák: az állami erdőgazdasági birtokokon és az állami kezelésben álló erdőbirtokokra nézve, továbbá más hatáskörükbe tartozó ügyekben, mint például az üzemterv szerint kezelt erdők kiterjedése, a magánbirtokokon engedélyezett fahasználatok mennyisége, az erdei kihágások és erdőrendészeti áthágások alakulása stb. tekintetében.

Semmit sem kell úgy megfontolnunk, mint azt, hogy melyek legyenek azok a statisztikai adatszolgáltatások, amelyekkel az állami erdészeti közigazgatás szerveit bízjuk meg.

Olyan kérdéseket, mint például a faárak alakulása, a magán fakészletek mennyisége stb. nem lehet sikert remélve az állami közigazgatás szerveinek feladni, mert ezeket azok nem ismerhetik jobban, mint maga a kérdező. Az állami közigazgatás szerveiből az ilyen természetű kérdések kiölik a statisztika mindenekfölötti pontosságának érzését, rászoktatják a könnyen leírt adatok szolgáltatására, mindennemű más statisztikai adatgyűjtés végrehajtásánál is felületessé nevelik és a statisztika jelentőségének alábecsülését váltják ki belőlük.* Ezeket és más hasonló jelenségeket egészen más oldalról kell a statisztika megfigyeléseinek tárgyává tenni, nem a közigazgatás oldaláról. A faárak alakulásának vizsgálata maga egyike a legkomplikáltabb statisztikai problémáknak, melyet nem lehet annyira leegyszerűsíteni, hogy a közigazgatás adhasson rá feleletet. Megoldása egyébként is kívül esik a hivatalos statisztikai szolgálat szorosan vett munkaprogramján.

Az állami kezelésben levő erdőbirtokok valóságos statisztikai adatainak is rendkívül nehéz több esetben nyomára jönni. Tudjuk, hogy az állami kezelés az erdőgazdasági teendők szá-

* Részletesen erről a kérdésről lásd Buday László: „A statisztika elmélete és története” c. művét (Német József, Budapest, kiadása, 1923), IV+220. oldal, továbbá „Statisztika és közigazgatás” c. értekezését (Közgazdasági Szemle, 1912. évf. 750—767. oldalon). Hasonló megállapításokat tesz dr. Laky Dezső: „Községi adminisztráció és községi háztartás a statisztika mérlegén” c. értekezésében (Közp. Szemle, 1914. évf. 14—31. oldalakon).

mos részére, így a fahasználatok foganatosítására, az erdei termények értékesítésére, a vagyon és jövedelemkezelésre nem terjed ki. Az arra vonatkozó adatokat az erdőhivatalok nem szolgáltatathatják és a kezelt erdőbirtokok tulajdonosaitól feljegyzések hiánya miatt általában be sem szerezhetik. Az üzemtervek nyilvántartásainak vezetése is a kijelöléseknél lábon végzett fa-tömegbecslések alapján történik emiatt s a valóban kitermelt famennyiségek és választékok az üzemtervek nyilvántartásaiba soha sem kerülhetnek bele. Az állami kezelésben levő erdők legjelentősebb statisztikai adatai tehát az ellen soha sem őrzött becslések labilis talajára vannak felépítve.

Hivatalos erdészeti statisztikai adatszolgáltatásunk revíziójánál, véleményem szerint, első teendőnk legyen tehát, hogy alapos rostálást végezzünk az erdészeti közigazgatás külső szervei által gyűjteni rendelt statisztikai adatok között. Még az úgynevezett „tájékoztató” adatok nyerése céljából sem célszerű pontosan meg nem válaszolható kérdések feltételéhez folyamodni.

Az erdészeti közigazgatás szerveitől ma gyűjtött statisztikai adatok sorainak megtizedelése ezeknek a szerveknek munkával túlterheltsége miatt is szükséges és el nem odázható.

Most megoldásra az a kérdés következik a sorban, hogy a *statisztikai feldolgozás* fáradságos és mély statisztikai tudást igénylő munkáját melyik állami szerv végezze el? Három olyan állami szervezet áll rendelkezésre, melynek megbízatása szóba jöhetne: az állami erdészeti közigazgatás külső szervei, úgymint az erdőigazgatóságok erdőfelügyelőikkel, meg az erdőhivatalok, másrészt a Földművelésügyi Minisztérium erdészeti csoportja s harmadiknak pedig a Központi Statisztikai Hivatal.

Máig ezt a munkát a m. kir. erdőhivatalok és a m. kir. erdőigazgatóságok végezték el, a két év óta lefolytatott általános fatermelési statisztikai felvételt kivéve, melyet a Központi Statisztikai Hivatal dolgozott fel.

Az erdőhivatalok sorakoztatták a Földművelésügyi Minisztérium-tervezte lajstromok rovataiba sokszor végnélküli adathalmazait, hogy az így nyert számoszlopokat összegezzék és látszólag a kész eredményeket terjesszék fel az országos fórum elé, amelynek teendője immár csak annyiból állott, — elméletileg

— hogy a hat, újabban öt erdőigazgatóság végösszegét országos összeggé foglalja össze.

A statisztika tudománya ma már túljutott a feldolgozásnak ezen a decentralizált módszerén s a statisztika legnagyobb szabású felvételei: a népszámlálások közül az első magyar népszámlálás, az 1869-i volt egyszersmind az utolsó is azok sorában, melyeket ezzel a módszerrel dolgoztak fel. Mondhatnók úgy is egészen bátran, hogy ez a módszer a statisztika szolgálatában már az első kísérletnél súlyos kudarcot vallott és örökre el is kellett temetni azt.

Bár az erdészeti statisztikai szolgálat tennivalói a népszámlálásoknál jóval kisebb arányúak s a feldolgozásnál alkalmazott személyzet, az állami erdőmérnökök tiszti gárdája magas színvonalú és — mint kik a Földművelésügyi miniszternek közvetlenül alá vannak rendelve — hasonlíthatatlanul inkább kézben tartható és ellenőrizhető, mint az 1869-i népszámlálás feldolgozói: a községi jegyzők voltak, ennél fogva a decentralizált feldolgozás módszerének számos hibája, bár minden bizonnyal kisebb élénkséggel és kevesebb bajt okozóan jelentkezik, mint amott tünt elő, mégis, ezek a hibák oly jelentősek és annyira rontják a statisztika eredményességét, hogy lehetetlen napi-rendre térni felettük és szerény véleményem szerint feltétlenül le kell térnünk erdészeti statisztikánknak erről az útvjáról.

A decentralizált feldolgozás egyik hibája, hogy nem szakszerűen történik, hogy nem mesterei a statisztikai feldolgozás művészetének azok, akik arcuk verejtékével azt végezni kényszerülnek. Aminthogy nem is lehet kívánni tőlük, hogy szakismereteiktől oly messzeeső statisztikából a legmagasabb fokig specializálják magukat.

Központosított feldolgozás esetén a feldolgozó központban, — legyen az a Földművelésügyi Minisztérium, vagy a Központi Statisztikai Hivatal, — statisztikus szakember állítható munkába.

A felvétel megtervezése, az utasításban minden előfordulható körülménynek előre való meglátása s preventív intézkedés minden lehetséges hiba elkerülésére éppen úgy, mint a feldolgozásnál a begyűlt anyagnak 100%-ig való kiaknázása mind oly feladat, mely speciális szaktudást tételez fel.

A decentralizált feldolgozás másik hátránya, hogy az összeadás hibái sohasem küszöbölhetők ki belőle teljesen. Nagy tömegben, decentralizált munka esetén mindig akadnak hibás összegezesek s ezek kikeresése, mivel a központ sohasem tudhatja, hogy melyik összeadás van hibával terhelve, csak az anyagnak a központban újból való leösszegezésével történhetik. Ez már megkétszerezi a ráfordított munkát, a valóságban azonban még inkább megsokszorozza, mert nem szabad elfelejteni, hogy egy hibás összevonás kijavítása a hibák megkeresése által mindig nagyobb munkát igényel az egyes adatok láncszerű összekapcsolódása folytán, mint az egésznek újból való összeállítás.

További súlyos gyengéje a decentralizált statisztikai feldolgozásnak, hogy az anyagot általa nem lehet a szükséges mértékig hasznosítani, nincs mód azt kellően kimeríteni, mert csak az oly összevonások történnek meg benne, melyekre a központban előre megtervezet táblázat rovatot nyitott. Éppen a legjelentősebb statisztikai eredményeket adó kombinatív feldolgozás marad el ilyenkor.

A centralizált feldolgozás nemcsak az arra legalkalmasabb szakember munkábaállítása által nyújt biztosítékot a hibák lehető kiküszöbölésére, hanem azáltal is, hogy az egész anyag egy kézbe fut össze s ez a kéz az anyagban szerzett legszélesebbkörű ismerete, áttekintése folytán a legnagyobb gyakorlatot szerzi meg arra, hogy az előforduló hibákat észrevegye. Ezzel már a statisztikai feldolgozást megelőző és egész menetében is árnyékként nyomon kísérő revízió gondolatára tértünk át. A centralizált feldolgozás bevezetésével nem egyedül a *feldolgozások* szokott hibái enyésznek el, hanem a *felvételbe* rágódott hibák is a legnagyobb mértékben jönnek napvilágra. A feldolgozást ilyenkor más végzi el, mint az adatszolgáltatást s mivel a feldolgozó kezén ebben az esetben egész részletességgel végig megy az anyag, teljes mértékben kézben tarthatja azt s amit az adatszolgáltatók nem értettek meg, vagy nem jól fogtak fel, mindaz elébe ütközik, számára az szinte kiabál a sorból.

A legnagyobb arányú hibák a decentralizált feldolgozás alkalmazásakor az anyag egyenetlenségének megmaradásában, sőt fokozódásában nyilvánulnak. A felvételt megelőző, adatszol-

gáltatóknak szóló utasítás homályos kifejezéseinek meg nem értése miatt és a legtökéletesebb utasítás esetén is, az abban levő rendelkezések félremagyarázása következtében a feldolgozásra kész statisztikai anyag nem egyöntetű. Az egyenetlenségek akkor, ha az adatszolgáltató feldolgozó is egyszemélyben, soha többé el nem távolíthatók, vagy csak nehéz munkával küszöbölhetők ki. Ezt tetézi még a feldolgozásban is megnyilvánuló egyenetlenség, egyazon jelenségnek egyik feldolgozó által más rovatba való sorozása, mint a másik által. Mindezek a hibák a statisztikai eredményeket szinte illuzórikussá teszik és ki sem javíthatók, mert gyakran rejtve maradnak.

Ezekhez járul, hogy az összegezés az amúgyis túlterhelt külső erdészeti hatóságoktól hosszadalmasságával sok időt rabol el s nem is lehet rossz néven venni, ha egyhangúságából folyó ellenszenvessége miatt bizonyára vannak, kik igyekeznek mindenáron minél hamarabb túljutni rajt, ami semmiesetre sem lehet az eredmény javára és amellet a munkaerő hallatlan tékozlással jár.

A feldolgozás központosítása ezzel szemben nagyarányú munkaerő-megtakarítást jelent s ez, nem lehet eléggé hangsúlyozni, az állami erdészeti közigazgatás munkával való mai túlhalmozottsága mellett nem a legutolsó érv.

Egyetlen munkерő végezheti el akkor azt, amin ma egy seregnek kell számos egyéb munkája mellett küzködni; nagy anyag összpontosulva kezében, ezt jól át tudja tekinteni és eljárásában nagy gyakorlatra téve szert, a munka tűzbeszört hóként olvadhat a keze alatt; ha semmiféle feldolgozó instrumentum sem segíthetne neki, maga ez az egyetlen körülmény az átlagosnál 2—3-szor gyorsabb munkára teszi képessé s ha ehhez még meggondoljuk azt, hogy ilyenkor a feldolgozást még tovább lehet racionalizálni, hogy a táblázatok, melyeket a külső feldolgozónak roskadásig kell vonalaznia, sokszorosítani van mód és alkalom, hogy egy összeadó- és szorzógépet is munkába lehet állítani, végül, hogy az összedolgozás megteremtése után esetleg a Központi Statisztikai Hivatal feldolgozógépei is igénybe vehetők, különösen a nagyobb szabású felvételek feldolgozása során, bontakozik csak ki igazán előttünk a centralizált feldolgozás hatalmas fölénye a

decentralizált feldolgozás fölött. Mert összegezve a mondottakat: *nincs egyetlen érv, mely ne az erdészeti statisztikai szolgálat központosításának érdekében emelne szót.*

Hogy a centralizálás miképpen valósítható meg, az a körülményektől függ s hozzászólni ehhez a kérdéshez a körülmények tüzetes ismerete nélkül nem tudunk.

Miként már a felvételeket megszervező és irányító szervezet kiépítésének tárgyalásánál említettük, bizonyos, hogy legkönnyebben a Központi Statisztikai Hivatalban lehetne az erdészeti statisztikai szolgálatot központosítani, erdömérnök-statisztikus szakreferensnek beosztása által. A Földművelésügyi Minisztérium erdészeti csoportjához való központosítás már sokkal több akadályba ütközik, mert a feldolgozás végzésére kellő szervezet nem áll ott rendelkezésre.

Mindkét megoldásnál elengedhetetlen követelmény, hogy az erdészeti statisztika munkása kettős képzettséggel rendelkezzen: erdömérnökivel és statisztikaival egyaránt. Csak ilyen ember lesz képes a megfigyelés körének helyes megállapítására; csak ez lesz képes a megfigyelések megszervezését, a megfigyelések módjának megválasztását helyes alapokra fektetni. Csak ez fogja tudni az adatgyűjtések eredményeit alapos bírálat alá venni, csak ez fogja tudni az adatgyűjtést megfelelőképpen fejleszteni és így erdészeti statisztikánk anyagát folyton újabb és újabb részletekkel gazdagítani.

De a kettős képesítés még más szempontból is fontos. Már volt alkalmunk rámutatni arra, hogy a statisztikának számos ágazata van, mely az erdészeti statisztikával szoros kapcsolatot tart fenn s amelynek leszűrt eredményeiből az erdészet is meríthet a maga számára hasznos tanulságokat. Ezeket a vonatkozásokat azonban ismét csak az fogja felismerni, az ezeket a vonatkozásokat jellegző statisztikai adatokat ismét csak az fogja tudni kiválasztani, figyelemmel kísérni és az erdészet által is hasznosítható alakban és módon feltüntetni: aki maga is szakképzett erdőtiszt, aki emellett a statisztikai képzettséggel is fel van vésztve és aki állandóan statisztikával foglalkozik, szóval, aki benne él.

Im nagy vonásokban ezzel áttekintettük a hivatalos magyar erdészeti statisztikai szolgálat megszervezésénél megfontolásra

érdemes vezérelveket. Ami még hátra volna: a felvételi módszerek között való választás kérdése, valamint a felvételi időközök, időpontok megállapítása és más ezekhez hasonlatos problémák azok az erdészeti statisztika különböző ágazatainál annyira eltérnek egymástól, hogy általánosító modorban való tárgyalásuk habár egyes szempontokból, az általános módszertani kérdéseknek előre való formába öntése céljából talán célszerű is lenne, alig lehetséges és a felvételek részletes megtervezésénél kell inkább sorra venni őket.

Vasúti talpfatermelés akácfából

írta: Fodor Gyula.

Az akác fájának széleskörű műszaki használhatósága közismert.

Az erdészeti szempontból tagadhatatlanul sok hátrányos tulajdonsággal bíró és sajnos, legtöbb helyen úgyszólván elegyetlen erdőt alkotó eme gyér lombozatú fa, felhasználása közben a káros befolyásokkal szemben akkora ellenállást fejt ki, hogy egyéb hibáinak leplezetlensége dacára utóbbi időben mégis igen nagy becsértékre tett szert. Pedig az erdőn de sokszor szeretnénk mással helyettesíteni, mert televényképzés, a talaj javítása, jókarbantartása, de másrészt az erdő fogalmához nőtt esztétikai varázs tekintetében bizony sok kívánni valót hagy maga után.

Viszont, ha azokra a homokokra, amelyeken e parlagi fa még jól díszlik, — nem érintve itt a jobbminőségű, üdébb barna homokokat, amelyeken tölgyet, amerikai diót, kanadai nyárt, égert, magaskörist kell nevelnünk, — igényesebb fanemet telepítünk, igen sok esetben sem mennyiségi, sem minőségi tekintetben nem tudjuk elérni az akácerdő hozamát.

Sajnos, a homoki talajok számottevő része minőség és főleg vízgazdálkodás szempontjából a lombfák közül egyedül az akácot elégíti ki s így sok esetben nincs is más választás.

Vasúti talpfaként való alkalmazásánál az akác fája a megkívánt rugalmasság, hajlítási-, nyomási- és visszaható-szilárdság tekintetében elsőrendű sajátosságokkal rendelkezik.

Fentiekén kívül a vasúti talpfánál főleg a keresztnyújtási szilárdság jó figyelembe, vagyis az az ellenállás, melyet a fa a szetszakítás ellen akkor fejt ki, mikor a nyújtás vagy húzás iránya a fa rostjaira merőleges.*

Nördlinger vizsgálatai szerint az akác a legszilárdabb fa-

* Vadas: „Az akácfa monografiája”.

fajok közé tartozik s egysorban áll a fehér Hickoryval és az I. osztályú vörösfenyővel s fölülmulja a kocsányos tölgyet.

Tartósság tekintetében igen hálás, de még a földdel való érintkezés közben is szinte legyőzhetetlen. A korhadással szemben tanúsított ellenállóképessége — Vadas szerint — nagyobb-fokú, mint bármely más lombfáé.

A nyomási szilárdságát s a tartósságát különösképp emeli az okszerűen végzett szárítás.

A talpfavégek repedezését, mint hátrább látni fogjuk, ki-elegítően ellensúlyozhatjuk pántolással.

A vasúti kocsik nyugodt járását a talpfák rugalmassága biztosítja. E tekintetben Vadas szerint a tölgy áll első helyen. De tölgy-erdőink ma már a talpfaszükségletnek csak csekély hányadát biztosítják. A bükk talpfa gyanánt csak impregnálva használható; ezzel a költséges művelettel azonban, különösen, ha azt messze kell szállítani, igen drága.

Az akácnak viszont talpfafeldolgozás szempontjából az a hátránya, hogy nagyobb méreteket, — amelyből tudvalevőleg a talpfakihasználás eredményesebb — ritkán ér el, főleg mert csak alacsony vágásforduló mellett kezelhető.

Különösen vonatkozik ez a sovány homoktalajokra, ahol a fejlődés gyengébb volta mellett, még viszonylagosan is alacsonyabb vágásfordulót vagyunk kénytelenek alkalmazni.

Fentiekre való tekintettel az akáctalpfatermelés főleg akkor kifizetődő, ha a termelés a felhasználás helyétől nem nagy távolságra történik s különösképpen indokolt akkor, ha egy-egy a felvidéktől, illetve talpfatermelő üzemektől távolfekvő nagyobb birtokos saját vasútüzeme céljaira, vagy kedvező szállítási lehetőségekkel elérhető más vasút részére termelteti azt.

Eddig azonban még ebben a viszonylatban is alig-alig termeltek belőle talpfát, azzal a megokolással, hogy a tölgytalpfa messziről való szállítás mellett is olcsóbb. Pedig ha az akáctalpfa jóval nagyobb tartóssággal járó előnyeit figyelembe vesszük, méginkább, ha az akácfa kisebb méreteiből származó kihozatali hátrányok házi üzemben való felhasználással, vagy a közelebbi értékesítés lehetőségeivel ellensúlyozhatók, az akácfa vasúti talpfaként való felhasználásának, illetve értékesítésének rentabilitása vitán felül áll.

Az akáctalpfatermelés problémájával, főleg a kisebb nyomtávolságú gazdasági- és iparvasutak ellátása szempontjából érdemes foglalkozni. Tömegtermelés szempontjából a tölgy s a bükk Nagymagyarországon oly nagy előnyökkel bírt, hogy az akáctalpfatermelés gondolata alig-alig vetődhetett felszínre. Az akácfaanyag különben is elenyésző csekély hányadát képezte az összes fatermelésnek.

Ma azonban, amikor ez az arányszám sajnos, az értékes erdőségeink rovására lehanyatlott s amikor az alföldi erdőtelepítések közgazdasági fontossága is előtérbe került, ma, amikor a nyomasztó gazdasági helyzet minden termelési ágban a rentabilitásra, az anyagok minél kedvezőbb felhasználására s a legmesszebbmenő takarékosagra int, beható számítás tárgyává kell tennünk minden erre alkalmas helyen, az országos viszonylatban nem csekély fontossággal bíró talpfatermelést is.

Utóbbi évtizedekben számos gazdasági- és iparvasút létesült s horribile dictu még ott is, ahol a vasút a birtokos akácerdőségein haladt át, idegenből vagy messze földről hozatták a tölgytalpfát, vagy az impregnált bükköt.

A változott viszonyok szükségyszerű módosításai minden időben csigalassúsággal törtek utat a már kialakult köztudat akadályain.

Lássuk most már, vajjon tényleg érdemes-e a különben rendszerint jól értékesíthető akácfát bizonyos adott körülmények között talpfatermelésre fordítani.

Azokat a választékokat, amelyeket az akácerdőségekben igen kedvező értékesítési lehetőségekkel termeltünk (I-rendű ipari és gazdasági fa) a talpfatermelés nem érinti; bár kétségtelen, hogy utóbbi időben az értékesítési lehetőségek eme választékok rovására változtak. Mégis a különös műszaki tulajdonságokkal bíró legelsőrendű anyagot kár volna talpfatermelésre fordítani.

A tűzifatermelésnek vasúti talpfatermeléssel való kombinációja azonban, más kedvező választékok termelésének a fenntartása mellett, nagyobb kiterjedésű akácerdőségekben felette indokolt.

A vasúti talpfák megkívtat keresztmetszete legtöbbször

polygonális trapéz s csak ritkábban derékszögű egyenköze ny. A felső oldalt rendszerint keskenyebb re vehetjük.

Fővasutak részére való talpfatermelés szempontjából az akácfa kisebb méreteinél fogva alárendelt jelentőségű.

Szabványos vágányszélességű (1435 mm-es) mellékvasutak talpfaszükségletének kielégítésénél azonban már jelentős szerepet fog betölteni. E célra Magyarországon 2.2 m hosszú, külföldön 2.3 m hosszú talpfák használatnak.

Méginkább termelhetünk akáctalpfát keskenyvágányú vasutak, nevezetesen a 600 mm-es, a 760 mm-es és az 1000 mm-es vasutak részére. Itt a talpfák megkívánt hossza rendszerint 60—70 cm-el nagyobb a vágányszélességnél. Ha szegek helyett csavarokat alkalmazunk, úgy még ez a hossz s csökkenthető.

A talpfák alsó szélessége:

fővasutakon	25—30 cm
szabványos mellékvasutakon	20—25 cm
keskenyvágányú mellékvasutakon	15—20 cm

felső szélessége:

fővasutakon	16—18 cm
szabványos mellékvasutakon	14—17 cm
keskenyvágányú mellékvasutakon	10—12 cm

magassága:

fővasutakon	15 cm
szabványos mellékvasutakon	13—14 cm
keskenyvágányú mellékvasutakon	10—14 cm

A talpfák keresztzelvényét egyrészt azok rendeltetése, másrészt a felhasználandó törzsek átmérője szabja meg. Akácerdőkben kevés ugyan a nagyobb átméretű fa, de ha figyelembe vesszük azt, hogy a talpfák egy részét — főleg a keskenyvágányú vasutakon — letompított élű, derékszögű keresztmetszetekkel, egy részét domború oldalakkal bíró talpfaszelvényekkel is előállítatjuk, — kivételt képeznek a váltótalpfák, amelyeknél az éles élű kiképzés legtöbbször megkívánatik —, akkor már tekintélyes mennyiségű kihozattal számolhatunk.

M. Foerster adatai szerint a német vasutakon a következő méretű talpfák alkalmaztatnak:

Nyomtávolság	A v a s u t i t a l p f á k			
	alsó	felső	magassága	hossza
	szélessége			
mm	c e n t i m é t e r			
1000	20	20	14	175
760	18	18	13	150
600	17	17	10	120

A német óvatosság, úgylátszik, a fennebb elősoroltaknál nagyobb igényeket támaszt a keskenyvágányú talpfák méreteit illetőleg.

Nálunk a keskenyvágányú vasutak — még ha személyszállításra is be vannak rendezkedve — fentiek szerint 15—20, átlagosan 17—18 cm alsószélességű, 10—12 cm felsőszélességű és 10—14, átlag 12 cm magas talpfákat alkalmaznak.

A szegedi gazdasági vasút, amely személyszállításra szintén be van rendezve, eddig túlnyomólag derékszögű szelvényeket alkalmazott 12—13 cm vastagságban és 16—17 cm szélességben.

Ezen talpfák előállításához kell: $12'' + 16'' = 400$; $\sqrt{400} = 20$ cm átmérőjű rönk; héjazáson mérve — tekintettel arra, hogy a hancs és kéregre 2 oldalról az 2—3 cm-t fel kell vennünk — 23 cm átmérőjű rönk.

A közönséges talpfák nagyobb részének azonban nem okvetlen szükséges élesélű kiképzést adni. Ha ezek helyett a trapézalakú s részben csak a két oldalt bárdolt egyszerűbb talpfakkal is beérjük, melyek a célnak, komoly szakemberek véleménye szerint, éppúgy megfelelnek, akkor ezeknél a talpfák felső szélességével lemehetünk 10—12 cm-ig is. Ilyen keresztmetszet alkalmazásával már 16—17 cm, héjazáson mérve 18—20 cm átmérőjű tönkökből is készíthetünk talpfákat.

A Szegedi Gazdasági Vasút által fűrészeléssel termelt s túlnyomólag derékszögű keresztmetszettel bíró akáctalpfák előállítási költségéből kiindulva, az onnét beszerzett adatoknak a mostani várható viszonyokra való átszámítása mellett, ha részben

élésélű, részben trapézalakú talpfát vegyesen termelünk, azok előállítási költsége következőkép alakul:

Az 1.3 m hosszú, közönséges talpfa előállításánál a	
19—23, átlag 21 cm átmérőjű rönkök behaszná-	
lása mellett egy-egy, a héjazáson mért akáctönk	
súlya átlag	36 kg
ennek értéke Szegedre beszállítva q-kint à 3.— P . . .	1.08 P
fűrészelési díj (villanyerejű fűrészszel) db-kint . . .	—10 „
fűrész költség	—04 „
áramfogyasztás	—04 „
pántolás a két végén, anyag hozzá	—07 „
Összesen:	1.33 P

Ebből levonandó az egy-egy talpfára eső és hulladék-
ként lefűrészelt mintegy 14 kg-nyi szelezésfa
értékében q-kint à 2.— P —28 P

a) Egy-egy közönséges talpfa előállítási költsége . . . 1.05 „

(Ugyanis a használható méretek átlagai mellett s tekintve, hogy ezúttal trapéz-alakú talpfák készítését is számbavettük, a talpfa keresztmetszeti területe a körkeresztmetszetnek kerekén számítva, mintegy 60%-a. A veszteség a tönkök vastagsága és a termelt talpfák neme szerint 27—54, átlagosan 40%. Tehát a 40%-nyi hulladékanyag értékével a talpfa előállítási költsége csökkenthető.)

Ha azonban a közönséges talpfákat — ami gyakori — nem fűrészeljük, hanem csak kétoldalt bárdoljuk, ily talpfa anyag-szükséglete és a velejáró munka is kevesebb, így, ami akácerdőn igen fontos, a kívánt vastagsági méretekkel a keskenyvágányú vasutaknál még lejjebb mehetünk, anélkül, hogy a talpfa használhatósága tekintetében bennünket veszteség érne.

Ekként már 18—19 cm, héjazva 16 cm-es tönkök is behasználhatók s ezzel számolva, egy-egy ilyen közönséges talpfa előállítási költsége az előbbinél lényegesen kisebb.

Ugyanis egy 18 cm átmérőjű 1.3 hosszú tönk súlya kb. 27 kg; ennek értéke ab erdő q-kint à 2.30 P —62 P
bárdolás darabonkint —09 „
pántolás, anyag hozzá —07 „

Átvitel: —78 P

Áthozat: —.78 P

szállítási költség Szegedre való beszállítás mellett
(kocsifuvar: 0.06 + vasúti fuvar: 0.10 P) . . . —.16 „

Összesen: . . . —.94 P

Ezen összegből levonnandó az egy-egy talpfára eső hulladék
ára eredeti értékesítés mellett 7 kg; q-ként á 1.50 —.10 P

b) Egy-egy bárdolt talpfa előállítási költsége . . . —.84 P

A váltótalpfaként itt használatos 1.50 m hosszú, élesélű
talpfa előállításához szükséges, átlag 22 cm. átmérőjű akáctönk
súlya 45 kg,

ennek értéke Szegeden q-ként á 3.—P . . . 1.35 P

fűrészelési díj darabonként —.12 „

fűrész költség —.04 „

áramfogyasztás —.04 „

pántolás a két végén, anyag hozzá . . . —.07 „

1.62 P

A hulladék értékesítéséből befolyik (ez esetben
az élesélű talpfa keresztmetszélyterülete a körkereszt-
metszetnek 58%-a): 19 kg; á 2.— P q-ként . . —.38 P

c) A váltótalpfák előállítási költsége 1.24 P

A hántoltan 25 cm, héjazáson mérve 28 cm és ennél nagyobb
átmérőjű tönkökből azonban már két talpfát lehet kifűrészelni s
az így előálló szelezésfa, amely karónak, kisebb pallónak is fel-
használható, igen jól értékesíthető. Ha ily méretű anyagból állít-
juk elő a váltótalpfát, úgy az 1.24 P költség még redukálódik.
Nevezetesen:

A 28 cm-es, 1.50 méter hosszú tönk súlya 74 kg.

ennek értéke Szegeden q-ként á 3 P 2.22 P

egy talpfaparra eső fűrészelési díj —.19 „

fűrész költség, áramfogyasztás —.12 „

két talpfa pántolása —.14 „

2.67 P.

Le 28%-nyi szelezésfa értékét q-ként á 2 P . —.41 P

Két váltótalpfa előállítási költsége 2.26 P

d) Egy váltótalpfa előállítási költsége 1.13 P

A közönséges talpfákat a gyakorlatban rendszerint bárdolás
útján idomítják. (Hogy itt, Szegeden eddig csak villanyfűrészszel
állították elő, az egyrészt a hulladéknak a városban való igen ked-

vező értékesítésében, másrészt a házikezelés gazdasági vasúttal való kedvező szállítási lehetőségben s főleg abban leli magyarázatát, hogy itt a szalagfűrész amúgy is be volt rendezve, erre külön befektetést eszközölni nem kellett.)

Nagy általánosságban a fűrészeléssel való előállítás inkább akkor indokolt, ha oly méretű anyagunk van, amelyből két vagy több talpfa nyerhető; s mivel a váltótalpfának rendszerint amúgy is élesélőnek kell lenni, e módon a vastagabb méretű tönkök egy részét váltótalpfa termelésére használhatjuk fel.

A fentebb a), b), c), d) alatt levezetett eredmények szerint tehát:

a) egy közönséges akáctalpfa előállítási költsége 76 cm-es nyomtávolságú, keskenyvágányú vasútra fűrészelés útján előállítva 1.05 P

b) ugyanaz bárdolva, erdei termelés mellett, de felerészben csak kétoldalt bárdolt, domború oldalakkal bíró talpfák termelésével —.84 P

c) egy váltótalpfa előállítási költsége, ha egy-egy tönkből csak egy talpfa nyerhető 1.25 P

d) ugyanez vastagabb méretű anyagból való termelés melletti kedvezőbb anyagfelhasználással . . 1.13 P

Ha ezeket az adatokat összehasonlítjuk a hasonló méretű tölgytalpfák áraival, úgy első pillanatra úgy látszik, hogy számításunkat alig találjuk meg. A Dunántúlon, vagy a Felvidéken termelt 70 filléres közönséges talpfa ugyanis Szegedre leszállítva körülbelül 90 fillérbe jön, az ugyanott termelt kb. 1 P-s váltótalpfa pedig kereken 1.20 P-be.

De ne feledkezzünk meg az összehasonlításnál egy igen fontos körülményről, nevezetesen arról, hogy az akáctalpfa élettartam dolgában jóval felülmúlja a tölgytalpfát. Ha nagyon szerényen számítva csak 25% élettartam-növekedéssel számolunk, akkor a 90 filléres közönséges tölgytalpfával szemben az akáctalpfa 1.12 P-be kerülhetne, holott fentiek szerint csak 1.05, illetve 0.84 P-be kerül. Ha felerészben vegyesen derékszögű keresztszelvényű és trapézalakú, felerészben pedig kétoldalt bárdolt talpfát termelünk, akkor átlag 98 fillérbe kerül csak darabja, amikor a tölgytalpfa hasonló élettartamra átszámítva 1.12 P-be kerül.

A 76 cm-es nyomtávolságú pályára való tölgy-váltótalpfa

Szegedre leszállítva 1.20 P-be kerül. Az akác-váltótalpfa ugyan, amint láttuk, szintén belekerül 1.13, illetve 1.24 P-be, de ha a 25% élettartam-növekvéssel itt is számolunk, úgy az 1.20 P-s tölgytalpfával szemben az akáctalpfa ára kereken 1 50 P lehetne. Ez pedig lényeges különbség!

Az élettartamot illetőleg tett ama merész állításom, hogy az akáctalpfa csak szerényen számítva 25%-kal hosszabb ideig tart, mint a tölgytalpfa, bátorkodom az alábbi illusztris szakférfiak idevonatkozó adataira támaszkodni.

Illés Nándor az Erdészeti Kísérletek 1900. évi füzetében „Az akác fájának tartósságáról” így ír: „Oszlopként való használatában messze felülmúlja a tölgyet, amint azt sok tapasztalat bizonyítja. Ott, ahol vegyesen volt az akác a tölgygel, mindég az akác tartott tovább, még pedig jelentékenyen”. Szerinte a földbeásott akác eltart 30—40 évig, a tölgy 16 évig, tehát ily alkalmazásban 2—3-szor annyi ideig.

Természetesen a talpfaként való alkalmazás sokkal kedvezőlenebb, mert azt különböző oldalról föld, levegő, napfény és víz egyszerre éri, tehát itt ekkora tartósságról nem eshet szó. Tudok esetet, mikor hasonló összehasonlításban az akácnál elsőrendű törzsfából, a tölgynél pedig, éppen mert rendszerint vékonyabb méretű fa felhasználása esetén támadhat közöttük verseny, ágfából származó anyag tartósságát mérték össze. A korhadás idején a faanyag származását illetőleg már ritkán sikerül tárgyilag os adatokat nyerni.

De lássuk Róth Gyulának az Erdészeti Kísérletek 1901. évi füzetében olvasható megemlékezését a görgényszentimrei erdőőri szakiskola gyűjteményében lévő cölöpről, mely már előzőleg 24 évet szolgált mint hídcölöp gr. Bethlen István mezősámsondi parkjában. A fának 80 cm-nyi része állandóan víz alatt volt, 78 cm-nyi rész felváltva a víz és levegő hatásának volt kitéve, a fennmaradó 23 cm tisztán levegővel érintkezett. 24 év után alig látszik egy pár mm-nyi vastagságban a korhadás jele, de a fa még kiválóan szolgál tovább, mert kihegyezett részén még az élek is épek.

Ugyancsak Mezősámsondon, amikor tölgy- és akáckerítést 16 év után szétbontottak, a tölgyoszlopok földbeásott része kieme-

lés után széthullott, az akácoszlopok pedig alig szenvedtek s azokat sásfáknak újra beépítették.

Az akácnak talpfaként való alkalmazását illető összehasonlító adatok birtokába, sajnos, nem tudtam jutni, de bizony feltehető, hogy eme legkedvezőtlenebb igénybevétel mellett is tartósságban még inkább felülmúlja a tölgyet.

Az akácfa rendkívüli tartóssága valószínűleg a benne felhalmozódó és konzerváló természetű olajos anyagoknak, de nem kevésbé különös anatómiai szerkezetbeli előnyeinek tudható be. Nem kell azt impregnálni — igaz, hogy nem is lehet —, mert már a természetből olyan anyagokkal van átítatva, amelyek neki rendkívüli tartósságot kölcsönöznek.

Ezzel szemben igen nagy hátránya, hogy nagyon repedezik. A vasúti talpfák végeit a berepedezés ellen pántolással óvjuk meg. Legegyszerűbb a szegezett pántok alkalmazása akként, hogy a talpfák végeit szalagpánttal vesszük körül, melyet egyszerűen rászegezünk; ennél biztosabb és tartósabb a hegesztett pánt, csakhogy ez igen drága.

A talpfák tárolása, szárítása nem csekély fontosságú. Ha megfelelő fedett, szellős szárítóhelyünk nincs, úgy az akáctalpfákat lehetőleg már a felhasználás helyén 100—150 darabból álló rakatokban akként tároljuk, hogy a felső sor tetőszerű kiképzés mellett az esővíz a rakatokról lefolyjon. Célszerű még a rakatok helyét körülárkolni.

A vasúti talpfának akácérdőn való termelése tehát viszonyítva annak tölgyesekből való kitermeléséhez, csak abból a szempontból hátrányos, mert ott a kihozatal rendszerint kedvezőtlenebb. Ott azonban, ahol az akácérdőt tölgyeserdő váltogatja, — s ez az Alföldön is a leggyakoribb — a tömegtermeléssel járó előnyök is kihasználhatók.

Olyan erdőségekben viszont, amelyekben a talpfatermelés szempontjából szóbajövő fajok közül csak akác van, vagy ez az uralkodó, rendszerint csak abban az esetben érdemes talpfát termelni, ha a felhasználási hely közeli volta, vagy igen kedvező szállítási és értékesítési lehetőségek serkentenek talpfatermelésre. A környéken lévő keskenyvágányú gazdasági vagy inarvasutak ellátása tekintetében, de legkivált vasútüzemmel

rendelkező erdőbirtokosok talpfaellátása tekintetében, versenyen felül áll.

A Szegedi Gazdasági Vasút részére csak legújabbban termelünk akácfatalanyagot, melyet eddig rendszerint a talpfahossz 2—3, vagy 4-szeresében kiszabott megfelelő vastagságú rönk alakjában szállítottunk be a feldolgozó telepre, hol a talpfát villanyerejű szalagfűrészszel idomítják. Mindenesetre tömegtermelés esetén előnyösebb, mint előbb láttuk, az erdön való talpfakészítés. Ha majd a tanyai olcsóbb munkás is betanul a talpfatermelésbe, munkadíjban sokat lehet majd ezen megtakarítani s tömegtermelés mellett a talpfa előállítási költsége itt is lényegesen olcsóbb lesz.

Példaként megemlékezem az elmúlt tél folyamán Szeged város Ópálinkás erdejében egy kisebb részleten termelt talpfaanyag viszonylagos mennyiségéről. Amellett, hogy ott a legkülönbözőbb gazdasági és ipari fát termeltünk, tehát a talpfatermelés különös megszervezése nélkül, a termelés zömét képező tűzifatermelés során 4 kat. holdról a megfelelő méretű talpfarönkök kiejtésével mintegy 1200 darab talpfa kitermelésére alkalmas 52 köbméternyi tönkfát szállítottunk be a gazdasági vasút céljaira. Tehát ebben a 28 éves, sarjeredetű kis erdőrészletben — igaz, hogy ez jó erdő volt — a kat. holdankinti 154 köbméternyi anyagból kerekén mintegy 13 köbméternyi faanyag volt talpfatermelésre fordítható, amiből a hulladék leutése után a tiszta talpfakihozatal az egész termelésnek kerekén 5%-ka. Eszerint ott a 76 cm-es nyomtávolságú vasútra 1 kat. holdról kb. 300 darab talpfa nyerhető $\frac{4}{5}$ részben vegyes keresztmetszvényű közönséges, $\frac{1}{5}$ részben derékszögű, keresztmetszetű váltótalpfa. Itt azonban a termelés nem irányult talpfatermelésre, mert ennél sokkal több talpfa lett volna ott kitermelhető.

Ugyancsak Szeged város Felsőásotthalmi erdején, szintén jobb homokon egy középszerű próbateret becsültem fel abból a célból, hogy ha a talpfatermelést megszerveznánk, mennyit lehetne itt kihozni.

Az összes faanyag 1 kat. holdra átszámítva eme 31 éves szálerdőben 174 köbméternek találtatott. Összes törzsszáma: 728. A 18 cm-nél vastagabb törzsek száma: 68. Utóbbiaknál a vastagabb törzsrész felhasználása mellett összesen mintegy 33

köbméternyi tönkanyagból 676 darab közönséges és 76 darab váltótalpfa nyerhető, kereken összesen mintegy 750 darab vegyes talpfa, — 76-os nyomtávolságú vasútra.

Amint látjuk, a vasúti talpfaemelés forszírozása esetén, amikor az arra alkalmas vastagfaanyagot túlnyomólag talpfa-termelésre fordítjuk, a mintegy 19%-ot kitevő tönkfaanyagból nyerhető tiszta talpfakihozatal az egész termelésnek mintegy 11.5%-ára rúg.

Bár az itteni erdők fatömegátlagja az imént említett két erdőrész mögött messze elmarad, — itt az erdők túlnyomó része igen sovány homokra telepített — mégis következtetés vonható fenti adatokból az egyenletesebb talajon nőtt, jobb akác-erdők talpfakihozatalára is.

Barna homokokon, vagy lazább homokos agyagtalajon, ahol az itteni, legfeljebb 30 éves vágásfordulónál magasabb vágásforgót lehet alkalmazni s így a kitermelhető vastagabb méretű anyag viszonylagos mennyisége is jelentékenyen nagyobb, a fent kimutatott mennyiségnél jóval nagyobb kihozatalra is számíthatunk.

A kártékony vadak irtásáról s a mérgezésről

Írta: Rohoska Samu.

Rége, mondjuk az őskorban, az állatvilág számbelileg önmagát szabályozta. Ezt az egymásközt fenntartott egyensúlyt azonban megzavarta a mindinkább elszaporodó s térthódító ember, kinek az elejtett vad részben megélhetési forrását képezte, de másrészt azt a vadat is pusztította, mely neki kárt okozott. Így tehát bizonyára már az őskorban megszületett a hasznos és káros vad osztályozása s ha az ősember a káros vadat azért pusztította, hogy ezt károssága miatt kiirtsa, bizonyára alkalmilag kedvezni is tudott a ránézve hasznos állatoknak s így a mester-séges vadszabályozásnak az elemei mindenestre meg lehettek már a történelem előtti időkben is.

Eltekintve az állattani s a természetrajzi szempontoktól, vadgazdaságilag vadjainkat ma is a fentiek szerint osztályoz-

zuk: hasznos és káros vadakra. Egyáltalán nem akarnám ezen osztályozás indokolatlanságát hangsúlyozni, ellenben reá szeretnék mutatni arra, hogy mai vadfaunánk között széjjelnézve s fontolóra véve minden szempontot, ezen osztályozás egészen viszonylagos. Itt van pl. mindjárt a nyúl. A nyúl a vadásznak csak hasznót ad s sportszerű élvezetet nyújt, míg a gyümölcsfalepítőnek a legnagyobb károkat okozhatja. Van sok oly vadunk, melynek hasznos vagy káros voltát megállapítani nehéz, illetve véglegesen eldönteni nem is lehet. Némely vad vidék, mívelési ág, évszak szerint hol hasznos, hol káros. A vadásznak hasznos, a gazdának káros és megfordítva. Egyazon vad valamely élet szokása hasznos, a másik káros és így tovább. Ezért tehát a határvonal nem lehet sem szilárd, sem végleges. Amit ma megállapítunk, azt később önmagunk módosítjuk. A tüzetesebb megfigyelések s főleg a beható s gondos gyomortartalom vizsgálatok révén sok minden reflektorfény alá került. Így derült ki többek közt, hogy az eddig ragadozónak tartott s üldözött kékvércse 100 százalékban hasznos.

Már az eddig elmondottak, minden közelebbi boncolás nélkül is arra intenek bennünket, hogy az ú. n. „kártékony vadak” irtásánál nem szabad egyoldalúan s a körülmények bírálata nélkül eljárni, és alábbi soraimnak is az a célja, hogy ezt beiga-zoljam.

Vadgazdaságilag hazai vadféleségeinket így osztályozhatjuk:

Hasznos vadak:

1. Szarvas	10. Túzok
2. Dámvad	11. Reznek
3. Őz	12. Siketfajd
4. Muflon	13. Nyirfajd
5. Zerge	14. Császármadár
6. Nyúl	15. Erdei szalonka
7. Fácán	16. Baglyok
9. Fűrj	17. Hasznos víziszárnyasok.*
8. Fogoly	

* A terjengősség elkerülése végett ezeket csak általánosan.

Káros vadak:

1. Vaddisznó	14. Sündisznó
2. Hiúz	15. Pézsmapocok
3. Vadmacska	16. Szakállas saskeselyű
4. Medve	17. Sasok
5. Farkas	18. Sólymok
6. Róka	19. Kányák
7. Borz	20. Héják
8. Vidra	21. Ölyvek
9. Nyérc	22. Szürke varjú
10. Nyest	23. Szarka
11. Nyuszt	24. Szajkó
12. Görény	25. Halrabló víziszárnyasok.*
13. Menyétfélék	

Ez általános felfogás szerinti osztályozás bírálatát mindjárt elkezdhetjük.

A mai törvények szerint pl. a vaddisznó egyáltalán nem védett vad, sőt azt lehet mondani üldözött. Tilalmi ideje malacozáskor sincs, s ellene hivatalos hajtóvadászat is elrendelhető, holott károssága nem igen haladja meg a hasznosak közé sorolt szarvas és dāmivadét. Ez utóbbiak az erdősítésekben gyakran sokkal nagyobb károkat okoznak, mint a vaddisznó. A répa, burgonya kikaparásában is versenyeznek a vaddisznó túrásával.

A védett baglyok egyrésze káros a hasznos éneklők pusztítása által. Ezzel nem akarom törvényes védelmüket kárhoztatni, mert még több egeret pusztítanak s ezzel a gazdának hoznak hasznot. Azt lehet mondani, hogy ezek tilalmazásánál a gazda érdeke győzött, mert egyébként a védelmezések megállapításánál mindig elsősorban a vadász érdeke van szem előtt tartva. Pl. a szarvas, dāmivad és őz a gazdának kizárólag csakis kárt okozhatnak, a vadásznak mégis ezek a legbecsesebb vadjai.

Míg a baglyoknál, melyek pedig szintén a ragadozó madarakhoz tartoznak, ezek teljes tilalmazásával a törvény a leghatasosabb módon foglalt mellettük állást, addig a nappali raga-

* A terjengősség elkerülése végett ezeket csak általánosan.

dozó szárnyasoknál — kivéve az egyetlen kékvércsét* — egészben hiányzik ez a törvényes védelem, holott egyes pusztulásra ítélt ritka s ép ezért nem ártalmas egyedet csakis ezzel lehetne megmenteni a végpusztulástól.

Általában a nappali szárnyas ragadozóknál nehéz a tájékozódás még annak is, aki ismeri őket s az életmódjukat. Sajnos azonban ezeket sem a vadász, sem a gazda nem is ösmeri eléggé, sőt gyakran a legnagyobb járatlansággal lehet találkozni. Ezek írtása körül a gyakorlában igen sok hiba történik. A vadászok általában (tisztelet a kivételeknek) majdnem minden birálat s kímélet nélkül irtják a ragadozó madarakat. Ha végzetük puskacső elé hozza őket, sorsuk a legtöbbször megpecsételt s ez igen nagy hiba, mert ezáltal folytonosan fogynak, pusztulnak, holott ártalmasságuk egyáltalán nem veszedelmes méretű, sokszor alig számbavehető, avagy csak elvétve vétkeznek az ember érdekei ellen, emellett sok van közöttük olyan, mely ha tesz is olykor kárt, de ezt sokkal nagyobb haszonnal ellensúlyozza a kártékony rágesálók s rovarok pusztításával. Madárfaunánk ez ékességei megérdemlik, hogy velük foglalkozunk s védelmükre és kíméletük érdekében néhány szót emeljek, legalább is általánosságban. Vegyük őket családonként sorra.

I. *Saskeselyűfélék*. Egyedüli képviselőjük a szakállas saskeselyű. Már a Kárpátokban is ritka. Hozzánk legfeljebb ha kivételesen ellátogat egy-egy kóborútján. Károssága csakis vadászatilag jöhet számba s itt is inkább az apróvad körül. Miután kizárólagosan nagyvadas területen fordul elő, ahol — eltekintve a fajdféléktől — az apróvad nem bír különösebb jelentőséggel, feltétlen kíméletet érdemel, főképpen azért, mert nagyon ritka.

II. *Sasfélék*. Valamennyi nagy ragadozó, de károosságuk mellett igen sok haszontalan rágesálót is pusztítanak. Táplálékukat ezenkívül nagyon gyakran az egyébként értéktelen vízi-szárnnyasok seregeiből szedik. Egyesek gyíkok, kígyók, békák világából elégítik ki étvágyukat. Általában igen szaporátlan szárnyasok, rendesen csak két tojást tojnak. Ezért is és ül-

* A cikk ezen része az új tilalmi rendelet előtt íródott.

döztetésük miatt is elég ritkák, egyesek pedig egész kivételesek (szirti sas, keleti sas). Tragédiájuk, hogy fészkelő helyeiket fészük nagysága s a rájáró szülőknek ugyancsak a nagyság miatti feltűnősége folytán könnyen fel lehet fedezni s ha hozzáférhető helyen van, a fészket kiszedik, ha pedig csak a puska éri el, a szülőket lövik le. Kevés számuk, szépségük és további fenntartásuk kedvéért valamennyi fajuk kíméletben részesítendő.

III. *Sólyomfélék*. Egyes fajai a legritkábbak (kerecsen sólyom, feldegg sólyma). Az idetartozó vércseféléket leszámítva általában nem gyakoriak. Inkább csak ősszel, átvonulóban mutatkoznak gyakrabban, amikor az apróvad szaporulata már teljesen felnőtt és megerősödött, amelyet könnyűszerrel már nem ejthetnek zsákmányul. Az igen ritka kerecsen sólyomnak néhány hazai fészkeléséről mégis tudunk. Ennek azonban inkább csak örülnünk lehet s a legmesszebbmenő óvásban kellene részesíteni. Így pl. magam is közölhetem, hogy az esztergomi primáciai uradalom pusztamaróti erdőgondnokságának területén évről-évre megjelenik egy meredekfalú sziklarepedésben fészkelni. Bár tudom, hogy az itteni erdőgondnok, aki kiváló vadász és nagy természetbarát, védi őket, mégis e helyen további védelmet kérek számukra. Legveszedelmesebb a sólyomfélék között a vándorsólyom, mely mint speciális galambfogó a ducok és tenyészhelyek körül meg nem tűrhető. Valamennyien valódi repülőművészek s villámgyors és biztos repülésük hozzászoktatta őket, hogy prédájukat már a levegőben elragadják, tehát áldozataik, a vércseféléket kivéve, a szárnyasvilágból kerülnek ki, így a nyúlállományra vagy a földön lapuló szárnyasvadra nem veszedelmesek. Eltekintve a galambokra kapott vándorsólyomtól. Kíméletükre ugyanaz mondható, mint a sasfélékre.

IV. *Ölyvek*. Leggyakoribb hazai képviselőjük az egerész ölyv s a gatyás ölyv. A darázsölyv már inkább a kányaféléket képviseli. Egyik sem veszedelmes a vadállományra, vagy a baromfiakra. Alkalmi károsításait a haszontalan kisebb emlősök, főként egerek pusztításával teljesen kiegyensúlyozzák. A gatyás ölyv leginkább csak őszi s tavaszi átvonuláskor, vagy talán télen fordul elő, mikor is az apróvadak közül első-

sorban csak a gyenge s lemaradt egyedeket ejti zsákmányul épp úgy, mint az egerész ölyv s így szelektív munkájukkal még kedvezően is hatnak a vadállományra. A darázsölyv főleg a rovarvilág álcáival táplálkozik. Egy elejtett példánynál megfigyeltem, hogy begye telve volt lódarazsak álcájával. Üldözésük teljesen indokolatlan. Légbeli körözéseikkel madárfaunánk díszei.

V. *Kányák*. Két hazai képviselőjük a barna kánya s a vörös kánya. A mérleg ugyan ellenük billen, de egyik sem túlgyakori. A barna kánya még inkább feltalálható, azonban a vörös kánya ennél is ritkább. Ahol a baromfiudvarra rászoktak, megérdemlik az üldözést és pusztítást. A vadállományban ugyan kárt okoznak, azonban ezt ellensúlyozzák a kisebb káros emlősök pusztításával.

VI. *Héják*. Ezek eléggé népes családja közt van a legtöbb betyár, melyek közül is a héja s a karvaly a legveszedelmesebb, úgy a baromfiudvarban, mint az apróvadás területen. A héjafélék előfordulása elég gyakori s bár kíméletet nem igen érdemelnek, mégsem lehet tagadni, hogy az igazi természetbarát még ezek rablásaiban is tud gyönyörködni. Nem oly közönséges kapcabetyárok, mint a szarka, vagy a szürke varjú. A zsvajgó, haszontalan verébesapat közé váratlan szilajsággal bevágódó karvaly határozottan szép és harcias látványt nyújt, amint kiragadott zsákmányával odébb áll. Bátorságára s vakmerőségére jellemző, hogy ezt gyakran lakóházak, emberek közvetlen közelében is megteszi. Láttam galambok közé is vágódni, amikor testéhez mért igen imponáló terhével megbosszulatlanul távozott.

Igen valószínű s a magam részéről elfogadom azon feltevést, hogy őseink harci madara a „Turul”, tulajdonképen a karvaly volt, mely nemcsak nyelvtanilag vezethető vissza az átmeneti „Karul” (karvaly) szóval, de lélektanilag is. Őseink, kik mint szabadban élő nép, bizonyára elsőrendű természeti megfigyelők voltak, épp azért választhatták a karvalyt (vagyis a turult = karult) harci mintakép gyanánt, mert ennek támadási modora teljesen jelképezte a lovas ősmagyarok harcmodorát, mely — mint tudjuk — a váratlan megjelenés s az ellen-

ségre fergetegként való lecsapásból állott, amikor is a nyilakkal elárasztott ellenség szétverése után a zsákmányszerzés következett s másnap, harmadnap már Isten tudja hol jártak új harc, új kaland előtt.

Ugyancsak veszedelmes rabló a héja, mely tulajdonképpen egy nagyobb kiadású karvaly elannyira, hogy az idős héjának még a színeződése is teljesen hasonló a karvalyéhoz. A fácánra, fogolyra, nyúlra s a baromfiállományra annyival is veszedelmesebb, mert nagysága révén ezek felnőtt példányait is zsákmányul ejtheti, ezenfelül igen veszedelmes galambfogó.

A héják családjában a barna rétihéja a legnagyobb, melynek áldozatai leginkább a rét világából kerülnek ki. A kékeshamvas- és a fakó rétihéja előfordulása előbbieknél gyérebb.

Általában meg lehet állapítani, hogy míg az I—V. alatt felsorolt ragadozó madárcsaládok mindegyikére lehet mentséget s kiméleti okot találni, addig a héják népes családtagjának mindegyike kártékony rabló s mint ilyenek legkevésbé érdemlik meg a kiméletet.

A földművelésügyi miniszter úrnak egyes ragadozó madarak védelmére vonatkozó legújabb rendeletét igen üdvösnek tartom, félek azonban, hogy ez igen sok csorbát fog szenvedni a ragadozó madarak ismeretének hiánya miatt. Nemcsak a nagyközönség, de a vadászok vagy mondjuk a puskázók legnagyobb részének is oly hiányos ismeretei vannak a ragadozók körül, hogy ezeket tíz közül kilenc, kézbevéve sem tudja megismerni. Hogyan lehetne tehát ezekről feltételezni, hogy már az elejtés előtt röptében felismerjék a tiltottat, ugyanakkor, midőn belső szenvedélyük a károsnak gondolt ragadozó elejtésére ingerli őket?

Ragadozó madarainkon kívül a kimélet, illetve az irtás mértéke körüli magatartás miatt külön óhajtók foglalkozni még a rókával. Általában, a vadászok s a gazdák legnagyobb része a róka kimélet nélküli irtása mellett foglal állást, holott ehhez is szó fér. Vannak ugyan helyek s állapotok, hol a róka jelenléte meg nem tűrhető; így pl. tavasszal, kotlás s költés idején fácánosokban, fogolydús területeken, avagy baromfiudvar

környékén, ezzel szemben azonban lehetnek oly helyzetek is, amikor a legminimálisabb kártevései mellett hosznót is hoz. Így pl. nagyvadas területeken, ahol az apróvaddal nem törődnek. Ily helyeken főtevékenysége az egerek s egyéb káros rágcshálók, sőt rovarok pusztításában merül ki. Egyrészt tehát ezzel, másrészt pedig bundájának előbb-utóbb történő beszámolásával számbavehető hosznót hoz. Teljes kiirtása apróvadas területen sem indokolt, mert e helyeken sem hagy fel egerésző szenvedélyével, továbbá — ami természetes is — elsősorban az élhetetlen beteg s továbbtenyésztésre nem alkalmas egyedek esnek zsákmányául, tehát jótékonyan szelektál. A kíméletlen irtási módok helyett (kiásás, mérgezés) sokkal ajánlatosabb a hosznót s élvezetet adó téli vadászatát alkalmazni.

A rókára vonatkozó fenti elvem bizonyítására a gyakorlatból is tudok egy fényes példát felhozni. Herceg Eszterházy Pál kapuvári uraldalmának ú. n. „Égeres”-ében a róka irtása tilos. Itt a csordákban látható szarvason kívül oly szép „rókaállomány” van, hogy a minden évben megtartott rókahajtások a lehető legszébb eredményeket adják. Egyáltalán nem megy ritkaságszámba, hogy egy vadásznapi lefolyása alatt 15—20 róka kerül a hajtásba. Mindemellett igaz valóság, hogy ugyanitt a fácán is természetes tenyészetben elég szép számban fordul elő. Itt tehát a sportszerű vadászat mellett a rókát a legnagyobb kíméletben részesítik, mellyel elérik, hogy e területet épp a róka nagyobb számbeli előfordulása teszi a legkellemesebb s legizgatóbb vadászatok színhelyévé.

A ragadozó madarak s a róka mellett tulajdonképpen tollhegyre lehetne venni minden egyes káros vadat oly irányban, hogy bár károsnak van kikiáltva, állandó üldöztetése mégsem indokolt. A szárnyasok közül csupán kettőt tartok egész haszontalannak s kíméletre nem nagyon méltónak: a szürke varjút s a szarkát.

Úgy gondolom, mindezekből látható, hogy az egyes kártékony vadak irtásánál merev és egyoldalú ítéletet kimondani nem lehet. Mindig tekintetbe veendő a körülmények s megválogatandók az eszközök. A büntetésre rászolgált imosztoroknak lövéssel történő sportszerű irtása, mely szórakozást is nyújt, min-

dig megengedett dolog. Nem egészen mondható ez a csapdákra, török- és hurkokra s legkevésbé a méreggel való irtásra.

Kétségtelen, hogy a méreggel való irtás sokszor nélkülözhetetlen, legkívált a szürke varjú, szarka, kóbor kutya, kóbor macska ellen, emellett a pusztítás eredményességét tekintve, a mérgezés valamennyi eljárási mód között a legnagyobb, legfőlényesebb, de értékét épp ez a nagy fölényesség teszi kétéssé azáltal, hogy még a szándékoltnál is többet irt, továbbá nem is azt, amit éppen irtani óhajtanánk.

A mérgek kezelése s alkalmazása igen felelősségteljes és nagy körültekintést igényel. A leggondosabb eljárás sem zárja ki a veszélyt s a kisebb-nagyobb szerencsétlenségek a legnagyobb óvatosság mellett is előfordulhatnak. Ijesztő csokrot lehetne összegyűjteni oly esetekből, amelyek a mérgezések alkalmával előfordultak. Csak a gyakoribbak közül hozok fel egynehányat:

A foszforszörpnek masszába való vigyázatlan keverésénél az ujjak kimaródnak s vérmérgezés állhat elő. A kitett méregmasszákat, mérgezett falatokat kóbor háziállatok, disznó, baromfi felszedhetik és elhullhatnak tőlük. Ha kóbor kutya eszi meg a mérgezett falatokat és gyomrában hazaviszi azokat, otthon a háziállatok fordulnak fel, ha a kutya által a kihányt mérget felszedik. A megmérgezett szarka, varjú gyakran még messzire elrepül s ha tanyahely közelében hull el, a mindent felfaló disznó ezt is megeszi s szintén elhull. Tudok esetekről, hogy vadászat, lovaglás közben a legkedvesebb vadászpajtás, a leghűbb kísérő eb pusztult bele a rókának kitett mérgezett falatoktól. De nemcsak háziállataink s kedvenceink járhatnak így, hanem maga az ember is. Egy alkalommal cigányok méregtől elhullott disznóból ettek és mindannyian meghaltak. Egy pagonyerdész a következő vele történt esetet beszélte el nekem. Otthonában sajtot falatozva az első és szélső szeletet a lábánál hizelgő kedvenc kutyájának dobta. A következő szeletet lehámozva pedig ő ette meg. Falatozása közben kutyája egyszerre csak elnyúlt az általa jól ismert mérgezési tünetek közt. Bár az ő lehámozott második szelete szerencsére teljes méregmentes volt, mégis a halálraszántak minden gyötrelmét végigszenvedte s vele szenvedett az egész család.

Valahogyan a méregdoboz rejtett részén keresztül a kártékonyaknak szánt méreg a sajtra kenődött.

Mind e felsorolt esetek kétes értékűvé teszik a mérgezést. Hogy mégis általános alkalmazásban van, annak oka egyrészt a vadgazdálkodásban való nagy szerepe, melyet a 67.235/1924. sz. F. M. rendelet éppen vadvédelmi okokból rendszeresített, mely rendelet ugyan igen körütekintően gondoskodik a megfelelő óvóintézkedésekről, azonban ezek betartása körül gyakran történnek hibák, gondatlanságok.

A méreg teljes kiküszöbölésének a legnagyobb akadály a szürke varjú és szarka. Ez, a vadász szemében gyűlöletes két madár, olyan szerepet tölt be, mellyel megszerzik az érdemet arra, hogy velük szemben a méreghez nyúljunk még akkor is, ha bármennyire szeretnők ezt elkerülni. Minden más kártékonyt féken lehet tartani fegyverrel, vagy ha éppen kell, fogóeszközökkel, de ezek ellen fegyverrel nem sokra megyünk. Aki ezek fegyveres irtásával már megpróbálkozott, az tudja, hogy e rendkívül szemes és értelmes állatoknak lőtávolságra való becserkészése (nem beszélvén persze a még csak repülni tanuló s tapasztalatlan fiatalokról) oly nehéz, sőt a legtöbbször lehetetlen, hogy ezen fáradtsággal és ügyességgel a legértékesebb nagyvadat is könnyebben becserkészhetjük. A méreg alkalmazásának ellenségei ajánlgatják ellenük mint hatásos védőeszközt, költés idején a fészekből való kilövést, de sokra ezzel sem lehet menni. A szarkafészkek ugyanis egy valóságos kis sárerődítmény, melynek az olcsóbb, kisebb kaliberű lövedék nem sokat árt, továbbá a nagy fészektömegben nem tudjuk, hogy ennek mely pontján ül a szarka s rendszerint a golyó ki is hagyja. A komolyabb s hatásosabb, nagy kaliberű lövedék pedig nem gazdaságos, mert igen sokba kerül a vele való irtás s emellett az ugyanekkor szaporító hasznos vadjainkra a nagy durrogás igen nyugtalanító. A fészekből kiröppentett szarka sérétlövéllyel való irtására ugyanezek állanak. A fészkelő szürke varjú kiskaliberű golyós fegyverrel való irtása ugyan eredményesebb, mert lazább fészket a golyó könnyebben átjárja s bennülése rendszeren felfedezhető, azonban ezt sem lehet mindenhol így féken tartani s ha már a szarka miatt mérgezni kell, hadd pusztuljon vele együtt e másik élelmes rabló is. Többet

ér a fenti módnál a tavaszi tojásszedés, azonban ennek hátránya, hogy egyrészt eléggé költséges, másrészt az egyszer elszedett tojások helyett rendszerint még új fészekaljat tojnak.

Fentiek végkövetkeztetéseképpen a magam részéről a mérgezést csak a szarkára s a szürke varjúra tartom indokoltnak, de ezekre is csak akkor, ha a fent ismertetett módokkal ellenük már nem megyünk semmire. Minden más esetben csak vonakodva s a legnagyobb körültekintéssel nyúljunk a méreghez.

EGYESÜLETI KÖZLEMÉNYEK

Kedvezményes tűzifaszállításra jogosult újabb feladó vasúti állomás. A m. kir. Államvasutak igazgatósága lapunk legutóbbi közlése óta a következő állomást vette fel a kedvezményes tűzifaszállításra jogosult feladó-állomások sorába: Búcsúszentlászló.

Kedvezményes fűrészelt és faragott faszállításra jogosult újabb feladó vasúti állomások. A m. kir. Államvasutak igazgatósága lapunk legutóbbi közlése óta a következő állomásokat vette fel a kedvezményes fűrészelt és faragott faszállításra jogosult feladó-állomások sorába: Alsórönök és Veszprém.

A tűzifa szállítási igazolványok iránti kérelmek benyújtásának határideje. A tiszántúli területre érvényes szállítási igazolványokat szétosztó bizottság ez évi október hó 27-én tartott ülésén megállapította, hogy a szállítási igazolványokért benyújtott igénylések feldolgozása állandó nehézségekbe ütközik, mert az igénylők legnagyobb része az igényléseket a megállapított határidő legutolsó óráiban nyújtja be.

Ezért a bizottság úgy határozott, hogy minden második pénteken tartott üléseken csak azokat az igényléseket veszi tárgyalás alá, amelyek az ülést megelőző szerdán déli 12 óráig futnak be az Országos Erdészeti Egyesülethez.

Az ennél később befutó igénylések a következő ülésen kerülnek tárgyalásra.

Írói tiszteletdíjak. Az Országos Erdészeti Egyesület 1930. évi május hó 30-án tartott igazgatóválasztmányi ülésében elhatározta, hogy az egyesület 1930. évi július 1-től kezdődően az Erdészeti Lapokban megjelenő cikkekért írói tiszteletdíjat fizessen. És pedig: a szerkesztő részéről átdolgozást igénylő cikkekért 16 oldalas ívenként 64 pengőt, fordításokért vagy átdolgozást nem igénylő cikkekért 16 oldalas ívenként 32 pengőt, egyszerű közleményekért 16 oldalas ívenként 24 pengőt. Szíves tudomásulvétel végett közli: a kiadóhivatal.

HIVATALOS KÖZLEMÉNYEK

A M. KIR. FÖLDMÍVELÉSÜGYI MINISZTER 1933. ÉVI 80.800/VI.
3. SZÁMÚ RENDELETE

*az Országos Gazdasági Munkáspénztárnál az 1934. évre szóló
kötelező balesetbiztosítások tárgyában.*

Az elrendelt összeírással kapcsolatban különösen a következő szakaszokra hívjuk fel a t. erdőbirtokos és erdőtiszt urak szíves figyelmét:

Általános rendelkezések.

Az Országos Gazdasági Munkáspénztárnál [a rendeletben röviden „O. G. M.” (Budapest, V. kerület, Akadémia-utca 3. szám)] baleset esetére kötelező biztosítás alá eső

a) gazdasági (külső) cselédek (ideértve különösen az ú. n. szegődményes iparosokat, továbbá az ú. n. idénymunkásokat, másként sommás munkásokat, gazdasági nyári cselédeket),

b) gazdasági gépmunkások, végül

c) a vizitársulatoknál (öblözeteknél) és a m. kir. földművelésügyi miniszteri tárca keretében házi kezelésben végzett munkálatoknál alkalmazottak

balesetbiztosítási díjai és az ezen foglalkozási csoportok után baleset esetén az O. G. M. által fizetendő segélyek az 1900: XVI. t.-c. és az ezen törvény kiegészítésére vonatkozó 1902: XIV., 1912: VIII., 1913: XX., valamint az 1922: II. t.-c. alapján kibocsátott végrehajtási rendeletekben, utoljára az 1924. évi december hó 24-én kelt 39.555. számú (a Budapesti Közlöny 1924. évi december hó 31-én megjelent 205. számában közzétett), illetőleg az 1932. évi október 31-én kelt 70.800. számú (a Budapesti Közlöny 1932. évi november 12-iki 256. számában közzétett) itteni rendeletekben szabályozottak.

I.

A GAZDASÁGI CSELEDEK BIZTOSÍTÁSA.

1. Biztosítandók összeírása.

Az 1900. évi XVI. t.-c. 8. §-a értelmében eszközzendő biztosításnak az 1934. évre való keresztülvitele véget a községi előljáróságok (polgármesterek) az e célból szükséges és az 1924. évi december hó 22-én kelt 37.700. számú itteni (a Budapesti Közlöny 1924. évi decem-

ber 31-én megjelent 285. számában közzétett) rendeletben, valamint az idénymunkások (másként sommásmunkások, gazdasági nyári cselédek) összeírása tárgyában a m. kir. pénzügyminiszter úrnak valamennyi m. kir. pénzügyigazgatóságához, m. kir. adóhivatalhoz és adófelügyelőséghez 1927. évi június 12-én 76.164. szám alatt, illetőleg 1928. évi november hó 27-én 149.860. szám alatt intézett körrendeletében szabályozott összeírást pontosan végrehajtani kötelesek.

2. Összeírás végrehajtása és ellenőrzése.

Az összeírást eszközöző hatóságok az összeírást a hivatkozott 37.700/1924. számú rendelet 2. §-a értelmében *mindenesetre a folyó év november havában házról-házra járva, hivatalból kötelesek fogatosítani.*

Ha az összeírandót 1934. év január 1. napja után fogadják fel (*változás a létszámban vagy a személyben*), a bejelentés alkalmával az összeíró hatóság a hozzájárulási díjat — hacsak azt már előbb ki nem fizették — szabályszerű módon *azonnal* szedesse be. (L. a 83.454/1929. számú itteni körrendeletet.)

Az összeíró hatóságok különös figyelemmel legyenek arra, hogy *az összeírásból ki ne hagyjanak olyan munkavállalókat, akik az összeírási lajstromba felveendők*, mert az összeírt személyeknek és munkaadóknak is, a fennálló kártérítési felelősség folytán, elsőrendű érdekei fűződnek az összeírás pontos fogatosításához. Erre való tekintettel is a fentidézett 37.700/1924. sz. itteni rendelet 33. §-a értelmében *a felügyeletre kötelezett I. fokú közigazgatási hatóságok az ellenőrzést pontosan teljesítsék.* Az összeírás helyességét a magam részéről is a helyszínén esetenként ellenőriztetni fogom és amennyiben e téren mulasztást észlelek, úgy a mulasztó községi előjáróság (polgármester), illetve összeíró közeg ellen szigorúan fogok eljárni.

Az általános összeírás végrehajtása alkalmával figyelmeztesse az összeíró hatóság (közeg) a munkaadót, hogy a cselédek létszámban vagy személyében az általános összeírás után beálló változásokat 15 nap alatt be kell jelentenie.

3. Biztosítási kötelezettség megállapításánál a szolgálati viszony jogi minősítése.

Általában véve a fennálló törvényes rendelkezések alkalmazásánál *a balesetbiztosítási kötelezettség megállapítása szempontjából* a szolgálati jogviszonynak minősítése nem a szerződő felek közt létrejött jogviszonynak, vagy a szerződésnek elnevezésétől, hanem a szerződéssel vállalt *kötelezettség tartalmától* (a tényleges munkakörtől) s annak törvényszerinti minősítésétől függ.

4. Kiket kell az összeírásba felvenni?

Az összeírásba mindenkit fel kell venni, aki *jogilag* gazdasági cselédnek minősül.

A gazdasági cseléd törvényes fogalommeghatározásának a következő kellékei vannak:

- a) személyes szolgálatra való kötelezettség (munkavállalás);
- b) időbér, de nem napibér;
- c) legalább egy hónapi szolgálati idő;
- d) gazdasági munkakör;
- e) a szolgálat folytonossága;
- f) a szolgálat alsóbbrendűsége.

5. Személyes szolgálatra való kötelezettség (munkavállalás.) (Ad. 4. a.)

A gazdasági cseléd: munkavállaló.

A gazdasági cselédnek *neme* és nem szabályszerű *életkora* (Hb. 1909—44. sz.) közömbös.

Közömbös az is, hogy a munkadó nem egyes személy. Így az összeírásba felveendő egyéb feltételek fennállása esetén a községi előjáróságok (közirtokosságok, hegyközségek, legeltetési társulatok stb.) *pásztora* is.

Ezzel kapcsolatban a *bojtárgyermekek* biztosítási kötelezettségének kérdésében tapasztalt tájékoztatlanságra való tekintettel ezúttal is hangsúlyozottan rá kell mutatnom arra, hogy a bojtárgyermekek, amennyiben szolgálati jogviszonyuk egyéb körülírt feltételeknek megfelelő, biztosítási kötelezettség alá esnek, tekintet nélkül arra, hogy ki a munkaadójuk (gazdaérdekeltség, birtokos, vagy a gulyás, kánász stb.).

6. Időbér, de nem napibér. (Ad 4 b.)

Az 1907:XLV. t.-c. 1. §-ának (3) bekezdése szerint azok, akik gazdasági teendőkre naponkénti díjazás mellett vagy bizonyos részbért szerződnek (pl. napszámosok, szakmányosok, részes munkákat teljesítők stb.) gazdasági cselédeknek nem tekinthetők.

Közömbös azonban az, hogy a gazdasági cseléd *mellékjárandóságként* kap részbért (jutalékot stb.), valamint az is, hogy a gazdasági cseléd bére egész esztendőre, vagy *havonként* van megállapítva és hogy kap-e étellemezést a gazdától vagy sem.

7. Legalább egy hónapi szolgálati idő. (Ad 4. c.)

Az 1907:XLV. t.-c. 1. §-ának (1) bekezdésében említett egy hónapi szolgálati időtartamot úgy kell értelmezni, hogy az a szolgálatbalepés napjától a következő hónap ugyanazon napját megelőző nap 24-ik óráját is beleértve eltelt időt foglalja magában.

8. Gazdasági munkakör. (Ad 4. d.)

A gazdasági cseléd mivoltának eldöntésénél a *gazda foglalkozása közömbös*, tehát nemcsak annak a cselédje gazdasági cseléd, akinek magának főfoglalkozása a gazdálkodás, hanem gazdasági cseléd az is, aki pl. *tanító vagy orvos gazdaságában* teljesít az 1907:XLV. t.-c. 1. §-a alapján szolgálatot.

Mindegy továbbá az, hogy a tanyán, majorban, külső birtokon, vagy a község belterületén áll a gazdasági cseléd alkalmazásban.

„Gazdaság” (1907: XLV. t.-c. 1. §. [1] bek.) kifejezése alatt nemcsak a mezőgazdaság, hanem az *őstermelés és a gazdaság minden ága értendő*. Az összeírásba tehát felveendők nemcsak a gulyás, kanász, tehenész stb., hanem azok is, akik az 1907: XLV. t.-c. 1. §. [1] és [2] bekezdésében körülírt módon gazdasági üzemben *egy hónapra, vagy egy hónapot meghaladó időre* személyes és folytonos szolgálat teljesítésére, többek között a csatolt „Tájékoztató kimutatás”-ban *fel sorolt foglalkozási körben szegődnek*. (L. II. Függelék.)

Tekintettel arra, hogy az ipar és kereskedelem körében munkaviszonyban állók betegségi és baleseti kötelező biztosításáról szóló 1927: XXI. t.-c. életbelépte óta a gazdasági üzemi érdekelttség körében az *egyed-egy üzemeknek (munkáknak)* a kötelező biztosítás szempontjából való *hovatartozandósága* tekintetében sok esetben bizonytalanság áll fenn, tájékozásul az alábbiakat közlöm:

Az 1927: XXI. t.-c. 2. §-a értelmében, a felhívott törvény hatálya nem terjed ki a mezőgazdaságra és az erdei termelésre, az állattenyésztésre, halászatra, a kert- és szőlőművelésre, a selyemtenyésztésre és a méhészetre. Különösen nem terjed ki ennek a törvénynek a hatálya a *most megjelölt foglalkozási ágakba tartozó üzemek által házilag végzett kisebb építkezésekre, ezen foglalkozási ágakba tartozó raktártartásra, raktározásra, pincészetre, fuvarozásra, szállítmányozásra, állattartásra, ideértve a versenystálló tartását, gépjárművek (gépkocsi, felvonó stb.) tartására, vasúti üzemre (tekintet nélkül a hajtóerőre és fenntartási munkálataira), hajózásra és hajórakodásra, valamint kotró-, rév-, komp- és tutajozóüzemre, továbbá az 1927: XXI. t.-c. 1. §-ának 16. és 17. pontjában megjelölt azokra az intézményekre, intézetekre, vállalatokra, üzemekre és testületekre, amelyek a fentebb megjelölt foglalkozási ágak körébe tartoznak, vagy túlnyomó részt azoknak ügyeit intézik.*

10. Vasútüzem; tangazdaság; tógazdaság.

Felveendők a *gazdasági vasútüzemnél* alkalmazott gazdasági cselédek is. (L. 1927: XXI. t.-c. 2. §. b) pontjában hivatkozott 1. §. 12. pontját.)

11. Fűrészüzem.

a) Ha a fűrészüzem a gazdasági üzem egyik része és csakis a gazdasági üzem érdekeit szolgálja, vagyis az abból kikerülő termék *első sorban* a gazdasági üzemben használtatik fel s legfeljebb *egy hányada csupán esetlegesen* kerül forgalomba: a *fűrészüzem gazdasági jellegű*: az ott alkalmazottak tehát gazdasági munkavállalóknak minősülnek s baleset esetére való biztosításuk tekintetében a gazdasági munkásbiztosítási törvények hatálya alá tartoznak.

b) Ha a fűreszüzem a gazdasági üzem mellett kereskedelmi célból folytatattatik: a *fűreszüzem ipari (mellékipari)* jellegű. [L. az 1927: XXI. t.-c. 1. §. 15., illetve a jelen rend. 19. pontját, továbbá a volt m. kir. népjóléti és munkaügyi miniszterrel egyetértve kiadott 59.232/1927. F. M. rendelet. Rendeletek Tára. 1927. évfolyam, 1710. old.)]

19. Gazdasági mellékiparban fennálló biztosítási kötelezettség.

A törvényhozó az ú. n. kettős biztosítás lehetőségét (vagyis egy időben ugyanazon munka után az O. G. M.-nál és az Országos Társadalombiztosító Intézetnél a biztosítási kötelezettséget) kiküszöbölni óhajtotta, miért is a *mezőgazdasági és erdei termeléssel, állattenyésztéssel, halászáttal, kert- és szőlőműveléssel, selymészettel és méhészetel összefüggő mellékiparban átmenetileg foglalkoztatott gazdasági cselédek* (azok módjára elszegődött idénymunkások s szegődményes iparosok) és *gazdasági gépmunkások — amennyiben ipari munkát harmadik személynek keresetszerűleg nem teljesítenek —* az 1927: XXI. t.-c. alapján biztosítási kötelezettség alá nem vonhatók. (L. az Országos Társadalombiztosító Intézet 1000/38. I. 1931. számú köriratát és a jelen rendelet 8. és 9. pontját.)

20. Szolgálat folytonossága. (Ad 4. e.)

Amennyiben a munkavállalók és munkaadók között oly értelmű szerződés jön létre, mely szerint a munkavállaló a kikötött *bér ellenében legalább egy hónapon* (l. 6. pontot) *vagy ezen időn túl terjedő idő alatt személyes és folytonos szolgálat teljesítésével köteles a szerződésben kikötött munkakörben, a munkádó gazdaságában bármilyen munkát végezni és a munkavállaló a szerződés időtartama alatt minden munkaerejét és munkaidejét kizárólag a munkaadónak bocsátja rendelkezésére, ez a szerződés az 1907: XLV. t.-c. 1. §-a értelmében gazdasági cselédviszonyt létesít és az ilykép szerződött idénymunkások* (másként sommás munkások, gazdasági nyári cselédek) szolgálati jogviszonyuk minősítése szempontjából *más gazdasági cselédekkel azonos elbírálás alá esnek* még akkor is, ha a fentebbi feltételek mellett kötött szerződés „munkaszerződés” nevet visel.

22. Milyen idénymunkások nem esnek biztosítási kötelezettség alá?

Az olyan gazdasági munkavállalókra nézve, akik egy vagy több *meghatározott időszakai gazdasági munka elvégzésére* (aratás, répa-, tengeri-, burgonyakapálás, tengeritörés, burgonya- és répaszedés, szénakaszálás stb.) vállalkoznak, vagyis az ezen munkák elvégzésére szükséges *időn felül* fennmaradó idejükkel és munkaerejükkel szabadon rendelkeznek, illetőleg amennyiben az 1907. évi XLV. t.-c. 1. §-a (3) bekezdésében foglalt körülmények (naponkénti díjazás, vagy a munkának részért való teljesítése stb.) fennállanak, a fenti rendelkezések a kötelező balesetbiztosítás szempontjából *nem alkalmazandók*.

Amennyiben azonban az ilyen időszakai gazdasági munkára leszerződött gazdasági munkavállaló *gazdasági gép mellett is végez munkát* (pl. aratási munka bevégzése után cséplési munkálatoknál nyer foglalkoztatást), úgy ez esetben a kötelező balesetbiztosítás szempontjából a jelen rendelet II. részében foglaltak az irányadók.

Tájékoztatásul megjegyzem, hogy azok a munkavállalók, akik *egy vagy több meghatározott időszakai gazdasági munka elvégzésére* (aratás, répa-, tengeri-, burgonyakapálás stb.) vállalkoznak, baleset eseteire legcélszerűbben az O. G. M.-nál önkéntesen (rendkívüli tagként stb.) biztosíthatók.

29. Erdő- és vadőrök.

Hasonló módon önkéntesen (rendkívüli tagként stb.) biztosíthatók az erdőbirtokos saját erdejében alkalmazott *erdei munkások* (1900:XXVIII. t.-c. 1. §-a) is, amennyiben nem erdei termeléssel összefüggő mellékiparban vannak foglalkoztatva. (L. 1927:XXI. t.-c. 1. §. 15. pontját és a jelen rendelet 19. pontját.)

29. Erdő és vadőrök.

A joggyakorlat értelmében többek közt az erdőterület és a vadállomány őrzésére és óvására, valamint a vadászatok alkalmával felmerülő munkálatok ellátására magános által alkalmazott *erdőőr*, még ha erdőőri szakvizsgát és szolgálatbalépéskor hivatali esküt tett is és ekként őt az 1879:XXXI. t.-c. 40. §-ához képest *közbiztonsági közeg*-nek kell is tekinteni, mint olyan egyén, aki az erdőgazdaság körül magasabb tudományos előkészültséget s általában magasabb műveltséget nem igénylő személyes és folytonos szolgálatokat egy hónapot meghaladó időre bérért teljesít: az 1907:XLV. t.-c. 1. §-a értelmében gazdasági (külső) cseléd (Hb. 1930—45/4. sz.); ennél fogva az 1900:XVI. t.-c. 8. §-a értelmében az összeírási lajstromba szintén bevezetendő.

Ugyanezen elvek az irányadók a *vadászati felvigyázókra* és *vadőrökre* nézve is, kik ha az említett feltételek mellett nyernek alkalmazást, szintén gazdasági cselédnek minősülnek és mint ilyenek biztosítási kötelezettség alá esnek.

43. Gazdasági vasutak.

A *gazdasági vasútüzem*eknél szolgálatot teljesítő gazdasági külső cselédeken (szegődményes iparosokon, idénymunkásokon) felül szolgálatot teljesítő *egyéb munkások* is, akik szolgálati viszonyuknál fogva gazdasági cselédeknek (szegődményes iparosoknak, idénymunkásoknak) nem tekinthetők és ennél fogva az ezek összeírására szolgáló „A” mintájú lajstromba fel nem vehetők, *olyan gazdasági gépmunkásoknak tekintendők* (1912:VIII. t.-c. 5. §-a), akik ezen minőségükben a gazdasági vasútüzemnek az O. G. M.-nál (1927. évi XXI. t.-c. 2. §. b) pontjában hivatkozott 1. §. 12. pontja) biztosításra való külön beje-

lentése mellett, biztosítási szerződés útján átalányban, vagy rendkívüli tagként baleset esetére szintén kötelezően biztosítandók.

III.

NÉMELY VÍZI- ÉS ERDEI MUNKÁSOK BIZTOSÍTÁSA.

47. Biztosítási kötelezettség.

Az 1912:VIII. t.-c. 13. §-a alapján kiadott 1925. évi január 20-án 37.777/1924. VI. szám alatt kelt (a Budapesti Közlöny 1925. évi január hó 25-én megjelent 20. számában közzétett) itteni rendelet 19. §-a értelmében, ennek 20. §-ában, illetőleg az 1931. évi június hó 5-én 33.333. szám alatt kelt (a Budapesti Közlöny 1931. június hó 14-iki 133. számában közzétett) itteni rendeletben megjelölt kitéttel:

a) a vizitársulatok (öblözetek) rendes kezelésénél vagy üzeménél, valamint a házi kezelésükben végzett és szorosan vett magasépítési munkálatok körébe nem tartozó vízimunkálatainál és melléküzemeinél (telepeinél), úgyszintén

b) a m. kir. földművelésügyi miniszteri tárcza keretében házi kezelésben végzett és szorosan vett magasépítési munkálatok körébe nem tartozó vízi, — valamint erdei munkálatoknál, — ideértve a m. kir. földművelésügyi miniszter fennhatósága alatt álló hivatalok vezetésével közérdekből egyesek (magánosok), vagy érdekeltségek terhére házi kezelésben végzett e nemű munkálatokat is, — valamint azok melléküzemeinél (telepeinél)

alkalmazottak nemre, korra és állampolgárságra való tekintet nélkül, úgyszintén tekintet nélkül arra, hogy állandóan, ideiglenesen vagy időlegesen vannak alkalmazva, végül tekintet nélkül fizetésük, vagy bérük (keresményük) nagyságára, az idézett rendelet 1. §-ában megjelölt vizitársulatok (öblözetek) és a munkáltató (munkát vezető) hivatalok által az O. G. M.-nál, az 1912:VIII. t.-c. 5. §-ában megállapított hatállyal és az ott megállapított jogkövetkezmények terhével, *baleset esetére* a rendelet 21. és következő §-aiban előírt módon kötelezően *biztosítandók*.

Megjegyzem ezzel kapcsolatban, hogy azokban az esetekben, amikor a munkálatot egyesek (magánosok) vagy érdekeltségek költségén végzik, a baleset esetére való biztosításról a munkát vezető hivatalnak kell ugyan gondoskodnia, de a *biztosítás az illető egyének (magánosok) vagy érdekeltségek terhére* történik.

A szóbanforgó rendelet 1., illetőleg 19. §-a értelmében a rendelet hatálya azonban nemcsak azokra a munkavállalókra (alkalmazottakra) terjed ki, kik meghatározott napszámbérért vállalnak munkát, hanem azokra is, akik bármilyen *szakmáymunkát* végeznek, tehát a részben *szakmáymunkát* végzőkre is.

Budapest, 1933. évi október hó.

A miniszter rendeletéből:
Dr. Horváth Jenő s. k.
miniszteri osztályfőnök.

II. Függelék a 80.000/1933. VI—3. sz. F. M. rendelethez.

TÁJÉKOZTATÓ KIMUTATÁS A 8. PONTHOZ.

erdőőr, erdővéd (erdőszolga), éjjeli őr (gazdasági üzem őrzésére alkalmazva),

vadászcseled, vadászmester, vadőr, vajmester, vincellér, vincellér-bojtár, stb.

KÖZLEMÉNY.

A m. kir. földművelésügyi miniszter az 1897. évi december hó 31-én kelt 12.650. FM. számú rendelettel életbe léptetett „m. kir. erdészeti kísérleti állomás” nevét a „m. kir. erdészeti kutató intézet”-re változtatta.

Az intézet folyóirata továbbra is „Erdészeti Kísérletek” címen fog megjelenni.

*

A földművelésügyi m. kir. miniszter Mandel József, Koren Emil máv. mérnök-főfelügyelőknek és Rózsa Imre máv. mérnök-felügyelőnek a vasúti vonalak mentén több éven át végzett gondos és sikeres fásításokért elismerését fejezte ki.

I R O D A L O M

Das forstliche Bauingenieurwesen. Band I. Riesenlagen und Seilbahnen. Szerkeszti Hauska Leo dr, a bécsi földművelési főiskola (Hochschule für Bodenkultur) nyilv. r. tanára, Carl Gerold-s Sohn, Wien—Leipzig, kiadása. 1933.

A mű előfizetési felhívását, valamint rövid tartalomjegyzékét már ismerttettem e lapok 1932. évi XII. füzetében. — Az e nyáron megjelent első kötet két részből áll.

Az első rész: *Riesenlagen* a csúsztatókat tárgyalja Hauska Leo dr. tollából 135 oldalon, 93 szöveggközi ábrával és két grafikus táblával, aránylag kis terjedelemben tömören, de mégis minden fontos és alapvető részletkérdésre kiterjeszkedve, összefoglalja a csúsztatókra vonatkozó egész anyagot.

Különös figyelmet érdemel a száraz csúsztatók elméletéről szóló fejezet, amely téren szerző kiváló jártassága már 1914-ben megjelent *Theorie der Riesen* c. könyve révén keltett feltűnést. Szigorú tudományos mechanikai alapon vezeti le a csúsztatókra való mozgás törvényeit. A különböző esésű szakaszok között kiegyenlítésül nagy sugarú körívet javasol, amely harmadfokú parabola-átmeneti ívekkel csatlakozik az egyenes esésű szakaszokhoz. Ép oly szigorú elméleti alapon tárgyalja a csúszó törzsek mozgását az ívekben, tekintetbe véve a csavarpályán fellépő cen-

trifugális erőt is, és téranalitikai módszerekkel határozza meg az ívekben és esésben fekvő csúsztató szakaszokon szükséges túl-emelését a pályának, illetve annak az ívekben való helyes kiképzését. A vízszintes vetületben körív-kanyarulatoknak az érintő egyenesekhez való csatlakoztatását szintén — a vasúti felépítménynél is használatos — harmadfokú parabola átmeneti ívekkel oldja meg. Az így levezetett, meglehetősen nehézkes egyenletekben szereplő mennyiségeknek gyors és a gyakorlat igényeinek megfelelő pontos meghatározására kétskálás nomogramot mellékel. Itt legfeljebb azt lehetne kifogásolni, hogy a szövegrész megértésére szolgáló ábrák kis betűzése némileg az áttekintés és megértés rovására megy. A csúsztatók legkisebb kanyarulati sugarának megállapításánál szintén új nyomokon jár, és elméleti megokolással az irodalomban eddig ismertetett, inkább csak közelítő eljárással szakítva bebizonyítja, hogy a legkisebb kanyarulati sugarat jóval nagyobbra célszerű venni, mint az eddig szokásban volt. E fejezetben tárgyalja a fékező berendezéseknek (a medvének) dinamikai alapelveit is.

A száraz csúsztatók szerkezetéről szóló szakasz röviden vizsgálja a földcsúsztatókat, csúsztató favályúkat, kiterjeszkedve azok al- és felépítményére. Külön fejezet szól a csúsztató utakról, és külön fejezetben találjuk meg az egyes külföldi csúsztató szerkezetek leírását is, mint a Jirku-féle csúsztató vályút, amely két-lábú bakokkal alátámasztott tartószálfán, egyenlő távolságban laposvas kengyelek felfüggesztett és összefogott, keskeny pallókból készült félkör keresztoszervényű csatorna; leírja a Japánban honos, rőzsefonásokból készült csúsztató vályúkat, majd az amerikai csúsztatók egynéhány használatos alakját mutatja be, mint a V keresztoszervényű szálfá vályúkat, a letompított élű derékszögű négyszög, illetve helyesebben 5/8 nyolcszög keresztmetszetű faragott, vagy fűrészelt fából készült csatornákat, a görgőkkel ellátott vályúkat, és végül megemlékezik a Salked ajánlotta, a terep felett kifeszített, két sodronykötélre felfüggesztett, vasbádoglemezből készült csúsztatókról is. (Itt meg kell jegyeznem, hogy hazánkban már a háború előtt szerkesztett Muttnyánszky Jenő, jelenlegi m. kir. főerdőtanácsos, annak idején az erdőhasználat-tani tanszék tanársegédje is egy görgős-vályú-modellt, amelynek további sorsáról, sajnos, nincsen tudomásom.) Részletesen megtaláljuk a könyvben a csúsztatók felszereléseinek leírását, majd a csúsztatók üzemére és nyomjelzésére vonatkozó fejtegetéseket is. E szakaszt kiegészíti egy teljesen kiszámított gyakorlati példa. Kár, hogy e számítási példába mindjárt az elején, valamint a 8. oldalon közölt példa számításába is durva hiba csúszott be, ami könnyen megtévesztheti az elméletileg kevésbé képzett olvasót.

A vizes csúsztatókról és az úsztató vályúkról szóló szakasz

mindenekelőtt szigorú elméleti alapon tárgyalja az úszó fának vízbemerülési mélységének megállapítását, a fa úszásának törvényszerűségeit, és az úszást akadályozó tehetetlenségi, felületi surlódási, a visszaáramlás okozta surlódási ellenállásokat. E fejezethez szintén csatlakozik egy teljesen kiszámított gyakorlati példa.

A következő szakasz röviden ismerteti a vizes csúsztatók és úsztató vályúk használatos szerkezeteit, de bemutatja a legújabbban a mürzvidéki osztrák kincstári erdőkben először épített fél facső szerkezetű csatornát is.*

Ismét külön fejezetben találjuk meg az Amerikában honos szerkezetek leírását, mint a nagyobb részét fűrészelt fából készült V keresztiszelvényű vályúk, és a fűrészáru úsztatására szolgáló csatornák ismertetését.

A továbbiakban a vizes csúsztatók és úsztató csatornák esetét szabályozó berendezéseket és a kiürítő berendezéseket tárgyalja, amelyek során szerző is ajánl egy saját találmányú, igen egyszerű, elmésen szerkesztett kiürítőt.

Az első részt kimerítő irodalmi tájékoztató zárja be.

A II. részt *Seilbahnen* (kötélpályák) Duhm Gyula dr. techn., az osztrák államszövetségi erdők vezérigazgatóságának műszaki főtanácsosa, a bécsi földművelési főiskola magántanára írta meg 146 oldalon, 75 szöveggközi ábrával, az e lapok hasábjain ismertetett előfizetési felhívásban foglalt részletezéssel.

Először behatóan foglalkozik a sodronykötelek szerkezetével, majd a kötélpályák elméletével, felhasználva a legújabb kutatások eredményeit, főleg Findeis: *Rechnerische Grundlagen des Baues von Drahtseilbahnen*. 1926. nyomán.

Ezt követi a kötélpályák szerkezeti részeinek leírása, kiemelve az erdészeti vonatkozásokat; végül egy gyakorlati kötélpályaszámítás fejezi be a nagy gonddal megírt szakaszt.

A továbbiakban ismerteti a hordozható kötélpályákat, az egy és két tartóköteles pályákat, a kötéleregetőket, majd az angolrendszerű pályákat és Bleichert hasonló rendszerét.

Külön fejezetek tárgyalják az építésvégrehajtást, a kötélpályák üzemét és fenntartását, majd — sajnos — háború előtt volt árakkal az építési és üzemi költségek alakulását.

Befejezésül bemutatja a fa kihozására szolgáló kötélvontató berendezéseket, mint a Skidder-Winde-t és a kötélدارukat.

A második részt is az újabb irodalom felsorolása rekeszti be.

* Részletesen leírva: Modrovich, Az osztrák mürzvidéki kincstári erdőbirtokok modern úsztató és kipartoló berendezése. Erd. Lapok 1932 évf. I. és II. füzeté.

A könyv végéhez függelék csatlakozik, amely 31, mindkét részt kiegészítő képet és a Wb. St. Johann i. P-ban épült Steg-bach-kötéleregető terveit tartalmazza.

Amint a fennvázolt ismertetésből láthatjuk, ez a könyv teljes mértékben kielégíti a hozzá fűzött várakozást, igen értékes gyarapodását jelenti az újabb erdészeti műszaki irodalomnak; külön érdeme a szerzőnek, hogy a könyvben szakítottak a régebbi ily irányú munkáknak inkább csak leíró módszereivel, hanem szigorú elméleti alapon, a legújabb kutatások felhasználásával, a gyakorlat részére összefoglalták a szállító berendezésekre vonatkozó szükséges ismereteket, és így különösen a hegyvidékeken működő kartársak számára hasznos segédkönyvet nyújtottak.

Végül még ki kell emelnünk a könyv gondos kiállítását, amely a kiadót dicséri.

I. Will: Die wichtigsten Forstinsekten. Herausgegeben von dr. Max Wolff. Mit 203 Text—Abbildungen. Verlag I. Neumann, Neudamm, Preis 6 R. M.

A tudomány mai állásának megfelelően a legújabb kutatások figyelembe vételével megírt mű az erdészeti szempontból fontos rovarokról. Nem oly terjedelmes, mint Hess—Beck kitűnő munkája, de annál jóval olcsóbb is. A gyakorlati erdőgazdának teljesen megfelel és a rövid szöveget szemléltetővé tevő sok kép jó szolgáltatokat tesz az erdőben talált károsítás meghatározásánál.

A rovarok külső alakjának, életmódjának és szaporodásának rövid leírása után két csoportba osztva ismerteti az egyes rovarfajokat: az első csoportba sorozza a hasznos és alig káros rovarokat, a második csoportba pedig a kimondottan károsakat.

A befejező részben a rovarok gyűjtésére nézve ad hasznos tanácsokat, közli azokat a címeket, ahol a gyűjtéshez és preparáláshoz szükséges eszközök beszerezhetők és végül felsorolja a legújabb entomológiai irodalmat.

Erdészeti, vadászati és természetvédelmi naptárak az 1934. évre. Az I. Neumann, Neudamm könyvkiadó cég hűséges olvasóit ismét meglepte kitűnően bevált naptáraival az 1934. évre.

1. Waldheil-Kalender a neve a két kötetes erdészeti zsebnaptárnak, melyek egyike zöld vászonba van kötve, a másik ennek fűzött kiegészítő része.

Ez a zsebnaptár már négy évtizedes multra tekinthet vissza, tehát volt alkalom és mód arra, hogy szerkesztősege az anyagot jól megválassza, megrostálja és kiegészítse.

Az I. rész mindazt magában foglalja, amire az erdőtisztnek künn a területben szüksége van, nevezetesen megtalálható benne a mértékek, súlyok és pénznemek jegyzéke, az 1934. évi naptár és előjegyzési naptár, a terület- és köbtartalom számítás szabá-

lyai, az erdei vetéshez szükséges magmennyiség a különféle fafajokból, fatermési táblák, köbtáblák, az üzemterv kivonata, jegyzetomb, postai táblázatok, első segítségnyújtás baleseteknél stb.

A II. rész az erdészeti, vadászati és halászati teendőket sorolja fel az egyes hónapok szerint. Különböző vadászati és halászati rendszabályok, állat- és növényvédelmi rendelkezések, a mérgezésnél követendő eljárás stb. következik ezután.

Egy új fejezet erdőrendezési és értékszámítási adatokat, táblázatokat tartalmaz.

Majd az erdőmivelés körébe vágó tanácsok, útbaigazítások, eljárások leírása kerül sorra.

Azután különböző táblázatok következnek az erdei út- és vasútépítés, számos adat a fakereskedelem és az erdészeti statisztika köréből.

Végül az erdei mellékhaszonvételekre és az erdőgazdát érdeklő egyéb ügyekre nézve nyújt hasznos útbaigazításokat.

A két kötet ára együtt 2.30 márka.

2. *Jagd—Abreisskalender*. 20. kiadás, 168 képpel és egy színes címképpel Hugó Mühlig festménye után, 15.5×24.5 cm nagyságban. Ára 2.50 márka.

Ez a képes vadásznaptár már 20 év óta a vadász íróasztalának szép díszé, mely nagyban hozzájárul ahhoz, hogy az ember lelkében szeretetet és megértést ébresszen az erdő, az abban élő vad és az Isten minden teremtménye iránt. Nem az egymásra törvényszerűen következő napok száraz időjelzője a képes naptár, hanem baráti tanácsadója az igazi vadásznak, de érdeklődést kelt a nem vadász lelkében is mindazon szépségek és ingerek iránt, melyek a vadászattal kapcsolatosak.

A gyönyörű képeket kísérő szöveg arra oktatja a vadászt, hogy a vadászat nem merül ki a puskázásban, hanem az igazi vadász szerető barátja és lelkiismeretes gondozója is a vadállománynak s így felfogva a vadászatot, már lelkes természetbarát és a természetvédelem nemes apostola lesz az igazi vadászból.

Ennek a gondolatnak és törekvésnek terjesztője és a természetvédelem eszményi hirdetője teljes mértékben a

3. *Naturschutz-Kalender*, mely immár 7. kiadásában látott napvilágot a német természetvédelem nagy férfiának, dr. W. Schoenichen, a „Staatliche Stelle für Naturschutz in Preussen” igazgatójának szerkesztésében. Ez is a híres könyvkiadó cég, I. Neumann, Neudamm kiadásában jelent meg. Nagysága 16.5×24.5 cm; a 60 pompás képet megfelelő szöveg kíséri.

Ára 2.50 márka.

Ez a díszes naptár nemcsak lelki felüdülést és gyönyörűséget kíván nyújtani a természeti szépségek iránt érzékkel bíró nagyközönségnek, hanem harcos katonája is mindazon törekvések ellen,

amelyek a táj szépségeit, a természeti ritkaságokat, az állat- és növényvilág nevezetességeit tönkretenni, elcsúfítani igyekeznek.

Az év leteltével ez a naptár nem kerül mint időt multa, értéktelen holmi a papírkosárba, hanem a szem gyönyörködtetésére továbbra is ott marad a természetbarát íróasztalának kedves tárgyai között.

F. M.

K Ü L Ö N F É L É K

SEZMÉLYI HÍREK.

A magyar királyi földművelésügyi miniszter előterjesztésére megengedem, hogy *Hepke Artúr* miniszteri tanácsosnak nyugalomba vonulása alkalmából a közszolgálat terén kifejtett buzgó működéséért elismerésem tudtul adassék.

Kelt Budapesten, 1933. évi október hó 21. napján.

Horthy, s. k.

dr. Kállay Miklós, s. k.

A magyar királyi miniszterelnök előterjesztésére *Papp-Szász Tamás* földbirtokosnak, a Dohánytermelők Országos Egyesülete igazgatójának, a mezőgazdaság fejlesztése körül szerzett érdemei elismerésül a II. osztályú Magyar Érdemkeresztet adományozom.

Kelt Budapesten, 1933. évi október hó 26. napján.

Horthy, s. k.

vitéz Gömbös Gyula, s. k.

Hepke Artúr miniszteri tanácsos, erdőigazgató búcsúztatója. Folyó évi november hó 1-ével nyugalomba vonult *Hepke Artúr* miniszteri tanácsos, miskolci erdőigazgatót az erdőigazgatóság tisztikara október hó 28-án este a Korona-szálloda nagytermében társasvacsora keretében elbúcsúztatta. A búcsúztatón megjelent az erdőigazgatóság tisztikarán kívül Miskolc város társadalmának számos, előkelő tagja, akik meleg szeretettel ünnepelték az általános közkedveltségnek örvendő erdőigazgatót. A társasvacsorán *Papp Béla* miniszteri tanácsos, *Hepke Artúr* érdemeinek kiemelése mellett, szép beszéd kíséretében az ünnepelt erdőigazgatónak átnyújtotta a Kormányzó által adományozott Signum Laudis-t, melyet *Hepke Artúr* keresetlen szavakkal, mély meghatottsággal megköszönt.

Az erdőtisztikar nevében *Köves János* főerdőtanácsos köszöntötte fel a búcsúztót, beszédejt mondott még *Róth Gyula* főiskolai tanár, a magyar mérnökök országos szövetsége részéről *Hegedüs Győző* máv. főfelügyelő, a város közönsége nevében *dr. Halmai Béla* h. polgármester, *Hönig* tábornok, *Gömöry* ezredes, *Magasházy Béla*, a borsodi Bükk-Egylet nevében *Illés Bertalan* főtitkár és még számosan.

Hepke Artúr az irányában megnyilvánuló meleg szeretetet megköszönve, a jelenlevőket arról biztosította, hogy az itt eltöltött 2½ évet mindig legkedvesebbjei közé fogja sorolni. A jelenlevők ezután felállva, sötét teremben, cigánykíséret mellett elénekelték „Ballag már a vén diák”-ot, úgy mint annak idején Selmezbányán.

A vacsora folyamán *Papp* Béla miniszteri tanácsos bejelentette még, hogy a földművelésügyi miniszter úr Önagyméltósága *Muttnyánszky* Jenő főerdőtanácsost bízta meg az erdőigazgatóság vezetésével, mely hírt a jelenlevők örömmel vették tudomásul.

A szeretetteljes búcsúztatón a fent említetteken kívül résztvettek még: *Csordás* István máv. üzletigazgató, *Legeza* Lajos kormányfőtanácsos, *Tavassy* Gyula ezredes, dr. *Barth* György törvényszéki elnök, *Maklár* Dezső főszolgabíró, *Fröhlich* Brunó miniszteri tanácsos, *Molcsány* Gábor főerdőtanácsos, *Onczay* László erdőigazgató, *Kolba* Róbert gyárigazgató, dr. *Saad* Andor egészségügyi tanácsos, *Karcher* Győző műszaki tanácsos, *Csizinszky* László osztálytanácsos, *Kállay* Tamás v. országgyűlési képviselő, *Steiger* József oszt. tanácsos, *Tasnády* rendőrfőtanácsos, *Sáray* alezredes, *Éles* Géza volt és *Karay* Aurél jelenlegi diósgyőri főbíró, dr. *Fekete* Gyula diósgyőri főjegyző és az erdőtisztikaron kívül még számosan.

A társasvacsora a legjobb hangulatban a kora reggeli órákban ért véget.

Követendő példa. Szeged sz. kir. város törvényhatósága folyó évi október hó 4-ikén tartott közgyűlésén tárgyalta a költségvetést. Az erdőgazdaság kiadási tételénél *Grüner* István dr. az erdősítések szorgalmazását kívánta. A városnak az erdőkből 1932. évben annyi jövedelme volt, mint a többi ingatlanai hozamának a fele. Indítványozta, hogy a törvényhatóság a város tulajdonát képező földeken a további erdősítést tartsa szükségesnek, s e végből a mezőgazdasági bizottság meghallgatása után a legközelebbi közgyűlés elé megfelelő javaslatot terjesszen. Elvül szolgáljon, hogy mindazokat a homokterületeket kell erdősíteni, amelyek holdankénti haszonbére évi 20 kgr. búzaértéken alul van. A város mezőgazdasági bizottsága csak oly felvétellel javasolta az indítvány elfogadását, ha szakértő a bérföldeket beerdősítésre alkalmasnak találja. Az indítványt a közgyűlés, a város mezőgazdasági bizottság módosító javaslatával egyhangúlag elfogadta és felhatalmazta a polgármestert, hogy a csereerdősítésekre a szerződések megkötése.

Az Alföld fásítását a törvényhatósági közgyűlésen tehát egy ügyvéd indítványozta — és Szeged város közgyűlése dicséretre méltólag egyhangúlag elfogadta azon indítványt, hogy azokat a homokterületeket, melyeknek holdankénti évi haszonbére a 20 kgr. búzaértéket el nem éri — beerdősíti.

Szeged város törvényhatósági bizottságának 1933. évi július hó

8-ikán tartott rendes közgyűlése elé Kiss Ferenc törvényhatósági bizottsági tag terjesztette elő azt az indítványt, hogy a balástyai legelőn létesített erdők Vedres István városi mérnökről *Vedres István-erdőnek* neveztessenek el. Az 1830 november hó 4-ikén elhunyt Varasányi Vedres István városi mérnök volt ugyanis az, ki 1799-ben javaslatot adott be a városi tanácshoz a futóhomok megkötése iránt. A javaslatot a városi tanács 1799. év március hó 26-ikán tárgyalta és kimondotta, hogy minden házasgazda esztendőnként 100 drb. fát tartozik az „insenér” által kimutatandó helyen tavasszal mindjárt, vagy ősszel a „közjó javára” ültetni. Kistelek községet a homok majdnem betemette, úgy, hogy a házak ablakáig ért már a homok. Ezért is Csengele pusztán az 1808. évi január 4-iki jelentés szerint 37.229 drb. csemetét ültettek el és megindult a többi homokterület megkötése is. Kiss Ferenc indítványát a törvényhatósági közgyűlés elfogadta és a balástyai újonnan telepített erdőt Vedres István mérnökről nevezte el és a szükséges intézkedések megtételére a polgármestert 24.155/1933. számra utalással jegyzőkönyvileg felhívta

Matusovits Péter.

Emlékbeszéd a „Magyar Mérnök- és Építész-Egylet” szegedi osztályának 1933. évi szeptember hó 2-án tartott díszgyűlésén.

Irta: **Matusovits Péter* ny. miniszteri tanácsos.

Szeged város a hullámsírból való feltámadásának 50-ik évfordulóját ünnepelte a közelmúltban. Ünnepelte azokat, akiknek feltámadását köszönheti. Mikor a piszkos hullámsírba jutott Szeged — összefogott a polgárság, össze a hazának minden fia és összefogott a világ majdnem minden nemzete, hogy Szegedet romjaiból felépítse, hogy életre keltse. Ez az összefogás feltámasztotta Szegedet egy szebb alakban, mint amilyen volt. A felépített, az újból feltámasztott Szeged felvirágzott, mint felvirágzott a haza jóléte — amikor jött egy új árvíz, mely piszkos hullámaival elborította Magyarország háromnegyedét és amely Szegedet a piszkos hullámsír szélére hozta és elszakította attól a résztől, mely vérkeringéséhez és megélhetéséhez kell. Egy újabb árvízhez jutottunk, mely rombadöntötte nemcsak Szegedet, de egész hazánkat. Vajjon, mikor lesz ebből feltámadás? Akkor, amikor Szeged rombadőlt, összefogott egész Magyarország, összefogott a külföld, hogy újra építse, ma nekünk kell összefognunk, hogy fölépíthessük a rombadőlt hazát, melyet piszkos hullámsír takar. Hazaszeretetünkben kell gátat emelnünk, hogy a piszkos árt eltávolítsuk és hazaszeretetünkben bástyát, a Nagymagyarország határán, melyet vérrünkkel is megvédünk. A hazának mindig voltak nagy fiai és nekünk most sem kell kétségbeesnünk. Egy ilyen nagy fiáról akarok most

* Dr. Farkas László nyomán.

megemlékezni, ki már 103 éve pihen Szeged belvárosi temetőjében és aki hozzánk, mérnökökhöz tartozott: *Varasányi Vedres Istvánról*.

Atyja Vedrits György horvát származású volt és 1764 október 20-ikán szerezte meg Szegeden a polgárjogot és körülbelül akkor vette el feleségül Sári Rózát. A Vedrits, Vödrits, Vödörös és később Vedres néven szereplő Györgynek két fia volt: István és Pál. István 1765 szeptember 22-ikén, Pál 1769 november hó 5-ikén született. Pál életfolyásáról nincsenek adataink. István már 5 éves korában bekerült a „nemzeti iskolába”. Elemi ismereteinek elsajátítása után a piaristákhoz, akik jó magyart neveltek belőle. 16—17 éves korában felment Pestre, hol bölcselettel és mérnöki tudományokkal foglalkozott a főiskolán. 1784 szeptember hó 28-ikán a felsőbb mennyiségtanból vizsgázott oly sikerrel, hogy 50 forint jutalomban részesült. Azután tapasztalatszerzés végett megfordult az ország több helyén — különösen a Dunántúlon. Gyakornok volt a gróf Apponyi-féle hőgyészi uradalomban, ahol megismerte az árvédelmet, 1786-ban ismét Pestre kerül és május 7-ikén megszerzi a mérnöki diplomát. Még ugyanazon évben, augusztus hó 1-ével, az előregedett Sax János híres földmérő helyére városi földmérőnek kerül Szegedre. Vedrits István, illetve 1790 óta Vedres István néven szereplő városi mérnöknek neve ezidőtől forrt össze a szülővárosának történetével. Neve Szeged város 1786. évi december hó 14-iki tanácsülésén Vedrich Stephanus geometraként szerepel először.

Vedres első munkái földmérések, épülettervek, töltések, hidak és malmok építése. A II. Lipót trónraléptével megalakult reformbizottságban, mint Szeged hites és esküdt földmérésze, hazafiságból vett részt. Egyénisége azonban a kilencvenes években bontakozik ki — amikor az árvíz, az éhínség és a futóhomok pusztításait látta. Ezeken a tapasztalatokon alakult ki benne az a meggyőződés, hogy itt fásítani, ármentesíteni és csatornázni kell. Két fontos javaslattal fordul a városi tanácshoz: egyik a töltések építéséről, hogy a szőregi uradalom megmeneküljön az árvizektől, a másik a fásításról. Ezeket a javaslatokat megindokolja. Szegeden fahiány van és Pestre keli menni bútorokért, Zomborba kapanyélért, Csanádra mogyoróipalcáért; a földet nem lehet trágyázni, mert minden hulladékot el kell tüzelni, nincs építőanyag és nincs egy árnyas hely az állatoknak. „A sivány homokosság” című művében bebizonyította, „hogy a siványba — futóhomokba — ültetett fűzesek hat év alatt szinte erdővé sűrűsödnek”. Javaslátát a városi tanács 1799. év március hó 26-ikán tárgyalta és kimondotta, hogy minden házasgazda esztendőnként 100 darab fát az „insenér” által kimutatandó helyen tavasszal mindjárt, vagy ősszel a közjó hasznára ültetni tartozzon. Megszervezik az erdőinspektorságot, amely tervszerűen a kamara által jóváhagyott szabályok szerint végezte az erdősítéseket. Az 1808. évi január negyediki jelentés szerint magán a csengelei pusztán 372.294 drb. csemetét ültettek el és megindult a

többi homokos terület megkötése is. Ezzel a Kistelek községnek futóhomokkal való betemetése is megakadályoztatott.

Hogy pedig mit lehet elérni védőtöltésekkel, megmutatta az 1781-ben a város által a kamarától zálogba vett szőregi uradalomban. Az uradalom hasznosítására rendbe hozatta a város által az utakat, a Tiszán hajóhidat építtetett és az újszegedi ártéren 1000 öl hosszú töltést emeltetett. A fáradozás meghozta az eredményt, mert az ármentesített földek jó termést adtak, melynek jövedelméből a város nagy beruházásokat eszközölhetett. Volfordt József polgármestersége alatt Vedres szavai szerint, a város létesített a piacon eieségházat, egy pompás tanátházat s ebbe a nemzeti játékszínt helyezte, a palánkii utcát, a reszkei országutat megigazította és a Bánom-kertek alatt egy „Etele” nevű erdőt ültetett; a józan tudományokat, a kézi mesterségeket tanuló ifjúság számára nevezetes rajzoló iskolát állított, a polgári kórház építésébe belekezdett, stb. Mindez Vedres tervei szerint készült, ki minden jó ügynek és alkotó mozgalomnak lelke és intézője volt. 1786-ban a zálogos birtoktest védelmére még további 3000 öl hosszú töltés készítését javasolja, de a város, miután a szőregi uradalom részére további időre biztosítva nem volt, nem járult hozzá a javaslatához. 1808-ban további 25 évre megkapta Szeged város az uradalmat, de a Vedres által javasolt töltés építéshez 25.000 forinttal a város nem rendelkezvén, a javaslatot el nem fogadta. Ekkor Vedres új javaslatot nyújtott be, melyben a töltések emelését újabb költségen kívánta megejteni, — ha a város az ármentesítendő 3569 holdnyi területet évi 1000 forint bérért 12 évre neki adja. A szerződést 1811-ben megkötötték és Vedres áldásos működése tulajdonképpen ekkor kezdődött. A kiszáradt árterületet mintagazdasággá alakította. Új növényeket honosít meg, csatornázt, telepít és Vedresháza községet létesíti. Az 1813. és 1816. évi árvizekkel szemben a védőtöltések nem bizonyultak elég erőseknek —, de Vedres a tapasztalatokon okulva, újból készített erősebb gátakat és már az 1830-iki árvíz nem ártott bérbirtokának.

Ezen munkálatok mellett kötelességszerűen ellátta hivatalát, sőt országos jelentőségű tervekkel foglalkozott és nagy irodalmi munkásságot is kifejtett. Közgazdász, mérnök és költő egy személyben. Vedres 1805-ben könyvet írt a Duna—Tisza csatornáról, mely szerinte Szegedtől Dunaharasztiig, vagy Soroksárig lenne építendő, 100.000 öl hosszban, 18 öl felső és 10 öl alsó szélességgel és 1.5 öl mélységgel. A vontatást állatokkal kívánta teljesíteni. A csatorna, szerinte 4,593.722 forintba kerülne, 4 évig épülne és elkészültével évi hozama 824.745 forintot tenné ki és így 18 százalék jövedelmet hajtana.

Vedres optimista volt és 1830-ban, tehát 25 évvel később, második csatornatervéről írt „A túl a tiszai nagyobb árvizek eltéríthetőségéről”, 1825-ben „A sivány homokságról”. „Nemzeti jószág” című

munkájában még öt más csatornatervet készít elő. Szeged városán alul mintegy 2000 ölnyre a Maty nevű ér rekesztővel való elzárásával a hajók részére téli kikötő készítését ajánlja. Képzelőereje nagy és ha megfelelő pénzzel rendelkezett volna, — nagyokat tudott volna alkotni. Kereskedőházakat, gabona- és áruraktárakat javasolt építeni. 1807-ben „Egy nemzeti jószágról”, melyet „Magyarország és a hozzákapcsolt tartományok számára s javára” címen írt — egy 25 milliós nagy nemzeti kölcsönről, mely 25 év alatt kamatos kamataival 59 millió 658.873 forintba rúgna —, mit hasznos beruházásokra, gazdasági és kulturális alkotásokra kellene fordítani. Ily befektetések volnának csatornaépítések, kórházak létesítése, a mezőgazdaság, ipar, kereskedelem és technológia fejlesztése, gabonarakarok, utak, hidak építése, lecsapolások, erdősítések bányaművelés stb., kulturális befektetések: Magyar tudós társaság, az írók, fordítók, jó magyar tanítók, jeles ifjak segítése, a művészek, színészek feltalálók, stb. jutalmazása. Eszméi nagyjában egyeznek gróf Széchenyi István eszméivel, de Széchenyit megelőzte.

Írói munkássága: Örömdal gróf Brunszvik József főispán beiktatására (1796), Szeged város megnagyobbított tanátszáza (1799), Nemes sz. kir. Szeged városa megnagyobbítandó tanátszáza talpkövének letétele alkalmatosságára készült versek (1799), A Tiszát a Dunával összekapcsoló új hajózható csatorna (1805), Az 1805-ik esztendőben fölkelő nemes magyar sereg vitézi dallja, Ugyanaz német nyelven is megjelent Stankovits Miklós piarista fordításában. A magyar nyelvnek a magyar hazában való szükséges voltát tárgyaló hazafiúi elmélkedés 1790-ik esztendőben (1806 és 1807-ben); Egy nemzeti jószág (1807); A nemzeti jószág szerzőjének, Vedres Istvánnak a bankócédulák elenyésztesítéséről való vélekedése (1807); A haza szeretete, avagy nemes Szeged városának a törököktől való elvétele (színdarab 1809); Stephanus Vedres: Assertiones ex jure ecclesiastico universo, quas terminato semestri secundo in r. universitate Pestinensi a. 1814. Étska kisded rajzolatja (1817; A szegedi múzsák százados ünnepe (1820); A magyar nemzeti lélekről egy-két szó (1823). A sivány homokság felhasználása (1825); A Túl a Tiszai árvizek eltéríthetőségéről egy-két szó (1830).

Amint fentiekből látható, Vedres István egy izzó magyar, úgynevezett universal zseni. Közgazdász, mérnök és költő egy személyben. Egy tevékeny, zseniális férfiú. Meg is becsülték. Csongrád és több más vármegye táblabírája, a bécsi és brünni tudományos társaságok tagja és a legnagyobb kitüntetés, hogy I. Ferenc király 1826. évi július hó 12-én Varasányi előnévvel magyar nemesi rangra emelte, még pedig Biharmegyében dotációs birtokkal. Ezt a birtokot azonban át nem vette.

1821. év végén 35 évi szolgálattal nyugalomba vonult, de azért haláláig, mely 1830 november 4-ikén következett be, állandóan dol-

gozott Szegedért és hazájáért. Eszméi közül az Alföld fásítása, az ármentesítés és a Duna—Tisza csatorna — ma is aktuálisak. Gróf Széchenyi István eszméinek előharcosa volt és több mint száz évvel ezelőtt hirdette azt az Alföld fásítást, melyre 1923-ban törvényt hoztak, de végrehajtását elodázták. Az Alföld öntözésére és az olcsó vízi szállítóútra alkalmas csatornán, a Tisza hajózásán ma is gondolkoznak. Ha Vedres Istvánnak meg lett volna a hatalma hozzá és anyagi ereje — ezek már rég meglettek volna.

Oroszország fatermelése 1934. évben. Az oroszországi puhafa-exportot legnagyobb részben a Fehér-tenger környékéről és a leningrádi kikötőből bonyolítják le, ahol az exportfát fűrészelő nagy fűrésztelepek fekszenek. A fűrésztelepekre a gömbfát vízi utakon szállítják. Az 1933/34. évi exportmennyiség megítélésére tehát az idei úsztatás lesz irányadó. Hivatalos orosz adatok szerint, amint a „Carpatia” közli, nyilvánosságra került az, hogy a munka és védelme tanácsának utolsó ülésén az idei úsztatás ki nem elégítő menete szigorú vizsgálatnak lett alávétve. Ez évi június hó 15-éig ugyanis a tervszerűen előirányzott 95 millió m³ helyett csak 74 millió m³ gömbfát készítettek elő tutajozásra, az előző 1932. évi ugyanezen időbeli 81 millió m³-rel szemben. Miután azonban az évszakknak megfelelően az idei úsztatáshoz való előkészítés már majdnem befejezettnek tekinthető, úgy a folyók vízállására és más gazdasági viszonyokra való figyelemmel, amelyek az úsztatás menetét könnyen befolyásolhatják, megállapítható, hogy gömbfának az arra kijelölt fűrésztelepekre való beérkezéséig a különbség az előző évhez képest még jelentékenyen megnövekedhet. Oroszország tehát 1934. évben biztosan kevesebb fát fog exportálni, mint 1933-ban.

(A Wiener Allgemeine Forst- und Jagd-Zeitung 1933. évi 41. számából.)

Gólyavonulás. Ez év szeptember havában a keletporoszországi Rossitten madárvártáról 250 darab fiatal gólyát bocsátottak útra annak megállapítása céljából, hogy ezek délre — mint elődeik — Kisázsian és Egyiptomon keresztül fognak-e vonulni, vagy pedig — mint a nyugaton kiköltött gólyák —, a Spanyolországon át vezető vonulási utat fogják-e követni? Az eddig beérkezett jelentések szerint egy kísérleti gólyát, amely útközben elszerencsétlenedett, Konstanz közelében találtak. Miután még más hasonló megfigyelések is rendelkezésre állanak, feltehető, hogy a fiatal gólyák ugyanazt az utat tartották be, mint a szüleik

(A Wiener Allgemeine Forst- und Jagd-Zeitung 1933. évi 41. számából.)

Az amerikai erdő- és fagazdálkodás törvényes szabályozása. Az Amerikai Egyesült Államokban az erdőhasználatokat mind ez ideig eléggé szabadon lehetett foganosítani és miután az erdő-

terület legnagyobb része (több, mint 90%-a) magánbirtok, az eddigi használatok tulajdonképen erdőpusztítás jellegével bírtak. Az erdőpusztítás következményei hamarosan jelentkeztek, abnormális árvizek, áradások egyre szaporodtak, s nagy kiterjedésű termékeny területek mentek tönkre. Csak a háborúutáni időkben, különösen a világgazdasági krízis jelentkezésekor, amint azt dr. Edgar Mörath mérnök a „Deutschen Forstwirt”-ben kifejti, kezdtek Amerikában ezzel a komoly kérdéssel foglalkozni és ez idő szerint Ward Shepard főerdőmester, aki Németországban, Ausztriában és Csehszlovákiában két évig tanulmányúton volt, egy olyan törvénytervezet kidolgozásán fáradozik, amely az Egyesült Államok fagazdálkodását megfelelő állami ellenőrzésnek lesz hivatva alávetni.

(A Wiener Allgemeine Forst- und Jagd-Zeitung 1933. évi 43. számából.)

Erdősítési társulatok Németországban. Amint már jeleztük, Németországban rövidesen rendkívül nagymértékű erdősítési munka fog megindulni, amelyet a munkaalkalmak teremtésére irányuló intézkedések keretében elsősorban a nyilvános vagy önrendelkezési jogú társulatok foganatosítanak. Hogy a kisebb magán-erdőbirtokosoknak is lehetővé tegyék az erdősítési akcióban való részvételt, azt tervezik, hogy ezeket, a közösen való erdősítés speciális céljából, magántársulatokká, úgynevezett erdősítési társulatokká összevonják. Törvényes alapot erre a véderdőkre és az erdő-társulatokra vonatkozó törvények szolgáltatnak. A megalakítandó erdősítési társulatok erdőgazdaságpolitikai szempontból mint újítások nagy érdeklődésre tarthatnak számot.

(A Wiener Allgemeine Forst- und Jagd-Zeitung 1933. évi 42. számából.)

Az állami erdők kiterjedése Csehszlovákiában. Az állami földhivatal hosszadalmas tárgyalások után gróf Andrássy Géza felső-magyarországi nagybirtokainak utolsó maradványait is átvette. Az állami erdőbirtokok Csehszlovákiában ennek következtében 1.1 millió hektárra emelkedtek.

(A Wiener Allgemeine Forst- und Jagd-Zeitung 1933. évi 42. számából.)

Fa- és építési anyagok tájékoztató árai november havában.

I. Faárak:

termelők és nagykereskedők
közötti forgalomban:

A) Lombfaanyagok.

1. Gömbfa m³-ként

ab feladóállomás.	Pengő
Tölgy 30 cm felül	12—30
Tölgyfournier 45 cm felül	50—70
Bükk 30 cm felül	12—24
Gyertyán 25 cm felül	20—30
Kőris 30 cm felül	15—36
Kőrisfournier	55—65
Jávor 30 cm felül	30—50
Szil 30 cm felül	10—16
Éger 26 cm felül	20—30
Nyár (gyufafa)	17—22
Nyár 50 cm felül	30—40
Kőris bognárfa 10 t vg.	300—350
Akác „ 10 „ „	300—320
Akácoszlop . 10 „ „	300—320

2. Fűrészelt lombfaanyag.

m³-ként budapesti paritásban
+ forgalmi adó.

	Pengő
Tölgy, merkantil, széle- zetlen	80—100
Kőris I. o.	100—120
Szil	—
Gyertyán	80—90
Jávor I. o.	120—130
Éger	90—120
Nyár	—
Hárs	—
Bükk, gőzölt, I. o.	90—100
Bükk „ szélezetlen	—
Bükk gőzöletlen „	—

3. Tűzifa.

Belföldi ab feladóállomás 80 P fuvardíj mellett vagontételben.	Pengő
Bükk, 1931/32. évi hasáb	200—215
„ 1932/33. „ „	180—190
„ dorong „	145—150
Cser, tölgy 1931/32. évi hasáb	160—165
„ 1932/33. évi	135—140
Cser, tölgy, dorong „	125—130
Gyertyán, 1931/32. évi hasáb	180—185
„ 1932/33. évi	160—165
Gyertyán, 1932/33. évi dorong	135—140
Akác, hasáb, száraz	165—170
„ dorong	140—150
Hántoltfa, friss	175—180
Erdélyi tűzifa helyt le- adóállomás	285—320
Szlovenszkói tűzifa budapesti pari- (I. o. bükkhasáb	235
tásban (kövezetvámmal	
Jugoszláviai tűzifa ab m. határ	180—200

4. Kicsinybeni tűzifaárak Budapestben:

A gőzfűtő telepéről egész fuvar-
tételben, házhoz szállítva, forgalmi
adó nélkül.

Aprított bükkfa q-ként	Pengő
kiskereskedőknek	3.60—3.80
fogyasztóknak	3.50—4.00
Cserfa kiskereskedőknek	3.20—3.40
fogyasztóknak	3.40—3.60
Ab telep 25 fillérrel olcsóbb	

5. Egyéb faanyagok:

Bükk keréktalp db (f)	—
Kőris „ „ „	—
Nyírfarúd „ „ „	—
Tölgydonga I-a akója	—
Tölgydonga II-a „	—
I-o. tölgyparketta, méretszerint	7—9
II-o. „ „	6—8
I. o. bükk „parketta”	5.00—5.50
II. o. „ „	4.50—5.00

B) Fenyőfaanyagok.**6. Budapesti fenyőfa-detaillárak**
m³.ként;

ab raktár.

Pengő

Válogatott lúcfenyő . . . 110—120

I. oszt. áru 24 mm

alapon 100—110

II. oszt. áru 24 mm

alapon 80—90

III. oszt. áru 24 mm

alapon 65—70

Léc, hosszú 60—65

Zárléc lúcfenyő 60—65

Faragott fa alapára . . . 42—45

Fűrészelt fa 6 m-ig . . . 54—60

Zsindely ezre, 18 collos. —

7. Import fenyőfaanyagok, nagy-
bani árak m³.ként ab magyar
határ.**a) Erdélyi áru:**

Pengő

Penge hulló lúcfenyő (építkez.

anyag m.) 95—100

Lúcfenyő építési anyag . . . 80—85

Román IV. oszt. lúcfenyő . . 68—70

Román V. oszt. jegenyé 42—44

	Pengő
Léc, zárléc	42—46
Zsaluzó áru	30—32
Faragott fa	25—30
Fenyőrud 7—8 cm. fm. 0.23—0.24	
„ 9—11 „ „ 0.28—0.30	

b) Osztrák áru:

ab Budapest Pengő

Széles építési anyag . . .	38—42
Keskeny „ „ „	30—32
Léc, zárléc	38—40
Faragott fa	22—23

8. Faszén:

Pengő

B. földi I-a 10.000 kg . .	480—520
Románfaszén I-a 10.000 kg	500—540
Retortaszén ab m. h. à.	650—730

II. Építési anyagok árai:

ab gyártelep.

Egetett agyagtégla ezre	
nagyméretű	25—45 P
kisméretű	18—36 „
1 q égetett mész . . .	2.80—3.60 „
100 kg. portlandcement	
	kb. 5.20—5.80 „

Az „Erdészeti Lapok“ 1933. évi XI. füzetének HIRDETÉSEI.

Az ERDÉSZETI LAPOK mellett mérsékelt közlési díjért a lap irányával nem ellenkező hirdetések kiadatnak.

Díjszabás. Kéthasábos szélességben (107 mm) garmond betűvel vagy ennél nagyobb betűfajttával szedett hirdetés milliméterenkint 20 fillér. (Egyszeri megjelenés mellett egész oldal 32 P.) Táblázatos és garmond betűnél kisebb betűfajttával szedett hirdetések másfélszeres egységárral számíttatnak. Ismételt megjelenés esetén megfelelő árkedvezmény.

Próhirdetéseknél egy szó 12 fill., álláskeresleti hirdetéseknél 6 fill.

Külön mellékletek megegyezés szerint.

PÁLYÁZATI HIRDETMÉNY ERDŐÖRI ÁLLÁSRA.

Zemplén vármegye közigazgatási bizottságának gazdasági albizottsága 1475/1933. kgb. számú határozata alapján, a sátoraijaújhelyi m. kir. erdőhivatal kerületében nyugdíjazás folytán megüresedett Sátoraljaújhely székhellyel rendszeresített járási erdőőri állásra pályázatot hirdetnek.

A nyugdíjjogosultsággal bíró járási erdőőri állás javadalmazása ezidőszertint:

1. Évi fizetés 1080.— pengő.
2. Évi lakbér, fa és ruhaátalány 480.— pengő.
3. Évi családi pótlék családtagonként 120.— pengő.
4. Évi utazási átalány 360.— pengő.

A pályázni szándékozókat felhívom, hogy: 1. keresztlevel, 2. erdőőri szakvizsgabizonyítvány, 3. hatósági orvosi, 4. illetőségi, 5. erkölcsi és 6. családi állapotukat igazoló bizonyítvány, valamint 7. eddigi alkalmazásukat igazoló bizonyítvánnyal felszerelt és kellően felbélyegzett kérvényeiket Zemplén vármegye közigazgatási bizottságának gazdasági Albizottsága címezve folyó évi december hó 5-ig bezárólag a m. kir. erdőfelügyelőhöz Sátoraljaújhely nyujtsák be.

A kinevezendő járási erdőőr állását a kinevezés kézhezvételétől számított 15 napon belül tartozik elfoglalni, mely állásban csak egyévi kifogástalan próba szolgálat után lesz véglegesítve.

Sátoraljaújhely, 1933. évi november hó 7-én.

(7)

M. kir. erdőfelügyelő.

28 éves, erdőőri szakiskolát jól végzett egyén, aki irodai munkák végzésére is alkalmas, az összes erdőgazdasági munkák vezetésében, valamint apró és nagy vad vadászásban teljes jártassággal bír, jobb erdőőri, vagy ehhez hasonló állást keres. Szíves megkereséseket fizetés megjelölésével. Hosszú gyakorlat jelígye, ifj. Német Sándor, Iván (Sopron vm.) címre kér. (4)

Erdőőr, szakvizsgázott kerestetik. — Egyhelyben hosszú időt eltöltött, jó szolgálati bizonyítvánnyal rendelkezők, bizonyítványaik másolatát egyszerű levélben küldjék „Hevesy uradalom Tápiószecső — Pest m.” címre. (3)

„Kutyatenyésztés” felelős szerkesztője: Dr. Raitits Emil. Szerkesztőség: Budapest, VII., István-út 2. Távbeszélő: József 308—30. Kiadóhivatal, ahová a félévi, 5 P előfizetési díjak küldendő: „Kutyatenyésztés” kiadóhivatala, Budapest, V., Csáky-utca 10.

ERDÉSZETI EGYESÜLET

Adóügyekben előfizetőinknek díjtással az Adó és Könyvvitel szerkesztősege, IX., Rerenc-körút 37. szám. Telefon: 32-2-60.

Tölgymakk, csertölgymakk, fenyőmagvak, lombfamagvak és gyümölcsfamagvak, erdészeti csemetéket, sorfákat, dísfákat és gyümölcsfákat szállít erdészeti magpergetőjéből és faiskolájából

KEINER REZSŐ

TELEFON: 55-6-41

(1. VI. 3.)

okl. erdőmérnök

Budapest, I., Fery Oszkár-u. 34

MAGYAR TŰZIFÁT

előnyös áron, minden mennyiségben vásárol

WINTER HERRMANN

R.-T.

Budapest, V., Vilmos császár-út 72

Telefon: Aut. 11-2-69.

Termelések finanszírozását elvállaljuk!

(2. XI—11.)

Bedő Albert-féle „Erdőőr vagy az erdészeti alapvonalai” című könyv, megfelelő ajánlat esetén eladó. Ajánlatok a kiadóhivatalba küldendők. (5)

Ákác-, esetleg **tölgy-bányafát** 2.2 m. hosszút (esetleg 25% lehet 1.8, 1.5 m. hosszú is) 14—18 cm középmérvővel új termelésből későbbi szállításra is megvételre keresünk. Ajánlatokat kérjük **Hungária Kőszénbánya**, Budapest, V., Lipót körút 24. sz. címre. (6)

számláttnak. Ismételt megjeleni

Apróhirdetéseknél egy szó **1933. évi XI. füzetének tartalma:**

Meghívó az Országos Erdészeti Egyesület 1933. évi december hó 19-én délelőtt 10 órakor tartandó rendes közgyűlésére . . .	1078
Meghívó az ezévi november hó 25-én d. e. 10 órakor tartandó igazgatóválasztmányi ülésre . . .	1074
Meghívó az Általános Erdőgazdasági és Törvényelőkészítő Bizottságnak ezévi november hó 22., 23. és 24-én tartandó ülésére . . .	1074
Krónika . . .	1075
Péchy Kálmán: Főlszólalás az új erdőtörvény-tervezetnek a magántársulásra alapított közös erdőkezelésre vonatkozó intézkedése ellen . . .	1082
Szedérfy-Ostada János: A csonka-szatmármegyei erdők . . .	1087
Dr. Földváry László: Gondolatok hivatalos erdészeti statisztikai szolgálatunk átszervezéséhez . . .	1096
Fodor Gyula: Vasúti talpfatermelés akácfából . . .	1114
Rohoska Samu: A kártékony vadak irtásáról és mérgezéséről . .	1125
Egyesületi közlemények: Kedvezményes tűzifaszállításra jogosult újabb feladó vasúti állomás. — Kedvezményes fűrészelt és faragott faszállításra jogosult újabb feladó vasúti állomások. — A tűzifaszállítási igazolványok iránti kérelmek benyújtásának határideje. — Irói tiszteletdíjak . . .	1135
Hivatalos közlemények: A m. kir. földművelésügyi miniszter 1933. évi 80800/VI. 3. számú rendelete az Országos Gazdasági Munkáspénztárnál az 1934. évre szóló kötelező balesetbiztosítások tárgyában. — A m. kir. erdészeti kísérleti állomás új elnevezése. — Mandel József, Koren Emil, Rózsa Imrénének elismerés . . .	1136
Irodalom: Könyvismertetés: Das forstliche Bauingenieurwesen. Band I. Riesenlagen und Seilbahnen. (Modrovich Ferenc). — I. Will: Die wichtigsten Forstinsekten. (F. M.). — Erdészeti, vadászati és természetvédelmi naptárak az 1934. évre . . .	1143
Különlélek: Személyi hírek. — Hepke Artúr búcsúztatója. — Követendő példa. (Matusovits Péter.) — Emlékezés Vedres Istvánról. (Matusovits Péter.) — Oroszország fatermelése 1934. évben. — Gólyavonulás. — Az amerikai erdő- és fagazdálkodás törvényes szabályozása. — Erdősítési társulatok Németországban. — Az állami erdők kiterjedése Csehszlovákiában . . .	1148
Faanyagok és építési anyagok tájékoztató árai 1933. évi november hóban . . .	1156
Melléklet: Törvénytervezet az erdőkről. (Hivatalos tervezet: 1933 október.)	
Hirdetések . . .	I—III